

Torsdagen den 12 april

Kl. 12.00–19.15

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 mars justerades.

§ 2 Avsägelse

Förste vice talmannen meddelade att *Hanna Westerén* (S) avsagt sig uppdraget som suppleant i näringsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 3 Anmälan om kompletteringsval

Förste vice talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp anmält *Hanna Westerén* som ledamot i näringsutskottet, *Karl Långberg* som suppleant i näringsutskottet och *Åsa Eriksson* som suppleant i EU-nämnden.

Förste vice talmannen förklarade valda till

ledamot i näringsutskottet

Hanna Westerén (S)

suppleant i näringsutskottet

Karl Långberg (S)

suppleant i EU-nämnden

Åsa Eriksson (S)

§ 4 Anmälan om faktapromemorior

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2017/18:FPM63 Handlingsplan för finansiering av hållbar tillväxt, till finansutskottet

2017/18:FPM64 Rådsrekommendation om tillgång till socialt skydd för arbetstagare och egenföretagare, till socialförsäkringsutskottet

2017/18:FPM65 Förordning om tillämplig lag för rättsverkan gentemot tredje man av överlåtelse av fordringar, till civilutskottet

Säkerhetspolitik

§ 5 Säkerhetspolitik

Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU11

Säkerhetspolitik
föredrogs.

Anf. 1 SOFIA ARKELSTEN (M):

Fru talman! Till utrikesutskottets beredningsområde hör säkerhetspolitiken. Dagens debatt behandlar ungefär 230 yrkanden från fyra års partimotioner och kommittémotioner samt en del enskilda motioner. Naturligtvis står vi bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 och till den alliansgemensamma reservationen om medlemskap i Nato, reservation 12.

Betänkandet har få beslutspunkter: omvärlden, den säkerhetspolitiska kontexten, säkerhetspolitiska samarbeten, medlemskap i Nato, FN:s säkerhetsråd och massförstörelsevapen.

Fru talman! Vi lever i en föränderlig värld. Geopolitiken är tillbaka. Utmaningarna är många. Grundläggande värderingar om demokrati och öppenhet utmanas. Det finns terrorism och sköra stater, och många människor är på flykt. Utrymmet för det civila samhället krymper. Journalister hotas och dödas, aktivister likaså. Klimatförändringar driver på en negativ utveckling. Den ryska aggressionen är påtaglig och utmanar den rådande europeiska säkerhetsordningen. Sverige möter trollfabriker, propaganda, hybridkrig, cyberkrig och oannonserade militära övningar i närområdet.

Antalet konflikter som pågår i världen ökar något, och de är värre och långvarigare. Omvärlden är komplicerad. Sverige är ännu militärt alliansfritt, men vi är verkligen inte neutrala. Sverige måste stå upp för viktiga värderingar.

Världen har samlat sig kring hållbarhetsmålen. FN genomför ändå vissa reformer. Det är positivt och helt nödvändigt eftersom också det multilaterala systemet utmanas. Vi behöver ett starkare FN, ett FN som kan värna fred och skydda människor.

Sverige bygger säkerhet tillsammans med andra. Vi är med och tar ansvar för säkerheten i Europa. Vi måste ha förmåga att ge hjälp och stöd och att också ta emot hjälp och stöd från andra. EU-samarbetet i Pesco är intressant. Europa tar ett större ansvar för sin egen säkerhet. Pesco ska komplettera Nato, inte fördubbla det. Europa kan bli bättre både på praktiska frågor som logistik och på övningar och samarbeten.

Även här för Moderaterna en svensk minimalistisk budgetlinje, som vanligt. Försvarssamarbetet ska inte föra med sig ökade kostnader. Medel kan, om det behövs, prioriteras om och kanske tas från CAP, jordbruksstödet.

Brexit väcker också frågor om hur Europas framtida säkerhetssamarbete ska utvecklas.

Fru talman! Nato är helt centralt för säkerheten i Europa. Medlemskap säkerställer fred och frihet. Det är skillnad på nära samarbete, som nu, och bindande försvarsgarantier, som kommer med medlemskapet. Nu behövs en färdplan, för frågan är inte om utan hur. Vi har en samsyn om detta i Alliansen och en gemensam reservation.

Fru talman! Politik är både sak och form. Båda delarna behövs. En säkerhetspolitisk debatt ska ha höjd. Det handlar om vår suveränitet och om allt som är värt att försvara. Därför gör det mig ledsen att en del tid i utskottets arbete har gått åt till att försöka få den politiska ledningen på UD att lämna över en 44-sidig rapport som är en utvärdering av hur UD har drivit kampanjen till FN:s säkerhetsråd. Möjligen handlar en del av rapporten om hur dålig den politiska ledningen har varit när det gäller förankring av själva kampanjen hos Alliansen och riksdagen. Möjligen handlar den om oklarheterna när det gäller om och på vilket sätt kampanjaktiviteter och resor har finansierats med biståndsmedel. Antagligen tar den inte upp hanteringen av information i det som medierna kallar parallella informationssystem.

Det enklaste hade varit att låta utskottet läsa rapporten och sedan fatta beslut om sekretess. Men i stället har det varit mörkanden, märkligheter och försök att slingra sig. Frågan är ännu inte färdighanterad.

Riksdagen har till uppgift att granska regeringen. Det är en bärande del i demokratin. Då är det ovärdigt att ta kritiken personligt och sedan försvåra granskningen. Sällan har relationerna mellan den politiska ledningen på UD och utrikesutskottet varit så dåliga. Det handlar också om respekt för våra olika roller – å ena sidan vi som är förtroendevalda, å andra sidan den utsedda regeringen.

Fru talman! Jag fick en fråga om vad som händer efter valet. Vad är skillnaden mellan en alliansregering och den nuvarande S-MP-regeringen? I riksdagen har vi ofta brett politiskt stöd i viktiga frågor om säkerhetspolitik. Vi söker samsyn och konsensus. Det är bra för Sverige.

Några skillnader är:

- Mer fokus på säkerhetssamarbetet i EU. Det går inte att ta EU för givet. Sverige måste ta större plats i samarbetet och prioritera närområdet mer.
- Mer fokus på närområdet, det nordiska samarbetet och det nordisk-baltiska samarbetet.
- Även grannarnas grannar är viktiga för oss. EU får inte tappa det östliga partnerskapet.
- Natofrågan.

Förhoppningsvis kan relationerna mellan riksdagen och regeringen förbättras. Det vore bra för Sverige. Det finns skillnader i de politiska prioriteringarna, men samsynen är också stor.

Fru talman! Vi är alla emot spridningen av kärnvapen och massförstörelsevapen. NPT är det centrala avtalet för nedrustning och icke-spridning.

Det blev stökigt när Sverige plötsligt skrev under NBT, ett annat avtal, som handlar om kärnvapenförbud. Den som skriver under åtar sig att ensidigt nedrusta. Det hade ju varit fantastiskt om det räckte med att skriva på ett papper för att världens kärnvapen skulle försvinna. Men så är det inte. NBT har inte undertecknats av något kärnvapenland. Det kan också försvåra samarbeten i Nato om riksdagen skulle ratificera det.

Försvarsministern och utrikesministern företrädde två olika linjer här: Ska Sverige vara aktivistiskt eller realpolitiskt? Det var lite rörigt, och lösningen blev att regeringen internt tillsatte en utredning som ska redovisas efter valet. Efter detta har utrikesministern backat.

Utskottet kunde i det betänkande vi behandlar i dag hitta bra skrivningar som beskriver vår avsky för massförstörelsevapen och att Sverige ska verka för nedrustning och icke-spridning. Dessutom delar utskottet den uppfattning som utrikesministern hade i den debattartikel där hon klargjorde att det är inom ramen för NPT som arbetet sker och att det är där som kärnvapenländerna gör åtaganden.

Låt mig därför ta tillfället i akt att tacka utskottet för den konstruktiva inställning som gör att vi ändå kan skriva ihop oss och hitta en gemensam linje även när regeringen är splittrad.

Fru talman! Sammanfattningsvis: Omvärlden är orolig. Säkerhetspolitik är mycket mer än försvar. Det handlar om att bygga fungerande relationer och fungerande institutioner. Sverige behöver samarbeta med andra. Politiskt har vi stor samsyn i de viktiga frågorna, men det finns mycket mer att göra.

Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD):

Fru talman! Om man googlar på begreppet ”säkerhetspolitik” får man fram följande förklaring: ”Säkerhetspolitik består bland annat av försvarspolitik som syftar till kapacitet att försvara landet från väpnat angrepp, utrikespolitik som syftar till att bevaka intressen gentemot andra stater och inre säkerhetspolitik som syftar till att förebygga inre hot. Generellt kan säkerhetspolitik sammanfattas som alla åtgärder som ett land vidtar för att tillvarata/skydda sina vitala nationella intressen.”

Det är alltså viktiga frågor som säkerhetspolitik handlar om. Trots det, fru talman, har inte säkerhetspolitiken legat särskilt högt på agendan hos vare sig tidigare borgerliga regeringar eller socialdemokratiska regeringar. Dessa regeringars politiska meriter uppvisar detta med största tydlighet. Man har nedprioriterat den svenska försvarsförmågan genom att framgångsrikt riva den svenska Försvarsmakten och slakta hela system. Man har lika framgångsrikt krossat hela det civila försvaret, som är en förutsättning för att det militära ska kunna fungera. Men varför, fru talman, ska man över huvud taget ha ett civilt försvar när man inte har ett militärt? Här får man ändå säga att det någonstans finns en viss logik hos sjuklöverpartierna.

Vidare öppnade man våra gränser och slopade allt vad gränskontroller heter. Man tillät inte bara legala varor och människor att röra sig fritt in i vårt land utan även illegala varor i form av vapen och narkotika. Vad gäller människor har vi inte längre kontroll över vilka som befinner sig mitt ibland oss. Och även om det kommer till vår kännedom att personer som

inte har rätt att vistas här gör det vidtas inga åtgärder. I stället kan dessa utföra terrorhandlingar mot vår befolkning. Rakhmat Akilov utgör ett tydligt exempel på detta. Ytterst faller ansvaret för vad som hände på Drottninggatan för ett år sedan på partierna i sjuklövern, som i gott samförstånd skapat det samhälle vi nu har.

Sjuklöverpartierna har också framgångsrikt vaggat in svenska folket i en falsk trygghet om att den tidigare något tryggare perioden från kommunismens fall i Östeuropa till en bit in på det nya millenniet var ett normaltillstånd i vår del av världen. Människor har lätt att glömma, för så är det inte alls. I ett historiskt perspektiv utgör detta decennium ett undantag. År 2008 blev vi varse om detta när ett land i vårt närområde, Ryssland, visade att man var beredd att gå i krig med en granne – Georgien. Trots detta hände ingenting i den politiska ledningen i Sverige. Man fortsatte på den inslagna vägen och fortsatte att slakta det svenska försvaret.

Jag kan inte låta bli att upprepa vad ordföranden i Försvarsberedningen 2013 sa och vad försvarsministern 2014 sa.

”Det föreligger inget hot mot Sverige och vi ser heller inga avsikter till att något sådant ska utvecklas.” Det meddelade den moderata ordföranden i Försvarsberedningen, Cecilia Widegren, i SVT:s *Politik i fokus* den 30 maj 2013.

Och mitt under brinnande protester på Majdantorget i Kiev, Ukraina, och efter att Ryssland avslutat sin största militära övning sedan Sovjetunionens fall stod i januari 2014 den moderata försvarsministern Karin Enström på Folk och Försvars rikskonferens i Sälen och meddelade:

”Den säkerhetspolitiska situationen i Östersjöregionen är mer stabil idag än för 10 år sedan.” Hon sa också: ”Bedömningen att det är osannolikt med ett väpnat militärt angrepp mot Sverige under överskådlig tid är även fortsatt grunden för utformningen av försvaret.”

Det var först när Säkerhetspolisen på våren 2014 meddelade att Sverige faktiskt står inför ett hot om väpnat militärt angrepp som de borgerliga partierna ändrade sig över en natt och helt plötsligt blev försvarsvänner. Deras analysförmåga är ett fullständigt skämt. Och nu gör man analysen att det bästa för Sverige är att bli medlem i Nato. Ja, fru talman, jag tar mig för pannan. Även här gör man fullständigt fel säkerhetspolitiska analyser.

Man tror att ett svenskt medlemskap i Nato skulle trygga vår säkerhet, men så är det inte alls. Det skulle, Sveriges geografiska läge beaktat, tvärtom försätta oss i ett mycket riskfyllt läge. Den geopolitiska stabiliteten skulle rubbas, då ett svenskt medlemskap med all sannolikhet skulle leda till ett finskt medlemskap och därmed göra Östersjön till ett Natoinnehav. Man behöver inte vara raketforskare för att förstå att detta skulle få konsekvenser och försätta vårt land och vår befolkning i ett utsatt läge.

I detta sammanhang vill jag betona att vi inte är motståndare till Nato, som många ibland hävdar. Tvärtom ser vi Nato som vår vän, som vi har goda samarbeten med och som vi ska fortsätta att utveckla samarbeten med. Men vår väg för att ta ansvar för landets och folkets säkerhet och behålla den geopolitiska stabiliteten i vårt närområde går inte via ett medlemskap i Atlantpaktens. Vår analys – och våra analyser har faktiskt hittills varit mer korrekta än sjuklöverns i fråga om många olika ämnesområden – är att ett sådant medlemskap skulle utsätta oss för onödiga risker. Och som ett ansvarsfullt parti vill vi inte spela hasard med landets och folkets säkerhet. De borgerliga partierna gör en annan analys. Med tanke på att

deras tidigare analyser försatt Sverige i detta säkerhetspolitiska läge, där vi saknar försvarsförmåga, ger jag inte mycket för deras analysförmåga.

I stället bör Sveriges mål vara att upprätta ett defensivt försvarsförbund med Finland. Det skulle bibehålla den geopolitiska stabiliteten och också vara något som accepteras av alla parter, för varken Nato eller Ryssland vill att det ska finnas ett militärt vakuum i vår del av världen.

Svensk säkerhetspolitik måste ha som mål att trygga vårt land och vår befolkning. Detta gör vi genom att rusta vår försvarsförmåga, både militärt och civilt, och genom att skydda våra gränser och få kontroll över vilka som vistas i vårt land. Genom en återupprättad försvarsmakt, en civilförsvarsmyndighet som ansvarar för att det civila försvaret fungerar genom ett tydligt samordningsansvar, ett återupprättat gränsskydd med erforderliga resurser åt både tull och gränspolis och en polismyndighet som klarar av att hantera kontrollen över vilka som befinner sig i vårt land och att utvisa dem som inte har rätt att vistas här återskapar vi den trygghet som vårt folk har rätt till.

Det finns bara ett parti i riksdagen som har trovärdighet i säkerhetspolitiken, och det partiet är Sverigedemokraterna. Övriga partier i sjuklövern har gång efter annan uppvisat allvarliga brister eller fullständig avsaknad av analyser i detta viktiga ämne. Dessa partier vill nu i september söka nytt förtroende hos svenska folket. För mig är det en fullständig gåta, fru talman, att de svenska väljarna fortsätter att rösta på de partier som spelar hasard med deras egen säkerhet. Men som jag sa tidigare i mitt anförande, fru talman, har människor lätt att glömma.

Vi sverigedemokrater står givetvis bakom samtliga våra reservationer och vårt särskilda yttrande i betänkandet. Men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservationerna 2, 8 och 13.

Anf. 3 KERSTIN LUNDGREN (C):

Fru talman! Det är en mycket speciell dag. Vi diskuterar säkerhetspolitik i Sveriges riksdag, och vi diskuterar motioner som har väckts i kamraren under hela mandatperioden. Samtidigt följer världen utvecklingen efter attacken med kemiska vapen i Syrien. Man har också sett att kemiska vapen, ett av de massförstörelsevapen som vi har och som hotar internationell fred och säkerhet, faktiskt har använts för första gången efter andra världskriget på den europeiska kontinenten, i Salisbury i England.

Mot den bakgrunden skulle man kanske förvånas över att vi inte uppmärksammar dessa frågor i betänkandet, men det beror på att det är motioner som vi behandlar och att motioner ännu inte har hunnit väckas med anledning av detta.

Vi behandlar framför allt frågor om kärnvapen i betänkandet. Det handlar om risken för spridning av dem, om behovet av kontrollregimer som fungerar och om att hävda de avtal som finns. Det är någonting som faktiskt också gäller för kemiska vapen och biologiska vapen. Det handlar om att hävda de kontrollregimer vi har, att hävda de avtal som finns och också att fundera på hur vi hanterar det när man bryter mot de avtal som ingåtts.

Det är snart fem år sedan vi såg kemvapenattacken i Ghouta. OPCW fick en roll att följa upp och verifiera. Då lyckades vi också med ett internationellt tryck säkerställa att Syrien skulle avveckla sina kemiska vapen och ansluta sig till kemvapenkonventionen. Det är snart fem år sedan. Och

det har snart varit fem år av nya attacker mot den syriska befolkningen med kemiska vapen – med skydd av vår stora granne i öster, Ryssland, som faktiskt också agerat på annat sätt i Syrien. Men om detta handlar inte detta betänkande heller. Dock visar det den verklighet vi har att förhålla oss till när vi diskuterar säkerhet och det säkerhetspolitiska läget i vår värld i dag.

Det handlar om att säkerhetsrådet de facto är blockerat från att agera och göra skillnad vid brott mot avtal och mot internationell rätt och har så varit under den här tiden. Vi vet att den här kemvapenattacken har ägt rum samtidigt som vi har glatt oss åt att ha förhandlat fram en enig resolution om vapenvila. Är inte det talande för hur verkligheten faktiskt ser ut? Det är tragiskt och djupt allvarligt.

Vi måste naturligtvis i det läge som är arbeta för att öka säkerheten. Det handlar om att bygga allianser. Vi måste stå upp och hävda de globala regelverken; det må gälla mänskliga rättigheter, demokrati och handel. Men vi måste också stå upp tillsammans för klimatinsatser, mot terror och mot brott mot internationell rätt när den utmanas globalt och regionalt.

Diskussionen om massförstörelsevapen brukar ofta fokusera på kärnvapen, som jag tidigare nämnt, även om kemvapnen i dag har särskild uppmärksamhet. Från Centerpartiet är vi tydliga: Vi vill hävda en kärnvapenfri värld. Det är dit vi ska sträva, och vi vill gå via de avtal som vi har kunnat enas kring. Vi vill stärka dessa avtal och icke-spridningsavtal liksom vi vill stärka de institutioner som vi har skapat för att reglera och följa upp, till exempel IAEA. Vi vill arbeta för riskreducering och för att minska talet om att använda kärnvapen – det må handla om Nordkorea, Ryssland eller andra.

Fru talman! Förbudskonvention låter bra, precis som kemvapenförbud låter bra. Men om det inte efterlevs och om inte kärnvapenstaterna är med är verkligheten en annan. Från vår sida har vi varit beredda att diskutera och beredda att granska och gå in i en diskussion om kärnvapenförbud. Men det var inte för att skapa ett plakat att hålla upp för den inrikespolitiska applåden utan för att nå ett resultat globalt, och då måste kärnvapenstaterna vara med. I ett läge där de inte ställer sig bakom ett förbud och inte ens är med i förhandlingarna är det helt klart så att vi inte väljer den lösningen. Det är en felaktig väg. Det är plakatpolitik som inte leder framåt utan som i stället kan öka riskerna och säkerhetsproblemen globalt.

Från vår sida är det tydligt att det hade varit klokt av en regering som sätter säkerhet i högsätet att först fundera på konsekvenserna och sedan bestämma sig för om man ska rösta ja eller inte. Nu valde regeringen att först rösta ja och sedan fundera över konsekvenserna.

Där befinner vi oss nu. Från vår sida är vi inte beredda att fatta beslut som riskerar och hotar svensk säkerhet, våra samarbeten och Sverige. Mot den bakgrunden är det också tydligt att vi inte står bakom den förbudskonvention som har kommit fram. Den fungerar inte på det sätt som vi skulle behöva.

Säkerhetsrådet har uppenbara problem. Vi lyfter i en reservation fram frågan om att skapa bättre förutsättningar för säkerhetsrådets arbete genom att minimera användandet av veto. Kriterier för humanitära interventioner kan vara ett sätt att komma vidare och enas i stället för att tillgripa veto.

Det är svårt att komma framåt. Det är alldeles uppenbart, och det visar verkligheten. Vi tycker naturligtvis att det är rimligt att Sverige under vår

tid i säkerhetsrådet lyfter och tar vara på möjligheterna att diskutera den här typen av frågor. För övrigt kan jag bara instämma i vad Sofia Arkelsten nämnde i sitt anförande kring säkerhetsråds kampanjen och den fullkomligt förödande hanteringen av den interna UD-utredningen som vi har fått uppleva från utskottets sida.

Regionalt har vi en utmanande situation. Det handlar om att vi måste stärka EU:s säkerhetspolitiska samarbete. Det handlar om Pesco, det handlar om att jobba vidare med Cyber, det handlar om att samverka tydligt med britterna även post-brexite och det handlar om USA och den transatlantiska länken.

Fru talman! Sverige har ju gått från en neutralitetspolitik till en solidaritetspolitik. Nu handlar det bara om att vi inte enbart ska säga det utan också garantera det, och ska vi göra det handlar det om ett Natomedlemskap. Vi är från vår sida tydliga med att vi måste skapa transparens, konsekvens och tydlighet om svenskt agerande. Vi ska inte tveka. Vi ska inte skapa osäkerhet om var vi står i den konfliktsituation som finns i vår region, och den konfliktsituationen handlar inte om Sverige och Norge, inte om Sverige och Tyskland och inte heller om Sverige och Polen. Det är Ryssland som hotar våra grannar och också oss, och om vi är ett ingemansland i den säkerhetspolitiska kontexten är vi utsatta för hot som kan vara kännbara.

Mot den bakgrunden är det viktigt att vi rätar ut frågetecknen och skapar tydlighet. Vi ska inte hamna i den situation som Georgien och Ukraina hamnade i: att stå ensamma i en hotfull omvärld. De har fått se rysk närvaro. De ser det i dag. Vi ska inte hamna i den situationen.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 12. I övrigt står jag naturligtvis bakom alla särskilda yttranden och reservationer.

Anf. 4 YASMINE POSIO NILSSON (V):

Fru talman! Enligt Stockholms internationella fredsforskningsinstitut Sipris rapport från 2017 spenderade världen 1 686 miljarder dollar på militära utgifter och vapen 2016 – 1 686 miljarder dollar! Det är svindlande mycket pengar med tanke på att FN har räknat ut att de skulle behöva 4,4 miljarder dollar för att tackla hungersnöden i Sydsudan, nordöstra Nigeria, Somalia och Jemen. För att alla barn ska kunna gå i skolan 2030 – i dag kan över 260 miljoner barn nämligen inte göra det – behöver världen lägga ytterligare 39 miljarder dollar på utbildning i områden där barn inte har tillgång till skola.

Om världens ledare hade valt att enbart satsa på de två exempel jag lyfte nu skulle de ändå ha kunnat fortsätta gynna militären och vapenindustrin med 1 642 miljarder dollar.

Kostnaden för hela FN:s verksamhet uppgår enligt en beräkning gjord av Global Policy Forum årligen till ungefär 30 miljarder dollar. Det är växel pengar som skramlar i botten på handväskan jämfört med vad världens ledare väljer att lägga på militär- och krigsmateriel.

Ledare och militärvivare vill gärna påstå att de väljer dessa utgifter för freden. Men vi som på riktigt vill se fred, se att alla barn runt om i världen ska kunna utvecklas till att bli just den de vill bli, se en jord som är frisk både för oss själva och för kommande generationer, vi vet att det som gynnar fred är jämlik fördelning av ekonomiska medel, jämställdhet, yttrandefrihet, demokrati, utbildning för alla, livskraftiga civila organisationer

och mellanfolkliga kontakter. Det är frihet att vara den en vill vara, med vem en vill vara, och det är satsningar på grön energi. I stället läggs 1 686 miljarder dollar under ett år på militära utgifter och vapen.

Internationell säkerhet ska vila på samarbete och ett starkt globalt regelverk under FN:s ledning. Världen lider i dag ingen brist på militära styrkor och förband, men det finns ett stort underskott på humanitära insatser.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa har försämrats. Vi ser med oro hur den ryska ledningen har visat sig beredd att använda militära medel för att uppnå politiska mål. Det finns inga ursäkter för Rysslands agerande vad gäller Ukraina och annekteringen av Krim. Ryssland är ett säkerhetspolitiskt hot, först och främst mot alla i Ryssland som motsätter sig styret i Kreml. Rysslands imperialistiska politik utgör ett direkt hot mot befolkningen i flera grannländer – Ukraina, Georgien, Moldavien och länderna i Centralasien – inte främst mot Sverige.

Vänsterpartiet står bakom EU:s sanktioner mot Ryssland med anledning av den oacceptabla annekteringen av Krimhalvön och det ryska militära stödet till separatister i östra Ukraina. Det finns även behov av att komplettera sanktionerna med ökat utbyte och samarbete mellan befolkningarna i Sverige och Ryssland, till exempel det civila samhället i våra länder och genom att fler ryssar får möjlighet att studera i Sverige. Därför bör regeringen uppdraga åt berörda myndigheter att öka stödet till folksamarbetet med Ryssland.

Fru talman! Ett nytt säkerhetsläge förändrar också villkoren för kvinnors och flickors säkerhet. De traditionella sätten för krigföring behöver inte nödvändigtvis sätta ramarna för framtidens krigföring. Det kräver en säkerhetspolitik som följer med i utvecklingen och som är beredd att ompröva gamla sanningar.

Sveriges försvars- och säkerhetspolitik ska grunda sig på politiska beslut tagna utifrån demokratiska och folkrättsliga principer utifrån en god och välgrundad omvärldsanalys. Forskning om säkerhetspolitiska och fredsfrämjande åtgärder är en viktig del i det internationella arbetet. Det arbetet bör grunda sig på ett brett säkerhetspolitiskt grepp som bottnar i ett genusperspektiv där kvinnors och flickors säkerhet inkluderas.

Effekterna av klimatförändringarna leder redan nu till omfattande konsekvenser för människor världen över. Trots betydande framsteg i enlighet med millenniemålen svälter människor fortfarande ihjäl, och många dör i enkla sjukdomar och i samband med graviditet och förlossning i stora delar av världen.

Fred och säkerhet måste byggas tillsammans med andra. Det är genom avspänning och nedrustning vi kan bygga långsiktig stabilitet. Genom globalt samarbete kan vi bekämpa fattigdom, motverka klimatförändringar, värna folkrätten och bygga säkerhet och fred tillsammans.

Sverige har en viktig roll att spela i att utveckla och stärka FN. Vi vill se en svensk FN-strategi med fokus på ett reformerat FN, jämställdhet, fredlig konflikthantering och respekt för folkrätt och mänskliga rättigheter. Sverige bör driva på för att FN ska utveckla sitt arbete för tidig varning och respons vid väpnade konflikter, och vi vill att Sverige prioriterar arbetet i OSSE högre. Ett ökat nordiskt samarbete är både viktigt och efterfrågat. Vänsterpartiet ser möjligheter att förändra samarbetet med våra

nordiska grannländer på en rad områden inom försvarspolitiken, så länge det inte hotar den militära alliansfriheten.

Även frågor som saknar försvarspolitisk karaktär kan bidra till att bygga en närmare relation till andra länder, inklusive Ryssland, inte minst inom Östersjöregionen.

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet värnar Sveriges militära alliansfrihet. Det är en säkerhetspolitisk strategi som bidragit till att generationer har kunnat växa upp i fred. Den militära alliansfriheten ifrågasätts dock från flera riksdagspartier som vill se ytterligare ett svenskt närmande till Nato – ja, till och med ett medlemskap.

I en tid när tonläget skruvas upp mellan Nato och Ryssland, är det då en säkerhetspolitiskt riktig avvägning att hoppa på upprustningskarusellen och söka ytterligare samarbeten med Nato? När Natolandet Turkiet använder sina militära muskler till att bomba den kurdiska befolkningen i Afrin, är det då en smakfull bedömning att söka medlemskap i samma klubb som Erdoğan?

Vänsterpartiet motsätter sig det så kallade värdlandsavtalet med Nato eftersom avtalet minskar trovärdigheten i vår militära alliansfrihet utan att ge garantier för en ökad militär säkerhet för Sverige. Tvärtom anser Vänsterpartiet att Natostyrkor på svenskt territorium ökar spänningen i vårt närområde. I och med den ökade närheten till Nato riskerar Sverige att dras in i förödande krig och konflikter, och i och med deltagandet i en alltmer upptrappad retorik-, övnings- och rustningsspiral både höjer vi spänningen och riskerar att av rena misstag förorsaka förluster i människoliv. Vänsterpartiet säger av samma anledning nej till Partnerskap för fred, en svensk ambassad på Natos högkvarter, deltagande i Nato Stratcom i Riga och i Natos cybercenter i Tallinn.

Fru talman! Jag yrkar därmed bifall till reservation 14.

En grundläggande princip för internationell fred och säkerhet är att beslut om militärt våld som en sista utväg för att skydda freden och de mänskliga rättigheterna ska ske på FN:s uppdrag eller annan folkrättslig grund. Det är viktigt att vid ställningstaganden gällande internationella insatser inte bara förlita sig på FN-mandat. En bedömning måste göras i varje enskilt fall. När så behövs måste folkrätten och FN-stadgan kunna hävdas gentemot säkerhetsrådet för att stärka FN:s ställning.

Fru talman! Sverige har ett förflutet av aktivt arbete för nedrustning i allmänhet och kärnvapenavrustning i synnerhet. Genom Sveriges historia av militär alliansfrihet finns en unik röst som bör användas än tydligare för en global kärnvapenedrustning. Natomedlemskapen splittrar Norden i kärnvapenfrågan.

De i somras avslutade FN-förhandlingarna om att förbjuda kärnvapen ger ett illustrativt exempel på hur till exempel ett Natomedlemskap skulle påverka Sveriges möjligheter att arbeta för fred och nedrustning.

Kärnvapen är de enda massförstörelsevapen som ännu inte är förbjudna enligt internationell lag. Den 7 juli 2017 togs dock ett viktigt steg när FN beslutade om ett sådant förbud. Sverige bör självklart tillhöra de länder som står främst i ledet för att skriva under detta avtal. Det kan vi göra i en självständig och militärt alliansfri stat. Regeringen bör omgående signera FN:s avtal om förbud mot kärnvapen.

År 2016 lade världens ledare 1 686 miljarder dollar på militära utgifter och vapen. Det är dags att bryta den trenden och i stället satsa på oss människor och vår jord.

Prot. 2017/18:96
12 april

Säkerhetspolitik

Anf. 5 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 5 och reservation 12.

Vi upplever en större osäkerhet än på mycket länge, inte minst i Syrien. Det känns som att det inte är så lätt att ta in saker längre, det vill säga vi har blivit avtrubbade inför detta enorma lidande och trauma vi ser, nu senast i Ghouta och Afrin och så vidare. Det är ett så brett sönderfall och ett så storskaligt dödande i världen just nu att det är svårt att se hur världen ska kunna ta sig ur denna spiral.

Jag hade för en tid sedan förmånen att lyssna till en av våra främsta diplomater, Jan Eliasson, när han beskrev hur diplomatin får allt svårare att verka i dag därför att konflikter blir mer och mer komplicerade med fler och fler aktörer, proxymiliser och så vidare. Det är inte längre så att ett krig i dag innebär en stat som attackerar en annan stat, och sedan sätter man två ledare i samma rum och försöker enas om ett fredsavtal. Det är nu betydligt mer komplicerat.

Detta ställer höga krav på EU, FN och Sverige och många andra länder på hur vi agerar i det mer osäkra läget.

En slutsats är att Europa måste ta ett större ansvar för sin egen säkerhet. Från Liberalernas sida vill vi se ett fördjupat europeiskt försvarssamarbete, och vi anser också att Sverige bör bli medlem i Nato.

Nato är centralt för säkerheten i Europa, inte minst i vårt närområde. Ett medlemskap skulle skapa förutsättningar för ett förtroendefullt samarbete med de övriga nordiska och baltiska länderna. Omvärldsläget och situationen i vår region i norra Europa och nordöstra Europa understryker detta tydligt.

Jag besökte nyligen Estland och Lettland. Signalen från de baltiska länderna är tydliga, det vill säga att de önskar att Sverige i framtiden kan bli Natomedlem. Det är viktigt också för deras säkerhet, och det skulle ha en positiv inverkan för dem.

De bilaterala samarbetena med enskilda Natoländer som regeringen förrespråkar kommer inte att kunna ersätta de bindande försvarsgarantier som kommer med ett fullvärdigt medlemskap. Som medlem skulle Sverige ha en gemensam försvarsplanering med Nato, vilket skulle möjliggöra ett snabbt gemensamt agerande i händelse av kris.

Fru talman! Vi ser också flera andra säkerhetshot: terrorism, cyberhot, sönderfallande stater som jag nämnde, organiserad brottslighet och så vidare. Vill vi främja förbättrad säkerhet är det nödvändigt att se helheten.

En aspekt som ofta glöms bort när man talar om säkerhet är nödvändigheten av humanitär nödhjälp i konfliktområden och grannländer till konflikter. Att de humanitära hjälporganen i FN är kroniskt underfinansierade bidrar till destabilisering, stora flyktingströmmar, rekrytering i läger till militanta grupper och så vidare.

En annan aspekt är att motarbeta korrupcion och organiserad brottslighet.

Vi behöver också stärka vår it-säkerhet, både på kort sikt och på längre sikt.

Jag vill ta tillfället i akt att nämna ytterligare en aspekt. Vi ser utifrån vår liberala utgångspunkt en oroväckande utveckling i världen med populism och extremism. Centrala demokratiska institutioner såsom fria medier, det fria kulturlivet och domstolsväsendet undermineras i många länder idag. Det är en farlig utveckling. Demokratin kräver maktodelning. Demokratin förutsätter också att vi vårdar värden som tolerans, humanism och upplysning. Om man nöter ned dessa centrala pelare för ett fritt, demokratiskt, öppet och liberalt samhälle finns det till slut inte mycket kvar av demokratin.

Den globala och regionala säkerheten hänger ihop med vårt eget agerande – att vi som individer skyddar vår demokrati och bidrar till en konstruktiv samhällsutveckling. Jag är väldigt oroad över den utveckling där populisterna och gaphalsarna sätter tonen för det offentliga samtalet och där fakta och vetenskap trycks tillbaka till förmån för fake news, aggressiva mobbar på nätet och så vidare. Det här hänger också ihop i en vidare kontext med säkerheten både här och på andra håll, och jag tycker att det är viktigt att vi har detta helhetsperspektiv när vi tittar på säkerhetsfrågorna.

Anf. 6 SOFIA DAMM (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi ett betänkande som behandlat en mängd motionsyrkanden på temat säkerhetspolitik. Det rör många olika aspekter av säkerhetspolitiken, och motionerna som behandlats har inkommit under hela denna mandatperiod.

Detta betyder inte att debatten om svensk säkerhetspolitik uteblivit i den här kammaren – långt därifrån. De utrikespolitiska debatterna under denna mandatperiod har naturligtvis speglat världsutvecklingen, och den har varit allt annat än säker.

Krig och konflikter i Mellanöstern, Rysslands olagliga annektering av Krim, instabiliteten i vårt eget närområde, Kinas ambition att köpa upp strategiskt viktig infrastruktur och kärnvapenhot gör att säkerhetspolitiken är närvarande i alla de frågor som rör Sveriges internationella samarbete, för säkerhet kan vi bara bygga i samverkan med andra. Vi är en del av världssamfundet och beroende av fungerande förbindelser och relationer med vår omvärld. Staters maktambitioner, klimat, miljö, demografi, internationell brottslighet, energiberoende, kärnvapenspridning, terrorism, bristande demokratiutveckling och avsaknad av respekt för mänskliga fri- och rättigheter är alla globala företeelser som påverkar vår säkerhet. Därför måste vi vara beredda att efter förmåga också vara med och bidra till en säkrare och friare värld.

Det är viktigt att Sverige fortsätter bidra till etablerade och nya insatser inom fredsfrämjande, säkerhetsfrämjande och konfliktförebyggande samarbete inom Nato, EU, FN och OSSE, organisationen för säkerhet och samarbete i Europa. Vi ska vara en aktiv aktör inom de olika internationella samverkansorgan där vi verkar. Vi måste bidra till att dessa samarbeten fungerar så effektivt och resultatutvecklat som möjligt.

Fru talman! Låt mig börja med det säkerhetspolitiska samarbetet inom Europeiska unionen, för EU är och bör fortsatt vara det centrala forumet för svensk utrikes- och säkerhetspolitik. För att EU ska lyckas krävs det

tydligare visioner, förstärkt samarbete och högre effektivitet i genomförandet av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. EU:s förmåga att agera som säkerhetspolitisk aktör beror på medlemsstaternas resurser, sammanhållning och vilja.

För närvarande finns det också mycket tydliga visioner och en stark vilja, i alla fall från en del medlemsstater. Delar av utrikesutskottet besökte i förra veckan Paris. Där finns en president som har både visioner och vilja och som vill gå snabbt och resolut fram för att uppnå ett starkt försvar med en gemensam interventionsstyrka.

Diskussionerna om hur det europeiska samarbetet ska utformas på det utrikes- och säkerhetspolitiska området är självfallet inte nya. Kristdemokrat som jag är citerar jag gärna Konrad Adenauer om och om igen i denna kammare. För fem decennier sedan sa Adenauer: Den politiska unionen bör resultera i att en samordnad utrikes- och säkerhetspolitik utvecklas för det fria Europa och att den amerikanska partnern inom den euroatlantiska alliansen avlastas genom Europas ökade formering.

Att Macron nu ser kärnvapenmakten Frankrike som en viktig aktör som kan avlasta USA när det gäller Europas säkerhet visar sig allt tydligare.

Under hösten har vi i den här kammaren debatterat det framtida EU-samarbetet inom säkerhetspolitiken i mer generella termer utifrån EU-kommissionens framskissade scenarier för ett utökat samarbete. Vi har också debatterat och röstat ja till Sveriges deltagande i Pesco, det permanenta strukturerade samarbetet inom unionen. Att Sverige vill vara med och forma samarbetet är viktigt. Men vi måste också visa mer konkret vilka visioner och vilken vilja vi har.

Vi kristdemokrater anser att mer måste göras för att säkerställa att EU inte dubbleras sådant som Nato redan gör. Vi vill inte heller se ett EU som vänder sig bort från våra brittiska vänner. Brittisk delaktighet i europeisk säkerhet kommer att vara central också i framtiden. Det är en insikt som borde nå fram, möjligen till både Bryssel och Paris.

Detta blir en naturlig övergång till ämnet svenskt Natosamarbete. I betänkandet har allianspartierna en gemensam reservation, reservation nr 12, om att Sverige ska söka medlemskap. Jag vill härmed yrka bifall till den.

Sverige är omgivet av Natoländer, Finland undantaget. De eventuella hot som kan uppstå mot dessa innebär att det är svårt att se några situationer där Sverige och svenskt territorium inte skulle beröras vid en allvarlig kris eller konflikt i vårt närområde. Vi har i solidaritetsförklaringen i försvarsbeslutet 2009 förpliktat oss att stödja våra nordiska grannar och andra EU-medlemmar – även militärt om så skulle behövas. Vi har sagt att vi förväntar oss stöd från dem om vi skulle bli angripna. Den enda organisation som har de militära resurser och den ledningsförmåga som krävs för att agera i vårt närområde är Nato. De åtgärder som Sverige vidtagit för att underlätta eventuell hjälp från Nato i händelse av ett angrepp mot Sverige, till exempel avtalet om host nation support och att vi deltar i samarbeten som Joint Expeditionary Force och även i övningsverksamhet med Nato, är av stort värde. Dessa samarbeten ersätter dock inte ett medlemskap, då de inte garanterar hjälp. Utan inflytande i Natos planerings- och beslutsprocesser är risken överhängande att såväl svenska insatser som Natoinsatser inte blir optimala eller helt enkelt genomförs för sent.

Fru talman! Jag har inte berört det nordiska samarbetet så mycket annat än utifrån Natoperspektivet. Det är självklart av stor vikt att vi fortsätter samverka kring våra stora säkerhetspolitiska utmaningar. Vi tror däremot att det är orealistiskt att hoppas på ett nordiskt militärt säkerhetskoncept som fullt ut ersätter andra samarbeten. Grundstenen i Norges och Danmarks säkerhetspolitik är medlemskapet i Nato och kommer att så förbli.

Jag har inte talat om FN:s säkerhetsråd. Här finns mycket man skulle vilja förändra när det gäller våra gemensamma fredsinsatser och den reformering som är nödvändig om vi ska ha ett säkerhetsråd i FN som faktiskt klarar av att leverera just säkerhet. Men för tids vinnande sparar jag detta till debatter under andra betänkanden.

Jag står självklart bakom samtliga av KD:s reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation nr 12.

Anf. 7 KENNETH G FORSLUND (S):

Fru talman! Det finns en i stora stycken bred samsyn i Sverige och i svensk politik om säkerhetspolitiken. Jag vill inledningsvis uttrycka min uppskattning för det som jag hörde Sofia Arkelsten inleda sitt anförande med. Hon pekade på just att det finns en stor samsyn när det gäller svensk säkerhetspolitik.

Detta är ett betänkande som handlar om bland annat riskerna för militära angrepp, det säkerhetspolitiska läget i världen och massförstörelsevapen. Om man enkelt ska sammanfatta läget för Sverige är ett militärt angrepp osannolikt, men det kan inte uteslutas. Vi måste naturligtvis planera för detta och vara förberedda på det värsta, som vi förhoppningsvis aldrig behöver uppleva.

Detta betänkande handlar också om massförstörelsevapen. Däremot handlar det egentligen inte om terrorism i vårt land, även om detta också har varit uppe i debatten. Jag tycker att det är viktigt att peka på att det svenska samhället är, och ska vara, ett öppet samhälle. Detta gör oss också i vissa stycken sårbara. Det är inte rimligt eller möjligt att fullständigt skydda oss mot varje terroristhandling. Det går dock inte att säga att det är en underlåtelse från sju partier att skydda landet och våra medborgare som gör att enskilda människor väljer att utföra terroristdåd.

Det spelar ingen roll om det är en inhemsk, inrikes född terrorist eller en asylsökande som har fått avslag. Dödandet och terrorn är desamma och ska straffas. Vi ska naturligtvis göra mycket för att vårt samhälle ska vara förberett och för att undvika att den typen av handlingar sker. Men det vore oärligt att säga att det skulle vara möjligt att hundraprocentigt avvärja varje risk för vansinnesdåd.

Sverige har ett nära samarbete med Nato. Jag tycker att det är bra att vi har det, men jag tycker inte att Sverige ska bli medlem i Nato. Tvärtom ska vi noga vårda den nära relation som Sverige och Finland har med Nato – en närmare relation än något annat samarbetsland har med Nato. Detta tjänar vår och Europas säkerhet väl, anser jag. Genom att ha detta samarbete och en rad andra, bilaterala samarbeten får vi valmöjligheter så att vi kan agera utifrån förutsättningarna långt in i framtiden.

Massförstörelsevapen är ett annat ämne som tas upp i detta betänkande. Det är ett av de största hoten i och mot världen. Det finns en bred enighet här i Sveriges riksdag om behovet och vikten av nedrustning. Vi ser i vissa stycken lite olika vägar dit. Jag tycker att ett förbud mot kärnvapen är en

väg som är värd att pröva, och det är därför den svenska regeringen har valt att skriva på och ställa sig bakom förbudskonventionen, som antogs förra sommaren.

Men samtidigt som vi gjorde det anmälde den svenska regeringen också i sin röstförklaring att det fanns ett antal saker gällande förbudets utformning som måste redas ut och förtydligas. Det är detta som nu sker i ett utredningsarbete som regeringen har tillsatt en utredare för. I oktober i år ska utredningen vara klar, och så småningom kommer frågan, får man anta, hit till riksdagen, som ska avgöra om Sverige ska tillträda förbudskonventionen eller inte.

Fru talman! Vårt arbete i FN är alltid viktigt, men det är naturligtvis extra viktigt nu när vi är ett av de tillfälliga länderna i FN:s säkerhetsråd. Detta ger oss också möjlighet att särskilt i utrikesutskottet på nära håll följa arbetet i FN och säkerhetsrådet just nu. Vi gör det bland annat genom månatliga föredragningar i utrikesutskottet med representation från regeringen, som redogör för både det arbete som har skett under den gångna månaden och det som ligger framför säkerhetsrådet den kommande månaden.

Vi gläds åt fredliga maktöverlämningar som har blivit möjliga genom säkerhetsrådet och Sveriges arbete. Men vi är också frustrerade över oförmågan att lösa allvarliga konflikter som pågår nära nog i direktsändning i vår värld. Vi är frustrerade över det upprepade användandet av det veto som de permanenta medlemmarna i säkerhetsrådet har, ett veto som används och missbrukas när man vill undvika att säkerhetsrådet ska kunna agera i konflikter där man själv i praktiken är inblandad.

Fru talman! Avslutningsvis råder det ett allvarligt och komplicerat säkerhetspolitiskt läge i vår värld och vårt närområde. Då är det bra med den breda, stora samsyn – om än inte totala enighet – som finns här i Sveriges riksdag kring svensk säkerhetspolitik. Det tjänar svensk säkerhet väl. Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 8 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! I mitt anförande hävdade jag att ansvaret för vad som hände på Drottninggatan för ett år sedan ytterst faller på partierna i sjuklövern, som i gott samförstånd skapat det samhälle vi nu har. I sitt anförande frånsäger sig Kenneth G Forslund mer eller mindre ansvaret och hävdar att man inte kan skylla på någon, utan det kan hända när som helst.

Faktum är dock att Rakhmat Akilov, som jag tog upp som exempel, befann sig i vårt land trots avslag på asylansökan. Ett annat exempel som jag inte tog upp är mördaren på Ikea i Västerås, vill jag minnas att det var, som också hade fått avslag på sin asylansökan. Det räknades inte som en terrorhandling, men det var också ett fall där man tog livet av någon i vår befolkning.

Rakhmat Akilov utförde ett terrordåd. Om vår politik hade varit gällande hade, menar jag, den personen varit tagen i förvar, precis som Ikea-mördaren. Han hade suttit i förvar i väntan på att utvisning kunde verkställas. Vi hade dessutom sett till att ge polisen erforderliga resurser för att kunna verkställa utvisningar i högre grad.

Kenneth G Forslunds tidigare minister Anders Ygeman talade om att 80 000 personer som fått avslag skulle lämna landet. Vad har hänt med de 80 000? Man kan inte stå här och frånsäga sig det politiska ansvaret för vad som sker ute på gator och torg om man dessutom tillhör ett regeringsparti. Socialdemokraterna och övriga partier i sjuklövern har det yttersta politiska ansvaret för vad som händer här inne. Man har slopat gränskontroller och har inte längre någon kontroll över vilka människor som vistas här. När man ger dem avslag får de ändå vistas fritt i vårt samhälle och bland vår befolkning och utgör därmed potentiella hot.

Anf. 9 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Det yttersta ansvaret för varje våldshandling ligger naturligtvis alltid på våldverkaren. Samhället ska göra vad det kan för att förhindra att det är möjligt att begå terroråd och våldshandlingar. Samhället ska, så långt det är rimligt i ett öppet och fritt samhälle, vidta de åtgärder som går att vidta i förväg för att identifiera, spåra upp och följa de personer som kan vara en risk. Detta är något som exempelvis vår säkerhetspolis ständigt jobbar med.

Men på Björn Söders beskrivning låter det som att om vi omedelbart slängde ut alla asylsökande som fått avslag skulle risken för terroråd i samma ögonblick försvinna. Så är det ju inte; det går inte att utesluta. Det går inte att göra det så enkelt för sig. Detta är min poäng, fru talman.

Anf. 10 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Kenneth G Forslund säger att samhället ska göra vad det kan för att förhindra att sådant sker, och givetvis är det så. Men har man gjort det? Nej, det har man uppenbarligen inte när människor som har avvisningsbeslut och inte ska vistas här fortsätter att göra det därför att man inte verkställer utvisningar.

Ytterst vilar ansvaret på den politiska ledningen i detta land. Visst har var och en ett ansvar för vad han eller hon gör. Men ytterst är de som leder detta land Kenneth G Forslunds partikollegor i regeringen. Då vilar det politiska ansvaret på dem som styr detta land.

Det är klart att man inte kommer att kunna ta bort alla risker för att terroråd sker bara för att man utvisar dem som inte har här att göra. Det har jag inte heller hävdad. Men man ska definitivt inte låta människor som inte har här att göra vistas fritt här i landet, utan man ska se till att de förpassas ut från vårt land. Man ska ha kontroll över vilka som befinner sig i vårt land.

Den politiska ledningen i det här landet har nämligen ett ansvar för att skydda och trygga sin befolkning och landet i stort. Det ansvaret tycker jag inte att den politiska ledningen tar, för då hade man sett till att polisen fick erforderliga resurser för att kunna göra bättre kontroller. Man lever inte ens upp till de kontroller som man har satt som mål. De interna kontrollerna har tvärtom minskat det senaste året.

Morgan Johansson gick ut i dag och sa att de gränskontroller som har införts ska bestå. Det finns en anledning till att man gör det. Det gör man för att det finns en risk för att terrorister rör sig in i Sverige. Det säger också Morgan Johansson.

Men varför har man inte gjort detta mycket tidigare? Det är att vakna fem över tolv. Detta har vi varnat för i årtal. Som jag sa i mitt anförande:

Analysförmågan hos partierna i sjuklövern har inte varit särskilt bra. Man kanske skulle ha lyssnat på dem vars analyser faktiskt har visat sig stämma överens med verkligheten.

Prot. 2017/18:96
12 april

Säkerhetspolitik

Anf. 11 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Björn Söder medger att det inte går att ta bort riskerna helt och hållet. Då är vi ändå i en rimlig diskussion om detta. Vi kan diskutera hur stora, hur omfattande och hur många åtgärder vi ska vidta för att undvika riskerna. Det är den sakliga diskussionen om detta.

Det är ingen tvekan om att denna regering och tidigare regeringar har gjort en lång rad saker under de senaste åren för att öka säkerheten på olika sätt i vårt land. Man kan diskutera om det är tillräckligt. Den diskussionen tycker jag är högst rimlig och högst saklig.

Är man då också beredd, som Björn Söder nu säger att han är, att medge att det inte går att helt och hållet ta bort riskerna finns det en bra och saklig grund för att föra en saklig debatt vidare om hur vi ytterligare kan öka säkerheten i vårt samhälle samtidigt som vi måste respektera att vi har ett samhälle som har en stor öppenhet och därmed en sårbarhet. Jag tror inte att någon av oss vill totalt inskränka den öppenhet och frihet som vi har i Sverige, vilket det ytterst skulle innebära om vi skulle bygga något slags absolut säkerhet.

Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Jag har några frågor och en kommentar. Jag noterar att Sverige fortfarande inte har skrivit under NPT. Vi har röstat för, och nu tar vi reda på vad det var vi röstade för och vilka konsekvenser det får för oss.

Jag skulle vilja fråga Kenneth G Forslund om den solidariska säkerhetspolitiken, som faktiskt också utgör grunden för vår säkerhetspolitik. Vilka valmöjligheter vill Kenneth G Forslund se i den solidariska säkerhetspolitiken? Vilken signal sänder Kenneth G Forslund till våra grannar? Är det viktigt för oss att Natos säkerhetsgarantier upprätthålls och hävdas?

Anf. 13 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Kerstin Lundgren för dessa frågor. När det gäller den solidariska säkerhetspolitiken tycker jag att signalen från Sverige till vår omvärld ska vara att i händelse av kris eller konflikt är Sverige berett att hjälpa länder i vår omvård och att vi förväntar oss att de på motsvarande sätt ska hjälpa oss.

Det är viktigt att vi har ett säkerhetspolitiskt samarbete i vårt närområde. Men jag tror att den tilltro som de fyra borgerliga partierna har till hur snabbt Nato ska kunna enas och agera tyvärr är överdriven. Jag tror att vår säkerhet i Sverige tjänar bäst på att vi har ett antal olika valmöjligheter. Detta är inte heller ett val för en mandatperiod eller två som vi talar om när det gäller ett Natomedlemskap. Detta är någonting som vi ska ha under mycket lång tid. Det måste vara utgångspunkten. Att överblicka för mycket lång tid om Nato är det rätta svaret på varje säkerhetspolitisk utmaning i framtiden går inte att göra. Men tyvärr är det i dag lite grann på det sättet att Natomedlemskap i den borgerliga debatten framställs som svaret på i stort sett varje säkerhetspolitisk fråga och utmaning.

Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (C) replik:

Fru talman! Natomedlemskap är naturligtvis inte ett svar på varje säkerhetspolitisk utmaning. Däremot är det en fråga om säkerhetsgarantier om något händer här.

Fru talman! Varför har Kenneth G Forslund större tilltro till ett bilateralt avtal som inte är samövat med ett Natoland och att Polen skulle komma, att Danmark skulle komma eller för den delen att USA skulle komma och att det skulle ge ett snabbare resultat än att lita till att ett Natomedlemskap skulle kunna hjälpa inte bara Sverige utan faktiskt också våra grannar? Det är nämligen detta det handlar om. I vissa lägen, men inte alla – vi talar inte om terrorism, vi talar inte om klimatfrågor och vi talar inte om alla hot som vi kan stå inför, men vi talar om hot som vi kan utsättas för i vår region om Ryssland väljer att agera militärt i vår region – utgör Natomedlemskapet en tröskel som är avhållande och som ger tydlighet och säkerhet, inte bara för oss utan också för våra grannar. Det handlar om solidaritetspolitik och inte om neutralitetspolitik.

Anf. 15 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Kerstin Lundgren är inne på en sak som är mycket viktig, alldeles oavsett vilken väg som man väljer, och det är att öva tillsammans med andra länder. Det är någonting som vi gör och som vi absolut ska fortsätta göra. Jag tror att just övningarna är det som verkligen möjliggör att man förhållandevis snabbt ska kunna få hjälp för den händelse att det behövs och för den delen kunna ge hjälp för den händelse att det behövs.

När det gäller Nato som en säkerhetspolitisk tröskel kan man fråga sig framför allt om det är en tillräckligt hög tröskel. Så har man uppenbarligen inte bedömt det de senaste åren i de baltiska staterna, där det har varit viktigt att få stora Natoländer att också basera trupp i respektive land för att därigenom öka tröskeln.

Frågan är: Är Natomedlemskap en tillräckligt hög tröskel, eller måste det till en ännu högre tröskel om man är Natomedlem? Uppenbarligen har man i Baltikum gjort bedömningen – jag tror faktiskt att det är en rimlig bedömning i deras fall – att tröskeln tyvärr behövde höjas. Jag beklagar att det är så, men jag tycker trots allt att det är bra att man har gjort det.

För svensk del tror jag däremot att grunden för vår säkerhet och för vårt försvar ska vara ett starkt eget försvar, där vi har nära samarbete med Nato och med olika länder i vår omvärld som gör att vi har ett antal valmöjligheter för den händelse att det värsta skulle inträffa.

Anf. 16 SOFIA ARKELSTEN (M) replik:

Fru talman! Det gick så bra med samsynen mellan Kenneth G Forslund och bland andra mig själv. Jag delar den, och jag uppskattar också att Kenneth G Forslund var så tydlig med detta. Det var statsmannamässigt från alla håll.

Men sedan valde Kenneth G Forslund att uttrycka sig som att det är osannolikt att ett väpnat angrepp inte kan uteslutas. Jag är medveten om att denna replik har en vansinnigt hög nördfaktor, eller också kan vi kalla det specialistfaktor. Men just ordet osannolikt är något som Försvarsberedningen har tagit bort från sin analys just för att visa det skärpta säkerhetsläget. Man valde att flytta bort själva sannolikhetsbedömningen och landade snarare i att ett väpnat angrepp inte kan uteslutas.

Anf. 17 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Sofia Arkelsten! Jag delar absolut Försvarsberedningens analys. Jag är en av ledamöterna i Försvarsberedningen, och jag hör till den breda majoritet där som när det gäller en planeringsförutsättning har pekat på att ett militärt angrepp inte kan uteslutas.

Nu fortsätter Försvarsberedningens arbete, och det ska pågå fram till i april 2019. Vi jobbar just nu med att lägga fram de förslag till underlag som Försvarsberedningen ska ta fram inför det nästa långsiktiga svenska försvarsbeslutet, för åren 2021–2025. I det försvarsbeslut vi har i dag, som är det som gäller, är formuleringen att ett angrepp är ”osannolikt”. Det delbetänkande som Försvarsberedningen presenterade i slutet av december handlar om att aktivera planeringen och beredskapen för totalförsvaret och det civila försvaret. Då måste man fråga sig: Om någonting är osannolikt, varför ska man då planera och förbereda sig för det? Det håller inte.

Därför är det rimligt att man som en planeringsförutsättning formulerar sig som att ett krig inte kan uteslutas. Det innebär inte att vi tror att det står nära för dörren, men det är det värsta vi kan råka ut för och vi ska vara förberedda på det värsta. Då kommer vi sannolikt att ha ganska goda möjligheter att klara allt annat därunder, så att säga.

Anf. 18 SOFIA ARKELSTEN (M) replik:

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om hur försvarsbeslutet ser ut och hur ordet ”osannolikt” användes – jag deltog till exempel i den förra försvarsberedningen.

Det är dock viktigt att säkerställa att socialdemokratin inte håller på att skjuta ut sig i de här frågorna. Vi har sett hur utrikesministern valde att dels beskriva Försvarsberedningen som ”den där gruppen”, vilket faktiskt var så där, dels skicka talepunkter till alla ambassader som inte riktigt speglade den förändring som den nya försvarsberedningen hade åstadkommit. Det stämde helt enkelt inte riktigt med verkligheten, men jag väljer att tolka detta på välvilligast möjliga sätt och se det som att Socialdemokraterna deltar och att ordet ”osannolikt” inte används.

Anf. 19 KENNETH G FORSLUND (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Sofia Arkelsten för den välvilliga tolkningen; den är inte bara välvillig utan dessutom korrekt.

När det gäller de talepunkter UD sände ut till svenska ambassader vill jag dock framhålla följande: Om man läser hela papperet med talepunkter – det är egentligen fel att kalla det talepunkter, för det var ett långt stycke text – ser man att det, tycker jag, speglar de förslag som Försvarsberedningen har lagt fram.

Anf. 20 VALTER MUTT (MP):

Fru talman, ärade ledamöter och åhörare! Vår säkerhet är hotad. Jorderosion och ökenutbredning tilltar, världshaven blir allt varmare och allt surare – med svåröverblickbara konsekvenser för korallrev och fiskbe-

stånd – och de tropiska regnskogarna, planetens lungor, fortsätter att skövlas. All denna rovdrift på naturen leder också ofrånkomligen till att arter dör ut och att den biologiska mångfalden avtar på ett sätt som får ekosystemen, som bär upp allt liv på vår planet, att svikta. Mänskligheten sågar så att det glöder i den gren vi alla sitter på.

Ohållbara konsumtions- och produktionsmönster driver på den globala uppvärmningen, vilket ofta ytterligare förvärrar redan existerande miljöproblem. Och i en värld där naturkapitalet krymper tilltar konflikterna kring sinande vattentillgångar och mark som fortfarande går att odla. I en färsk forskningsrapport från Ipbes, som är en global kunskapsplattform för biologisk mångfald och ekosystemtjänster, konstateras att i regioner drabbade av svår torka ökar antalet våldsamma konflikter med ända upp till 45 procent.

Moderaterna skriver i en av sina reservationer till betänkandet: ”Redan i dag bottnar en stor andel av världens konflikter i miljörelaterade faktorer.” Några rader längre ned står att läsa: ”Sambandet mellan klimatförändringar och konflikter är starkt.” Jag kunde inte ha uttryckt det bättre själv och blev uppriktigt glad över dessa klarögdade formuleringar från det största oppositionspartiet, för ska vi klara de enorma utmaningar vi står inför krävs naturligtvis en aldrig tidigare skådad kraftsamling tvärs över partigränserna.

Också i de senaste försvarsberedningarna märks en tilltagande samsyn kring att säkerhetspolitik i vår tid rymmer avsevärt fler dimensioner än den militära, där förutom miljöutmaningarna sådant som cyberattacker och terrorism lyfts fram. Men denna insikt till trots tenderar tyvärr den säkerhetspolitiska debatten såväl i Sverige som i omvärlden att falla tillbaka i gamla hjulspår, och de nya säkerhetshoten bereds sällan den plats i tankeutbytet som de förtjänar.

Fru talman! Härmed inte sagt att det går att bortse från klassisk geopolitik och militära hotbilder. För ett litet land som Sverige är upprätthållandet av folkrätten och FN-stadgans våldsförbud helt avgörande, och det är glädjande att vi i Sveriges riksdag, i kontrast till parlamenten i många andra EU-länder, har kunnat visa upp en total enighet i fördömandet av Rysslands folkrättsvidriga annektering av Krim och dess militära aggression i östra Ukraina.

Ryska språket är rikt och vackert, men ett uttryck som definitivt inte är vackert utan brutalt och skrämmande är *bliznjeje zarubezje*, det nära utlandet – alltså de före detta Sovjetrepublikerna, som antydningssvis betraktas som bara villkorligt frigivna. Det här är givetvis inget som sägs rakt ut i officiella sammanhang, men i Kremlnära tankesmedjor och bland ideologer i regimens närhet luftas ganska oförblommerat sådant som att exempelvis Baltikums självständighet är en följd av Rysslands tillfälliga svaghet och egentligen inte något alldeles naturligt tillstånd. Det är knappast så man bygger goda grannrelationer. Det ryska stödet till den sällsynt represiva och blodbesudlade Asadregimen i Syrien måste också kraftfullt fördömas.

Under några år kring Sovjetunionens upplösning fanns en ambition att göra upp med det förflutna. Arkiv öppnades, och minnesmonument över Gulagarkipelagens miljontals offer upprättades. En gemensam rysk-polsk kommission kom fram till att massavrättningarna av polska officerare i Katyn 1940 skedde på Stalins direkta order. För att ta ett annat exempel på

att det fanns något slags vilja att göra upp med historien: Överbefälhavaren för den ryska invasionen av Tjeckoslovakien 1968 åkte efter Berlinmurens fall till Prag och bad Dubček, som då just valts till talman i parlamentet, om ursäkt.

Denna bearbetning av det förflutna avbröts emellertid när Putin blev president. Han har tvärtom beskrivit Sovjets upplösning som 1900-talets största katastrof. Vill Ryssland en dag få normala omvärldsrelationer måste rimligen en seriöst syftande bearbetning av det förflutna äga rum, och förhoppningsvis öppnas ett fönster för detta när post-Putin-eran inleds och den första ledargenerationen som inte präglats av Sovjetsystemet tar över.

I väntan på detta är det viktigt att Ryssland inte helt isoleras och att vi kommer ihåg att det inte bara bor en enda person där utan att det utöver självhärskaren i Kreml finns ytterligare drygt 140 miljoner invånare i detta elva tidszoner stora land. Myndighetssamarbete kring tull, sjöräddning, kärnsäkerhet, miljösamarbete i Arktis etcetera – såväl bilateralt som inom ramen för Östersjöstaternas råd, Barentsrådet och Arktiska rådet – fungerar redan i dag någorlunda bra och skulle kunna byggas ut ytterligare.

Även folk-till-folk-kontakter skulle kunna expanderas, något som är betydelsefullt när det gäller att dämpa spänningar och motverka odlandet av fiendebilder. Jag tänker här på allt från vänortsutbyten eller kommunala partnerskap till studentutbyten och erfarenhetsutbyten mellan yrkesgrupper. En diversifiering av det ryska näringslivet, bort från dagens nära nog totala beroende av ett fåtal megakoncerner inom den extraktiva sektorn, skulle sannolikt kunna bidra till framväxten av ett mer pluralistiskt och demokratiskt samhälle. Därför borde handel underlättas mellan små och medelstora företag i nordvästra Ryssland och dito företag i Norden.

Fru talman! Sedan historiens morgon har härskare försökt att stärka sin ställning genom att peka på ett yttre hot. Putin spelar sedan länge detta kort, och det kräver knappast några djupare socialpsykologiska insikter att inse hur ett finskt och svenskt Natomedlemskap skulle komma att utnyttjas av den ryska regimen. Från att ha omgetts av två alliansfria länder uppe på sin nordvästra flank skulle Ryssland då plötsligt få en – som man sannolikt skulle uppfatta det – 130 mil lång glödande Natogräns.

Allt talar för att detta markant skulle stärka de mest bakåtsträvande delarna av den ryska makteliten, koncentrerade till militären och säkerhetsorganen, som då självklart skulle kräva ökade resurser och ännu större inflytande. Det skulle i sin tur motivera ökade anslag till Natoländernas försvar och leda till nya kliv i upprustningstrappan – alltså det klassiska säkerhetsdilemmat, där ökade försvarsanslag inte leder till ökad säkerhet utan till minskad.

Fru talman! Det finns naturligtvis en lång rad andra skäl till att inte gå med i Nato. Redan i startögonblicket gick något väldigt snett. Bland de länder som den 4 april 1949 grundade Atlantpakten återfinns inte bara demokratier utan även en av det dåtida Europas allra värsta diktaturer, nämligen Portugal, som då sedan ett kvarts sekel var en stenhård fascistisk diktatur.

Så där fortsätter det, vinglandet mellan högtidstalens hyllningar till demokratin på Natos toppmöten och det realpolitiska stödet till vänligt sinnade militärjuntor. Överstejuntan som 1967 avsatte Greklands demokratiskt valda regering och upprättade ett omfattande fånglägersystem i den

grekiska övärlden, där demokratiskt valda politiker torterades, ledde alls icke till att Grekland uteslöts ur Nato. Och när militären grep makten i Turkiet 1980 ledde inte heller detta till att landet uteslöts ur alliansen.

Något sådant förefaller inte heller i dag vara aktuellt, trots att Turkiet i det närmaste utvecklats till en funktionell diktatur, präglad av hård repression inåt och stor aggression utåt.

Tittar vi sedan mer specifikt på Natos i särklass största och viktigaste medlemsland ser vi hur värderingar och intressen där är inbegripna i en ständigt pågående kraftmätning, där starka särintressen inte sällan får överhanden medan demokrati och mänskliga rättigheter kommer i andra hand. USA:s utrikespolitik blir därför ett ständigt sicksackande, där demokratiska krafter i omvärlden ibland stöds och ibland bekämpas.

De amerikanska insatserna mot 1900-talets stora diktatorsystem ska givetvis inte på något sätt förringas utan är något som vi alla bör känna stor tacksamhet för. Men det finns inte heller någon anledning att förfalla till historielöshet och med aktiv glömska förtränga sådant som exempelvis den av underrättelsetjänsten CIA planerade och genomförda kuppen mot Irans folkvalde premiärminister Mossadeq 1953, då denne nationaliserade landets oljefyndigheter. Detsamma gäller de USA-stödda kupperna mot andra demokratiskt valda ledare såsom president Arbenz i Guatemala 1954, president Sukarno i Indonesien 1965 och president Allende i Chile 1973.

I detta sammanhang bör vi naturligtvis inte heller glömma bort de amerikanska terrorbombningarna av Indokina, med ett par miljoner civila offer som följd. Dessa genomfördes inte för att stödja en demokrati mot en diktatur, utan det handlade i stället om en kamp mellan två diktaturer: den sydvietnamesiska militärjuntan mot den nordvietnamesiska kommunistdiktaturen.

Fru talman! Vi är på väg in i en ny och mycket oroande kärnvapenkapplöpning mellan främst Ryssland och USA, där dock också Kina blir en allt tyngre aktör. En ny generation kärnvapen med förhållandevis låg sprängverkan är under utveckling, och detta hotar att sänka tröskeln för att de också kommer att användas. Såväl ryska som amerikanska officiella företrädare antyder att dessa vapen också kan komma att användas mot konventionella stridskrafter.

Mot denna bakgrund är det angelägnare än någonsin att Sverige skriver under och ratificerar NBT, Nuclear Ban Treaty, FN:s nya kärnvapenförbudskonvention. Detta är den konvention som vi och ytterligare 121 länder röstade ja till i generalförsamlingen den 7 juli i fjol.

USA:s försvarsminister James "Mad Dog" Mattis har i ett hemligt, men läckt, brev till Sveriges försvarsminister hotat med konsekvenser om vi skriver under denna konvention. Att falla undan för sådan stormaktsarrogans vore förödande, och om konsekvensen i slutändan skulle bli att Nato säger upp värdlandsavtalet med Sverige kan jag leva med det.

Avslutningsvis, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet. (Applåder)

I detta anförande instämde Annika Lillemets och Carl Schlyter (båda MP).

Anf. 21 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Jag har bara en kort fråga till Valter Mutt.

NBT-avtalet, som Valter Mutt refererade till i sitt anförande, undertecknades av Sverige i juli. Man ska nu utreda förutsättningarna för detta avtal och vad det kommer att innebära för svenskt vidkommande innan det eventuellt ratificeras av riksdagen.

Detta är ett avtal som går ut på att man ska avveckla kärnvapnen runt om i världen. Det förutsätter att de länder som innehar kärnvapen också är med på båten – annars känns det ganska utsiktslöst. Nu är det dock så att inget av de länder i världen som har kärnvapen har gått med på att underteckna detta avtal.

Min fråga till Valter Mutt är följande: Är det inte ganska naivt att tro på detta? Hur tror Valter Mutt att det ska leda till någon framgång för en kärnvapenfri värld när icke-kärnvapenstater undertecknar ett avtal om att kärnvapenstater ska avveckla sina kärnvapen medan de länder som har kärnvapen inte är med?

Anf. 22 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Björn Söder, för frågan!

Det är naturligtvis en relevant fråga, men politik handlar ju också om att bedriva opinionsbildning. Det gäller även uppe på den höga nivå som FN:s generalförsamling utgör. Om 122 av FN:s 194 medlemsstater samlar sig bakom någonting är det klart att det blir ett väldigt starkt opinionsuttryck.

Som Björn Söder mycket riktigt framhåller är det så att kärnvapenstaterna inte fanns med bland de 122 länder som röstade för denna nya konvention – och heller inte ett enda Natoland, för övrigt. Men de får press på sig från en majoritet av jordens länder. Åtminstone av del av kärnvapenstaterna är ju faktiskt demokratier, så jag tror inte att man ska underskatta den långsiktiga effekten av detta opinionstryck. Det kan i sin tur – i nästa steg – leda vidare. Det är någonstans så politik fungerar: Man börjar med att driva opinion, och sedan händer det också någonting i realpolitiken.

Jag har hört många gånger under min karriär som grön politiker att jag är naiv, och det kan te sig hopplöst. Men när man kommer tillbaka några år senare kan det visa sig att det inte var så naivt ändå.

Anf. 23 BJÖRN SÖDER (SD) replik:

Fru talman! Det finns ett annat avtal – inte NBT utan NPT – som man nu hävdar kan vara i farozonen på grund av NBT.

Jag skulle vilja fråga Valter Mutt om han inte ser att det skulle kunna få konsekvenser. Om nu undertecknandet av NBT kan leda till att NPT är i farozonen, innebär inte det egentligen en större risk för nedrustningen i världen totalt sett?

Anf. 24 VALTER MUTT (MP) replik:

Fru talman! Man försöker ofta spela ut NBT och NPT mot varandra, men jag ser inte det som självklart.

Jag ska också säga att jag har rätt stort förtroende för dessa 122 länder. Det har inte bara varit deras FN-ambassadörer som har suttit där och röstat, utan många av dem har haft stora vetenskapliga resurser till sitt förfogande. Jag tycker alltså att det är ganska tung sakkompetens som har lett

till att denna klara majoritet av jordens länder har röstat igenom NBT. Man har vägt precis det som Björn Söder tar upp – om det på något sätt kan störa det äldre avtalet NPT. Flertalet av jordens länder har kommit fram till att man snarare kan se fram emot synergieffekter.

Anf. 25 CARL SCHLYTER (MP):

Fru talman! Jag har väckt en motion om autonoma, dödliga vapensystem, och det är den som jag vill tala om nu.

Jag instämmer i det Valter Mutt har sagt och mycket också i det som Yasmine Posio Nilsson har sagt.

Jag vill ta upp en fråga som vi inte diskuterar alls, nämligen de vapensystem som kan använda dödligt våld utan att en människa har kontrollen. Redan i dag finns avancerade vapen av typen skjut och glöm som hittar sina mål. Det kan till exempel vara AIM-120 AMRAM- luftvärnsmissiler. Men det är alltid en människa som bestämmer att de ska skjutas iväg. Det finns också defensiva vapen, som Phalanx- eller CIWS-system, som försvarar till exempel hangarfartyg som själva skjuter ned mål. Men de är ändå delvis under kontroll av mänskliga operatörer, och det är defensivt. Trots detta har de dödat egna soldater när de misstagit sig för vad som utgör hot eller råkat skada fartyg i skottlinjen.

Den nya tekniken, som är under utveckling, är helt autonoma vapensystem som med hjälp av avancerade sensorer och artificiell intelligens själva väljer mål och om en dödlig vapeninsats ska göras. De kan också användas offensivt.

Dessa nya vapen kan sänka tröskeln för krig genom att minska risken för det egna landets soldater. De kan hackas och tas över eller stjälas av terrorister. De kan användas av diktaturer mot deras egen befolkning. Och en AI-styrd robot kan få oss att göra vad som helst. Det kräver inte längre samtycke från militärer som ska utföra dödandet. De kan göras mindre och mindre, och de är oerhört svåra att kontrollera om de släpps loss på marknaden.

Redan i dag har ett kinesiskt företag utvecklat en avancerad laser som helt autonomt kan döda 30–40 myggor i sekunden, och den kommer givetvis att råka skjuta flugor av misstag. Denna kommer enkelt att kunna skapas upp till att döda människor. Om en sådan sedan kapas av terrorister och ställs ut i städer kan det bli mycket svårt att försvara sig, och då är det inte längre flugor som dör som flugor utan människor som dör som flugor.

KAIST-universitetet i Sydkorea hotas redan i dag av bojkott av 50 AI-forskare för deras utvecklingsarbete med autonoma, dödliga vapensystem.

Sverige ligger långt fram inom AI. Jag har själv varit på flera heldagskonferenser, mycket intressanta. Och det finns många civila, viktiga tillämpningar som kan ge oss bättre vård, säkrare arbeten, billigare service med mera. Även om denna användning kan ha risker för integriteten eller ökande sociala klyftor kan den också bidra till att förkorta arbetstiden och ge många andra fördelar.

Om Sverige blir pådrivande i kampen mot mördarrobotar kan alla forskare som kommer hit känna sig trygga med att den AI-teknik som utvecklas här fokuserar på att hjälpa mänskligheten under väl reglerade former, inte att förgöra den.

Den övriga delen av min motion handlar just om hur en säker och bra reglering av artificiell intelligens behövs för att skydda oss. Men denna del avstyrktes, fru talman, redan förra veckan.

Vapen behöver en meningsfull mänsklig kontroll för att kunna användas i linje med folkrätten. Vem kan hållas ansvarig om en robot fattar beslut om vem som ska leva och vem som ska dö?

Trots att detta är ett mycket viktigt ämne, och dessutom nytt, med snabb utveckling väljer utrikesutskottet att inte behandla motionen annat än i en förenklad behandling. Jag vet att utrikesutskottet har många motioner och gör så av tidsskäl. Men det är olyckligt, för frågan är viktig nog att diskutera. Det betyder också att utskottet inte motiverar varför man vill avstyrka min motion om att förbjuda dessa vapensystem och att Sverige ska driva på i det internationella arbetet.

Det är sällsynt dålig tajming att inte ta mitt förslag på allvar eftersom FN just nu, precis samtidigt som jag talar här i talarstolen, har en konferens i Genève om konventionen för vissa konventionella vapen. Man har nu inlett ett arbete om så kallade Laws, de vapen som jag talar om. Konventionen har varit framgångsrik förut och gett oss ett förbud mot vapen med dolda vapenfragment, som man alltså inte kan operera ur kroppar, laservapen och landminor. Nu har man börjat arbeta även med autonoma, dödliga vapensystem.

I sina inlagor till mötet har USA försvarat utvecklingen av dessa vapen och ser det som en bra och intressant utveckling. Ryssland skjuter frågan ifrån sig, och de vill försöka begränsa definitionen av dem. Kina intog däremot, förvånande nog, som enda land med permanent plats i säkerhetsrådet en kritisk position. Den har på senare tid mjukats upp en aning, då de kräver reglering snarare än förbud. Men i sin inlaga skriver Kina att det minskar tröskeln för att starta krig och att dessa vapen kommer att få svårigheter att skilja mellan civila och militära mål.

Varken Sverige eller EU har lämnat in några synpunkter i förväg till mötet. Däremot har de 113 NAM-staterna i Non-Aligned Movement, många före detta kolonier och utvecklingsländer, accepterat logiken att vi kommer att behöva förbjuda vissa av dessa vapen. Det är 22 länder som redan har skrivit på ett förslag om förbud. Det enda europeiska "landet" som har skrivit på förslaget är Vatikanstaten, men de har gott sällskap av länder i Asien, Mellanöstern, Sydamerika och Afrika.

Den 9 juli går tidsgränsen ut för att presentera åsikter inför nästa möte i augusti, då man förväntar sig att gå bortom definitionsfrågor och börja diskutera policyförslag. Då är det anmärkningsvärt att vi inte passar på att ha en åsikt från Sveriges riksdag i denna viktiga fråga.

Det största sveket mot framtida generationer vore att inte ta chansen att stoppa dessa vapen innan de finns. Till dem som har kritiserat NBT-förslaget för att länderna som har kärnvapen inte är med: Passa på nu att förbjuda dessa vapen innan något land har dem! Det kanske är enklare.

Den ultimata civilisationskollapsen vore att överlämna makten över vem som ska leva och vem som ska dö till robotar. Därför yrkar jag bifall till min motion 2017/18:2655 och uppmanar er verkligen att ta upp denna fråga med era partiledningar. Borde inte riksdagen i dag ändå rösta för en tryggare framtid snarare än att lämna dödsrobotarnas utveckling vind för våg?

Slutligen vill jag säga att jag tycker att vi i de allmänna säkerhetspolitiska frågorna ständigt måste komma ihåg det som Valter och Yasmine har tagit upp i dag, att om vi tillåter drastiska klimatförändringar och tillåter mänskligheten att förstöra förutsättningarna för sin egen framtid kommer vi aldrig att få en säker värld. Låt oss alltid komma ihåg det i säkerhetsarbetet.

I detta anförande instämde Annika Lillemets (MP).

Anf. 26 ANNIKA LILLEMETS (MP):

Fru talman! Alla civiliserade länder måste agera med de medel som står dem till buds för att världen ska bli fri från kärnvapen. Kärnvapen, oavsett vem som kontrollerar dem, och säkerhet är helt oförenliga begrepp.

Vi i Sverige råder självklart inte över vad andra länder väljer att göra men väl över våra egna handlingar och ställningstaganden. Vi må vara ett litet land i världen, men det är ändå inte betydelselöst hur vi agerar. Och det finns mycket som Sverige kan göra för att bidra till att dessa domedagsvapen en gång för alla förpassas till historiens skräphög, där de hör hemma.

Därför är det en självklarhet att Sverige till att börja med ratificerar FN-konventionen som förbjuder kärnvapen, Treaty on the Prohibition of Nuclear Weapons, en konvention som Sverige drivit på för och som vi i FN:s generalförsamling den 7 juli i fjol röstade ja till. Här finns inget att tveka om. Det vi gör eller inte gör sänder en viktig signal till omvärlden.

Vidare behöver Sverige en lagstiftning som uttryckligen och otvetydigt förbjuder införsel av kärnvapen till svenskt territorium. Där kan vi följa vårt grannland Finlands exempel.

Fru talman! Det finns flera länder att inspireras av när det gäller säkerhetspolitik. Nya Zeeland är ett mycket intressant föregångsland. Landet har sedan 1980-talet lagreglerad status som kärnvapenfri zon. Läs gärna lagen, som är kort och behändig: New Zealand Nuclear Free Zone, Disarmament, and Arms Control Act från 1987. I lagen ingår bland annat att man tar sig rätten att förvissa sig om att fartyg som vill anlöpa landets hamnar inte bär kärnvapen eller drivs med kärnreaktorer.

År 1985 visade regeringen i Nya Zeeland, under premiärminister David Lange, att man menade allvar med sitt beslut att hålla landet fritt från kärnvapen; det var inte bara vackra ord. Det amerikanska krigsfartyget USS Buchanan, som hade förmågan att föra med sig kärnvapen, avvisades från att anlöpa nyzeeländsk hamn då den amerikanska marinen i enlighet med sin policy vägrade kommentera om kärnvapen fanns ombord eller ej. Neither confirm, nor deny – varken bekräfta eller förneka – är den policy man har än i dag.

Detta medförde att inga amerikanska krigsfartyg anlöpte nyzeeländska hamnar på 33 år, trots att Nya Zeeland ingår i en militär allians med Australien och USA.

Efter att ha antagit lagen utsattes Nya Zeeland för olika påtryckningar för att överge sin tydliga antikärnvapenhållning, men man stod emot. Det folkliga stödet fortsätter att vara starkt för denna offensiva och föredömliga fredspolitik.

Hur har det då gått? Jo, rätt bra. Solen fortsätter att gå upp och ned över detta lilla land som vågade stå upp för freden, och livet går sin gilla gång.

Man har förbindelser med andra länder, och alla vi andra länder har fått ett gott exempel att följa.

Fru talman! När det gäller frågor som bokstavligen rör liv och död räcker inte fromma förhoppningar och en icke kontrollerbar förväntan att kärnvapenländer respekterar Sveriges kärnvapenfrihet om vi bjuder in dem till olika militära övningar och liknande.

Vi måste kunna försäkra oss om att kärnvapen inte förs in i landet. Därför måste Sverige, precis som Nya Zeeland, införa en kontrollmekanism och i praktiken kräva rätt att inspektera utländska marina enheter och flygstridskrafter för att de ska få komma in på svenskt territorium.

Låt mig ge ett exempel för att ytterligare belysa vad jag menar. I Sverige är det olagligt för fotgängare att gå mot röd gubbe, men man blir inte straffad om man ändå gör det. En kärnvapenmakt skulle däremot kunna bryta mot folkrätten och föra in kärnvapen i Sverige även om vi ställt upp som villkor för att ge tillstånd för besöket att de inte får ha med sig kärnvapen. Något som inte ens kan upptäckas kan givetvis varken förhindras eller straffas. Men nog bör vi vara mer noga när det gäller freden och allas säkerhet än om någon går mot röd gubbe.

Fru talman! Problemet att Sverige saknar kontrollmekanismer för att försäkra sig om att utländska marina enheter eller flygstridskrafter inte för med sig kärnvapen in på svenskt territorium är inte nytt men har aktualiserats nu när Sverige har ingått värdlandsavtal med Nato. I och med detta har Sverige exponerat sig för politiska påtryckningar.

Valter Mutz nämnde det, och vi minns väl alla hur, enligt läckta dokument, USA:s försvarsminister James "Mad Dog" Mattis utövade påtryckningar på Sverige för att vi skulle avstå från att underteckna konventionen om globalt förbud mot kärnvapen. Mattis hänvisade till såväl värdlandsavtalet med Nato som Sveriges och USA:s bilaterala försvarsöverenskommelse.

Det är värt att påminna om varningarna som framfördes från många håll i riksdagen och utanför den inför riksdagsbeslutet om värdlandsavtalet om att avtalets utformning faktiskt per definition innebär en osäkerhet om Sverige verkligen vid varje tidpunkt är fritt från kärnvapen på vårt territorium. Det är en mycket allvarlig invändning, eftersom denna osäkerhet ökar risken att vårt land blir måltavla för ryska kärnvapenmissiler.

Varningarna avfärdades och förlöjligades av tillskyndarna av det, enligt mig, illa förberedda och illa demokratiskt beredda beslutet att ingå värdlandsavtal med Nato. Men vi får aldrig glömma att Nato är en kärnvapenallians, och vi ser nu att varningarna var befogade.

Kärnvapen ger aldrig säkerhet, oavsett nationalitet. Tvärtom ökar de alltid osäkerheten för alla. Låt mig ge ett exempel. Vapensystem skapas och kontrolleras av människor. Det kan ju till och med bli som Carl Schlyter sa att de kontrolleras av maskiner, och då är det på en annan nivå. Men än så länge kontrolleras de av människor, och varken människor eller system är perfekta. Det visar historien. Misstag görs.

Låt mig påminna om en alltför okänd hjälte, Stanislav Petrov. Hur många har hört talas om honom? Han var en sovjetisk officer som 1983 med stor sannolikhet räddade världen från kärnvapenkrig. Han valde att inte lyda order och avstod från att rapportera en indikation på att amerikanska kärnvapenmissiler hade avfyrats mot Sovjet. Detta visade sig vara

falskt alarm. Petrovs bedömning grundades på att han hade ingående kunskaper om detta system.

Vi kan inte ha en ordning för stabilitet och fred i världen som bygger på att det råkar vara en officer i tjänst som kan ett system och vågar bryta mot order. Det säger sig självt att så stora risker kan vi inte ta.

I klartext: Om en rysk kärnvapenmissil skulle avfyras mot Sverige, vad hjälper det om en Natomissil skickas mot Ryssland? Detta får helt enkelt inte hända. Det är sannerligen inte ödesbestämt att Sverige måste ta det onda med det goda och krypa in under Natos kärnvapenparaply.

Omständigheter är alltid olika och det är sällan en bra idé att rakt av kopiera vad andra har gjort, men huvuddragen i Nya Zeelands fredspolitik visar vägen framåt. Det finns andra vägar för Sverige att gå ännu längre in i Nato om vi verkligen vill ha säkerhet. Något tillspetsat skulle jag vilja uttrycka det som att Sverige inte ska in i Nato utan ut ur Nato. Det går.

Vad vi till att börja med behöver göra i det läge vi befinner oss är att likt Nya Zeeland lagstifta om att kräva inspektionsrätt av utländska marina enheter och flygstridskrafter. Om de nekar ska vi neka dem tillträde till svenskt territorium.

Därför vill jag yrka bifall till punkt 3 i motion 2017/18:2960: Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om inspektionsrätt av utländska marina enheter och flygstridskrafter och tillkännager detta för regeringen.

Detta löser inte alla problem, men det är ett steg på väg mot ökad riktig säkerhet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 10.)

§ 6 Civilt försvar och krisberedskap

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU7

Civilt försvar och krisberedskap

föredrogs.

Anf. 27 ALLAN WIDMAN (L):

Fru talman! Det här är ett motionsbetänkande som innehåller en beredning av en lång rad motioner som gäller krishantering, krisberedskap och även numera civilt försvar. Det tål att noteras särskilt att detta betänkande som tidigare år har hetat *Krisberedskap* i år heter *Civilt försvar och krisberedskap*. Det är en reflektion av den omvärldsförsämring som vi har kunnat iaktta under ett antal år.

Det torde inte ha undgått någon i denna kammare att Försvarsberedningen strax före jul förra året lämnade en lång rad förslag om civilt försvar och totalförsvarsplanering. Detta gjorde vi under rubriken "Motståndskraft".

Det var, fru talman, en närmast unik politisk enighet som omgav betänkandet från Försvarsberedningen, och det lades fram en lång rad tunga förslag som förbättrar Sveriges civila beredskap.

Försvarsberedningen slog bland annat fast att ett väpnat angrepp mot Sverige inte längre kan uteslutas. Vi vände oss till de svenska medborgarna

i landet och förklarade att det inte är tillräckligt att man som individ har ansvar för sin egen försörjning under 72 timmar. Denna tid har nu ändrats till en vecka.

Försvarsberedningen föreslog också en helt ny struktur – man kan säga att den är nygammal – för uppbyggnad av ett civilt försvar, både vertikalt och geografiskt.

Sist men inte minst föreslog åtta partier i full enighet att budgeten för civilförsvaret och totalförsvarsplaneringen 2025 skulle uppgå till ca 4,2 miljarder årligen.

De motioner som behandlas i betänkandet gäller områden som berörs av Försvarsberedningens förslag, och därför har det varit naturligt att hänvisa till den fortsatta beredningen av Försvarsberedningens förslag.

Några veckor efter det att Försvarsberedningen presenterade sin rapport i julas inföll den årliga Rikskonferensen Folk och Försvar i Sälen. Från regeringen – både statsministern och försvarsministern – var man då snabb med att säga att man skulle implementera de förslag som beredningen lagt fram när det gällde till exempel krigsviktiga företag och inrättandet av en ny myndighet för det psykologiska försvaret. Men efter presskonferenserna, fru talman, har det inte hörts någonting om Försvarsberedningens rapport.

Jag är en av flera som nu tycker att det är tid för regeringen att följa upp Försvarsberedningens olika förslag. Det är bråttom på allvar; det råder fara i dröjsmål. Det är ett känsligt, skört samhälle, och vi lever i en alltmer osäker tid. Det är dessutom närmast meningslöst, fru talman, för politiska partier att medverka i en försvarsberedning om inte de brett omfattande förslagen också förverkligas av den sittande regeringen.

Nu är det tid att börja ställa frågan till både socialdemokrater och miljöpartister: Vad är det egentligen som händer i Regeringskansliet när det gäller beredningen av förslagen om motståndskraft? Det är tid att visa på verkstad och handling.

För ungefär ett år sedan kom det en utredning som gällde kommunikation för vår gemensamma säkerhet. Utredningen poängterade att det sambandssystem som i dag brukas av så kallade blåljusmyndigheter och Försvarsmakten gemensamt, nämligen Rakel, har blivit omodernt. Via systemet finns bara möjlighet att tala och skicka textmeddelanden. Möjlighet att skicka bilder eller rörliga bilder finns inte.

När bristerna uppmärksammades tillsatte regeringen en utredning – det var mycket bra – som skulle titta på hur man skulle kunna både modernisera systemet och bygga ut det geografiskt. Man redovisade sina slutsatser för mer än ett år sedan. Nu tillsätter regeringen nya utredningar på detta område, och man hänvisar till beredning som pågår i Regeringskansliet.

Utskottet har valt att i stor politisk enighet försöka skynda på regeringen. Det hastar i denna fråga. Det är nu, under de kommande åren, som en totalförsvarsplanering ska byggas upp mellan civila och militära myndigheter, och en förutsättning för detta är att man har en hemlig och säker kommunikation mellan sig.

Slutligen, fru talman, har vi i Alliansen konstaterat att näringslivet i dag spelar en viktig roll i det civila försvaret. Många av de uppgifter som under kalla kriget låg hos statliga myndigheter och företag är i dag outsour-

cade. Om vi ska klara av de utmaningar som finns när det gäller försörjningssäkerhet på bränsleområdet, mediciner, livsmedel och annat måste näringslivet tidigt och tydligt engageras i planeringen.

Om bara ett och ett halvt år från nu håller vi den första totalförsvarsövningen på flera decennier i Sverige, och i den övningen behöver också de privata företagen involveras.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservation 9.
(Applåder)
(forts. § 8)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Statsministerns frågestund

Åtgärder för ökat återvändande

Anf. 28 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I Dagens Nyheter från i lördags säger statsministern: ”De som har fått nej måste lämna landet.” För två år sedan sa dåvarande inrikesminister att uppemot 80 000 personer med avslagsbeslut skulle kunna behöva utvisas ur Sverige. Uppgifter pekar nu tvärtom på att 50 000 personer vistas illegalt i Sverige, och antalet väntas öka med ytterligare 40 000 de kommande fyra åren. Tillsammans motsvarar det här hela befolkningen i min egen grannstad Eskilstuna.

Om inte det här förändras leder det till ett permanent skuggsamhälle med utsatthet, utnyttjande och kriminalitet. Det är fråga om människor som riskerar att både fara illa och göra illa. Jag tror att det här gör oss båda djupt bekymrade. Det urholkar dessutom den legitimitet i svensk migrations- och integrationspolitik som är absolut nödvändig. Nästan alla svenskar tycker egentligen att ett ja ska vara ett ja och leda till att man snabbt lär sig svenska och får ett jobb och att ett nej ska vara ett nej och att man då lämnar Sverige. Alla vet dock att det inte fungerar så i dag.

Migrationsverkets förvar är nu helt fulla. Man tvingas släppa personer som ska utvisas. Regeringen säger att situationen är oacceptabel men gör nästan ingenting för att på allvar bryta utvecklingen.

Jag tycker att det här är en fråga av nationellt intresse. Vi skulle kunna samla en mycket stor majoritet för en hänsynsfull, trovärdig och tydlig po-

litik för vad som gäller i Sverige. Jag är öppen för sådana politiska överenskommelser, både före valet och efter valet, oavsett vem som leder nästa regering.

Den akuta frågan till statsministern blir: Hur tänker regeringen få kontroll över återvändandet utan att ge polisen och Migrationsverket tillräckliga verktyg?

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tror att vi är överens om den princip som jag redogjorde för i Dagens Nyheter: Ett ja är ett ja, och ett nej är ett nej. Om man inte har det som utgångspunkt blir naturligtvis trovärdigheten för migrationspolitiken mycket lägre. Där är vi överens.

Jag hymlar inte med att det naturligtvis är en utmaning att de människor som kommit hit och fått avslag behöver lämna landet. Nu ska man dock komma ihåg att totalt 47 000 lämnade landet under åren 2015, 2016 och 2017. Om antalet i år blir samma som 2017, ungefär 13 000, innebär det att 60 000 människor har lämnat landet. Det är den ena bilden av det. Men jag säger inte att det är tillräckligt, utan vi behöver visa på allvar att man ska lämna landet om man har fått ett nej. Det är därför som vi bland annat utökar antalet förvarsplatser rejält. Det har vi gjort under vår tid. Vi har också precis tagit emot en utredning där utredaren pekar på att vi kan behöva göra mer för att de som har fått ett nej ska samlas på en mer begränsad geografisk yta, så att vi ska kunna ha kontroll på dem.

Polisen har nu fått ökade befogenheter att göra inspektioner ute på arbetsplatser. Vi vet att många av de här personerna utnyttjas på ett mycket skrupelfritt sätt av en del arbetsgivare. Därför underlättar vi för polisen. Det behövs nu inte en brottsmisstanke för att gå in, utan det räcker med en misstanke om att det kan föreligga något som inte är regelrätt. Det underlättar för polisen, och det har de vidimerat. Det kommer att bespara dem en mängd arbete och göra det effektivare.

Vi går också vidare med att se över polisens möjligheter att ta id-handlingar och så vidare i förvar. Här behöver vi göra mer, och jag är absolut öppen för en diskussion om vad som kan göras mer på det området.

Anf. 30 ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa ifrågasätter jag inte statsministerns grundläggande goda vilja. Vad jag ifrågasätter är förmågan att göra någonting. Det är jättebra att 60 000 lämnat landet. Om 90 000 ändå är kvar i landet har vi dock ett mycket stort problem under alla omständigheter.

Jag tycker inte att regeringens aktivitet riktigt står i proportion till problemets allvar. Ni tar nu emot en utredning och börjar sakta bygga ut ett ganska begränsat antal nya förvarsplatser. Men de som jobbar med detta säger att det är ett akut problem och att man inte ens kan ta hand om de människor som man vet ska utvisas. Dessa riskerar att gå under jorden därför att man inte har förvarsplatser.

Det är för lite och för sent. Jag tycker inte att regeringen tar frågan på det allvar som den förtjänar, framför allt inte i ljuset av att man nu dessutom med en proposition i gymnasielagens anda skickar dubbla signaler till dem som redan har lagakraftvunna beslut om att lämna landet. Det här skapar inte trovärdighet för svensk migrationspolitik.

Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det låter som att Kristersson nu är mer intresserad av att inte vara ense om detta.

Om det handlar om förmåga, Ulf Kristersson, varför gjorde ni då inget åt antalet försvarsplatser? Det är under vår regeringsperiod som antalet försvarsplatser har ökat rejält och kommer att fortsätta öka. Ansvariga myndigheter ser nu framför sig en utökning av antalet försvarsplatser som jag tror är mer än en fördubbling. Det är under vår regeringstid som det har hänt någonting. Det är under vår regeringstid som inspektionerna av arbetsplatser har möjliggjorts. Det är under vår regeringsperiod som man tittat på möjligheten att se över id-handlingar, pass och så vidare. Här görs det saker!

Men jag säger inte att vi därmed är nöjda och att allting nu är bra. Nej, vi kommer att behöva göra mer och ska fortsätta med det. Låt oss se vilka möjligheter vi kan utveckla tillsammans i stället för att söka gräl i frågan!

Socialdemokraternas vallöften om sjukvården

Anf. 32 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Statsministern! Om vi lyssnar på regeringen i debatten brukar vi höra att vi har en hälso- och sjukvård i världsklass i Sverige. Jag skriver under på det. Det har vi. Vi står oss väldigt väl i internationella jämförelser när det handlar om kvaliteten i den svenska hälso- och sjukvården. Problemet är ju inte att vi är dåliga på sjukvård, utan att vi är dåliga på att erbjuda sjukvård. Vården i Sverige är väldigt otillgänglig. Vi har lägst antal vårdplatser per capita i hela Europa. Vi har också de längsta värdköerna i hela Europa. Det är naturligtvis inte acceptabelt, herr talman.

Nu märks det att det närmar sig val, inte minst på den löfteskarusell som har rullat igång hos Stefan Löfven och den socialdemokratiska regeringen. Inför förra valet lovade Stefan Löfven ett sjukvårdslyft. Genom traineejobb och utbildning skulle sjukvården räddas. Utvecklingen har som bekant gått i rakt motsatt riktning. Det har bara blivit sämre. Vi kunde i augusti 2014 notera att Socialdemokraterna presenterade en "framtidreform för att förbättra kvaliteten och säkra den framtida personalförsörjningen inom hälso- och sjukvården". Nu, herr talman, kommer man med liknande löften. Det är bara lite drygt någon månad sedan som Stefan Löfven bland annat i en debattartikel i Dagens Nyheter lovade 14 000 fler vårdanställda till 2022. Då talar Stefan Löfven om sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, läkare och så vidare. Min enkla fråga till statsministern är: Varifrån ska dessa komma? Utvecklingen nu innebär ju att man inte vill arbeta i hälso- och sjukvården på grund av de dåliga arbetsvillkoren. Hur ska Stefan Löfven hitta 14 000 vårdanställda till 2022?

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är bra att Jimmie Åkesson lyssnar på regeringen när det gäller sjukvården eftersom det egna alternativet är väldigt sparsmakat. Det egna alternativet bygger på skattesänkningar. En sak vet jag, Jimmie Åkesson: Om man koncentrerar sig på att sänka skatterna, som Sverigedemokraterna vill göra, blir det inga mer resurser till sjukvården.

Vi har under vår mandatperiod redan skjutit till resurser till sjukvården. Vi har i dag i svensk välfärd inte bara i sjukvården, samlat, ungefär 100 000 fler människor som jobbar. En del av dem finns i sjukvården. Vi behöver se till att fortsätta att göra den satsningen. Därför bygger det valöfte som vi nu har ställt ut på det vi redan har gjort. Vi kan i handling visa att om man tar in skatteintäkter och fördelar dem kommer det också sjukvården till del.

Det är därför det anställs fler. Det är därför vi gör en satsning för sjukvården där regionerna och landstingen får välja själva vad de vill göra. Vi gör en satsning som pekar just på att det behöver anställas fler och att villkoren behöver förbättras. Det görs en speciell satsning som ska tillvarata patienternas rättigheter på ett ännu bättre sätt. Där finns det befogad kritik. Det tar för lång tid att ta sig in i vården.

Det åtgärdar man inte med skattesänkningar. Det finns inte en enkel lösning på det. Men jag kan se en gemensam nämnare. Det är att vi behöver anställa mer personal. Det har under för lång tid utbildats alldeles för få sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor och läkare. Det ökar vi nu på. Vi underlättar för sjuksköterskor att vidareutbilda sig till specialistsjuksköterskor bland annat genom att se till att de kan få behålla lönen under studieperioden. När jag pratar med sjuksköterskorna säger de att det är en bra möjlighet för dem.

Här är det påbörjat en satsning på sjukvård. Den måste fortsätta. Alla ska veta att när de behöver en bra vård ska de få den, och det ska gälla i hela vårt land.

(Applåder)

Anf. 34 JIMMIE ÅKESSON (SD):

Herr talman! Det är lite symptomatiskt för regeringen att det man säger låter väldigt bra. Jag kan stå här och säga att alla ska ha det bra och ingen ska ha det dåligt. Det låter jättebra, eller hur? Det intressanta är hur man sätter kraft bakom de orden.

Nu noterar jag att statsministern under de två minuternas talartid ägnar ungefär 15 sekunder åt att svara på min konkreta fråga. Var ska han hitta alla dessa nya vårdanställda någonstans?

Utvecklingen just nu, förutom pensionsavgångar och annat, är att man som till exempel sjuksköterska i dag i väldigt hög grad arbetar med någonting annat än med sjukvård, eller så arbetar man i Norge, för där har man arbetsvillkor som är drägliga.

Herr talman! Jag menar att i stället för det som statsministern och regeringen föreslår med att vi ska ha ännu fler utbildningsplatser måste vi börja i andra ändan. Vi måste börja med förbättra villkoren så att vi kan locka tillbaka människor till vården och att fler vill utbilda sig i vården till sjuksköterskor, specialistsjuksköterskor, läkare och liknande. Där brister regeringen i förståelse och handling.

Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jimmie Åkesson måste börja lyssna också när andra talar. Jag har precis redogjort för vad som har gjorts under den här mandatperioden. Vi har tillfört sjukvården rejält med resurser. Jag pratar om över 10 miljarder kronor bara till sjukvården.

En del går till det som regioner och landsting får göra själva. De får välja själva hur de ska använda de pengarna. En del går till att man kan anställa fler i vården: undersköterskor, sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor. Vi utbildar fler, och vi utbildar fler läkare, och så vidare. Det gör vi redan.

Det räcker inte. Vården är inte tillräckligt bra. Det är för många som behöver vänta. Men en sak vet jag: Vi måste ha dit mer resurser. Det blir inte mer resurser med Sverigedemokraternas förslag till skattesänkningar. Nej, precis: Det blir inte mer. Låt oss i dag till att börja med vara eniga om det. Det är det första vägvalet som ska göras i höst. Endera investerar vi i varandra, och då får vi mer resurser till sjukvården, eller så fortsätter vi att sänka skatterna som Sverigedemokraterna vill.

(Applåder)

Lånefinansiering av snabbtåg

Anf. 36 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Statsminister Löfven! Jag brukar ofta ta tåget upp till Umeå. Då åker jag på en av Sveriges modernaste järnvägar, Botniabanan, som passerar Örnköldsvik, statsministerns hemstad. Den är byggd med lånade pengar, och det är en stor framgång. Tågen är ofta fulla med folk. Den gör stor klimatnytta, och den betyder mycket för den regionala utvecklingen.

Nu står vi inför mycket större utmaningar och behov. Vi behöver bygga snabbtåg från Stockholm till Malmö, från Stockholm till Göteborg och kanske också från Stockholm till Oslo. Det skulle ersätta de stora tunga linjerna i inrikesflyget med miljövänligare alternativ. Det skulle frigöra stor kapacitet på stambanorna så att mer gods skulle kunna gå på järnväg. Det skulle kunna bli fler tåg som kommer i tid.

Stora delar av Sverige skulle kunna vara vinnare i regional utveckling. Vi vet att ju förr vi gör detta, desto större blir klimatnyttan och den ekonomiska nyttan. Argumenten är alltså starka för att göra det skyndsamt och därmed också precis som med Botniabanan låna pengar till investeringen.

Klimatet kräver också att vi gör detta. Vi vill ju inte att framtida generationer ska säga oss: Ni kunde ha gjort en massa saker, men ni valde att inte göra det fast ni hade den möjligheten. Vi vet hur bråttom det är med klimatet. En fördel med lånefinansieringen är att det blir pengar över till järnväg i andra delar av Sverige. Vi vill inte ställa snabbtågen mot Norrbotniabanan eller bra tågtrafik i Dalarna eller Västsverige.

Vi är för detta. Miljöpartiet kan tänka sig att göra det, och Centerpartiet kan tänka sig att göra det. Vill Socialdemokraterna så finns den parlamentariska majoriteten för att göra en helt avgörande, snabb framtidsinvestering för Sverige. Varför tvekar Socialdemokraterna? Är det inte dags att lånefinansiera detta viktiga steg in i framtiden, denna viktiga klimatinvestering?

Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först blev jag lite tårögd när jag hörde Örnköldsvik nämnas. Det gjorde gott.

Vi har i kommande ram anslagit rejält mer med pengar till inte minst kollektivtrafiken och också järnvägssatsningar precis av de skäl som Jonas

Sjöstedt nämner. Vi behöver flytta över mer av transporter från väg till järnväg och inte minst godstransporter. Det är helt i den riktningen.

Men det finns ingen quickfix, som Sjöstedt låter påskina, att man bara kan låna upp. Någon ska stå för de lånen och garantera de lånen. Vi vill också göra en satsning på höghastighetstågen. Det är riktigt. Det gäller Stockholm–Göteborg, Stockholm–Malmö och Malmö–Göteborg. Det är rätt att göra det. Men det får inte tränga ut allting annat.

Jag är till exempel intresserad av Norrbotniabanan i framtiden. Det tror jag också att Jonas Sjöstedt är. Ska man göra en satsning på höghastighetstågen får det inte innebära att det tränger ut alla andra projekt.

Låt oss se vad som går att göra här inom ramen för det finanspolitiska ramverket. Det måste ändå ligga till grund. Vi kan inte bara säga: Nu skippar vi det, och så finansierar vi hur som helst.

Det låter ibland som att det vore så enkelt att det fanns en massa extrapengar bara man lånar upp. Men lånen ska också betalas, och någon ska garantera de lånen. Med de regler som finns är det staten som kommer att behöva göra det. Det finns inget magiskt trollspö som man kan svinga. Det är därför vi bereder för att titta på: Vad är det för möjlighet att göra detta? Vi vill göra detta.

Det är en diskussion. Måste alla tåg gå i 320 kilometer i timmen från start till mål? Det kommer de inte att göra. En del sträckor kan de kanske gå i 250 kilometer i timmen. Det är också höghastighet. Det är helt nödvändigt för att över huvud taget klara utbyggnaden.

Ja till höghastighetståg. Men det får inte tränga ut allting annat, och det måste ske ansvarsfullt.

Anf. 38 JONAS SJÖSTEDT (V):

Herr talman! Klimatet kräver en quick fix. Klimatet väntar inte på en slow fix. Det brådskar redan.

Fördelen med att lånefinansiera är att då räcker pengarna också till Norrbotniabanan och alla de andra projekten som vi vill göra. Det fungerade med Botniabanan. Det var för att vi lånefinansierade den som vi byggde järnvägen till Örnsköldsvik. Det har varit en framgång. Det är inte orimligt.

Framtida generationer har nytta av järnvägen. De är med och betalar den. Vi har järnkoll på statsfinanserna och stora överskott. Ingen kan säga att vi slarvar med statens pengar.

Vi vill att företag tar lån, investerar för framtiden och ökar konkurrenskraften. Så bör vi också tänka som land. Vi ska rusta oss för framtiden. Vi ska bli mer konkurrenskraftiga, och vi ska göra de klimatinvesteringar som klimatet behöver.

Stefan Löfven: Den politiska parlamentariska majoriteten ligger framför dig. Slarva inte bort den, utan ta vara på den.

Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag tänker inte slarva med ekonomin heller. Det är grundläggande för att vi klarar att göra det vi nu gör och det vi kommer att behöva göra att vi har ordning och reda på ekonomin. Det finns inte några gratispengar någonstans. Det är lätt att säga att det bara är att låna. Men någonstans ska det betalas, och någonstans står skulden för de pengarna.

Det är helt rätt att vi nu överför mer resurser. I nästa plan kommer vi att överföra mer resurser, för det är helt rätt av klimatskäl.

Sedan handlar diskussionen bland annat om hur mycket höghastighetstågen får kosta, vilken hastighet det ska vara på dessa tåg och så vidare. Så ja, vi vill gå i den riktningen. Men det ska ske med ansvar, och det ska fortfarande vara så att också andra angelägna projekt kan bli verklighet.

Tvååriga yrkesutbildningar på gymnasiet

Anf. 40 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! 17,5 procent – en så stor andel av eleverna som gick ut nian i somras var inte behöriga till gymnasiet. Det är den högsta siffra som någonsin har uppmätts i svensk historia. Det är 20 000 elever som döljer sig bakom procentsatsen. Så många elever kom inte in på gymnasiets nationella program. Det var 13 procent år 2014, och nu är det alltså 17 ½ procent.

Utöver dessa är det ytterligare nästan lika många, 20 000 till, som kommer in på gymnasiet men som inte mår med att fullfölja det utan som hoppar av. Det är alltså mellan 35 000 och 40 000 elever varje år som inte klarar av att ta en gymnasieexamen. Det är en tredjedel av varje årskull.

Det gymnasium för alla som dåvarande skolminister Göran Persson utlovade när alla utbildningar skulle bli treåriga på gymnasiet har blivit ett gymnasium för två tredjedelar. Gymnasiet och dess konstruktion är i dag en mycket stor orsak till segregation och utslagning.

Därför föreslår vi från Alliansen att vi återinför det som Göran Persson avskaffade, nämligen tvååriga yrkesutbildningar – naturligtvis i modern tappning och med fokus på yrkesinriktning. Det är helt klart att det är bättre att gå en treårig utbildning och få högskolebehörighet än att gå en tvåårig utbildning. Men det är bättre att gå en tvåårig utbildning där man lär sig ett yrke än att inte gå någon utbildning alls och att hoppa av och bli underkänd.

Detta är ett problem som vi inte har kunnat lösa. Jag ska erkänna att vi inte löste det. Men ni har inte heller löst det. På 25 år har det varit en ungefär lika stor andel varje år som är underkända, det vill säga en tredjedel.

Nu råkar jag notera att statsministern själv har gått en tvåårig gymnasieutbildning, och det gick ju bra att bli både svetsare och fackföreningsordförande och till och med statsminister. Det är möjligt att statsministern hade kommit ännu längre i karriären om han hade gått ett tredje år och kanske blivit talman eller något.

Alla vill inte bli akademiker, statsministern, och alla kan inte bli akademiker. Samhället fungerar inte om alla är akademiker. Det är bättre att man går färdigt en yrkesutbildning än att man hoppar av en lång utbildning med mycket höga akademiska krav.

Vad är det för fel på tvååriga utbildningar på gymnasiet, statsministern?

Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag får väl säga att det dessvärre är några år sedan jag gick i gymnasiet. På den tiden, Jan Björklund, har arbetsmarknaden förändrats dramatiskt. Jag gick i gymnasiet på 70-talet. Det har gått några år.

Vi vet i dag att om man inte har en gymnasieexamen har man det väldigt svårt på arbetsmarknaden.

Lyssna på näringslivet, för nu pratar vi om svensk kompetensförsörjning! Näringslivet säger att de vill ha treåriga utbildningar med högskolebehörighet. De tycker att det förslag som vi har lagt på riksdagens bord om att ha detta som utgångspunkt och sedan möjligtvis få välja ifrån är en bra inriktning. Då vänder sig borgerligheten emot detta – emot det som det svenska näringslivet vill ha. Hur ska vi kunna försörja företagen med rätt kompetens om vi inte ens gör det de ber oss om och ser till att det är treåriga utbildningar som är utgångspunkten?

Låt mig påminna Jan Björklund, som ju är skaparen av åtgärden att ta bort högskolebehörigheten, om att sedan detta började diskuteras fram till i dag är det nu bara hälften så många elever som går yrkesprogram jämfört med 2006 – hälften!

Näringslivet säger att det är 100 000 jobb som inte blir tillsatta och att de saknar rätt utbildad arbetskraft. Vad är det en signal på? Jo, att man behöver rätt utbildad arbetskraft. Näringslivet säger också att de framför allt vill ha de treåriga utbildningarna. Detta har hänt sedan jag gick i gymnasiet, Jan Björklund, och det är samma sak för dig.

Men man måste naturligtvis göra mer, och det är därför vi bland annat utvecklar samarbete mellan parterna så att också de kan ta ett större ansvar för att se till att människor kommer in på arbetsmarknaden. Det är därför vi går på de lokala jobbspåren. När man lokalt hittar matchning och där företagen får säga vilken utbildning man behöver ha blir det också jobb. Kompetensutveckling är oerhört viktigt.

(Applåder)

Anf. 42 JAN BJÖRKLUND (L):

Herr talman! Som jag sa i det första inlägget är det såklart mycket bättre att gå en längre utbildning och lära sig ännu mer än att gå en kortare utbildning. Det är inte det som är frågan. Frågan är om det är bättre att gå en kortare utbildning än ingen alls.

Svenskt Näringsliv välkomnade Alliansens förslag i tisdags, om statsministern noterade det. Det han hänvisar till stämmer inte. Svenskt Näringsliv välkomnar alltså Alliansens förslag.

Vi tänker såklart inte avskaffa treåriga yrkesutbildningar. De är bra för alla dem som klarar av att fullfölja dem; det är inte detta det handlar om. Det handlar om den tredjedel som hoppar av och slås ut. Det är så märkligt att med detta parti och ert tal om solidaritet och att alla ska med har i 25 år en tredjedel av varje årskull lämnats därhän. Och ni bryr er inte. Ni är helt fast i tanken att alla måste läsa in universitetskompetens.

Jag håller med om att vi behöver många fler än när vi var unga. Det behövs naturligtvis många fler i dag som går universitetsutbildning. Men 100 procent måste inte gå en universitetsutbildning. Det är inget fel på yrkesutbildningar, herr statsminister.

Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jan Björklund har missuppfattat totalt. Vi har aldrig sagt att alla ska gå en universitetsutbildning.

Lyssna på företagen och vad de säger! Utgångspunkten är treåriga program, och det är det vi har föreslagit. Men möjligheten att välja bort ska finnas. Vi utvecklar nu också yrkesutbildningar – till och med kortare sådana. Det behöver inte vara till exempel ett helt byggprogram, utan kortare yrkesutbildningar just för att man snabbt ska komma in i arbete. Man kan lära sig en viss del för att komma in i arbete direkt därefter, men man ska ha möjlighet att fortsätta, läsa vidare och utvecklas. Man ska aldrig bli stoppad någonstans, utan man ska hela tiden kunna utvecklas.

Lyssna till det svenska näringslivet! De säger: Vad vi behöver för vår kompetensförsörjning är yrkesprogram som är högskoleförberedande. Sedan ska det finnas en möjlighet att välja bort för dem som inte klarar av det. Det är rätt väg att gå.

(Applåder)

Rätten till personlig assistans

Anf. 44 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Elvira är fyra år. Hon har en svår hjärnskada, hon är blind och hon har epilepsi. För att kunna sitta behöver hon en stödkorsett. Stå kan hon göra korta stunder med hjälp av ett ståskal. Elviras föräldrar har ansökt om att få personlig assistans, men Försäkringskassan har båda gångerna avslagit detta med hänvisning till att det är föräldrarnas ansvar att ta hand om sitt barn.

Elvira och hennes familj är inte unika. Jag träffar många barn som Elvira och inte minst deras föräldrar. Den fråga de hela tiden återkommer till är: Varför har man i Sverige lagt om kursen? Varför ska inte vi, som redan är så drabbade, kunna räkna med att få personlig assistans?

Skillnaden, herr talman, är rätt markant. Från och med 2015 har allt fler fått sina ansökningar avslagna. Det är i dag 1 200 färre barn och vuxna som har personlig assistans jämfört med 2015.

Då blir det oerhört provocerande för Eijas pappa Mattias. Eija är också en flicka med svår funktionsnedsättning. Hennes sida på Facebook taggades nyligen av Socialdemokraterna. Där fick man av statsministern höra budskapet att ekonomin är jättestark i vårt land och att det då ska märkas för vanligt folk genom höjt barnbidrag. När Eijas pappa försökte svara genom att beskriva familjens situation var Socialdemokraterna snabba med att radera inlägget.

Min fråga till statsministern är därför: Räknas inte Elviras, Eijas och alla andra familjer där någon har en funktionsnedsättning som vanligt folk? De har inte fått det bättre, utan de har drabbats av en radikal försämring.

Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Som bekant kan jag inte kommentera enskilda ärenden.

Men det är klart att vi inte har några skilda uppfattningar om LSS och vad den erbjuder. Det är en rättighetslag som gäller precis som när vi tillträdde. Det är ingen lag som har förändrats som gör att detta händer.

Däremot vet vi alla att det finns ett antal domar som har kommit. Det tyder på en sak: att dagens lag nog inte håller måttet. Om domar kan utformas utifrån dagens lag som gör att så många människor drabbas är det någonting som vi ska se över. Detta hoppas jag att vi är överens om. Vi behöver en rejäl genomlysning av dagens lag.

Under tiden har regeringen gjort något som jag vill påstå är mycket ovanligt. Vi har infört vad som i praktiken är ett moratorium. Vi ska inte ha några omprövningar av dessa ärenden just för att fler inte ska drabbas.

Låt oss nu se till att hjälpas åt att skapa en ny, hållbar lag som fortfarande bygger på individens rättighet att få hjälp när det behövs. Dagens lag håller helt enkelt inte måttet. Vi är alltså överens om att vi har ett problem. Vi är överens om att lagen inte duger, och då måste vi göra någonting åt det. Under tiden inför vi moratoriet.

Anf. 46 ANDERS W JONSSON (C):

Herr talman! Jag tror att ingen av de här drabbade familjerna som lyssnar på debatten känner igen socialdemokratin. I varje valrörelse har man talat om att man står på de svagas sida, men nu när man har fått regeringsmakten är siffrorna tydliga. 1 200 färre har i dag personlig assistans jämfört med hur det var 2014.

Men jag, herr talman, känner igen Socialdemokraterna. Man är inte beredd att ta ansvar utan skyller på alla andra. Det är någon myndighets fel och domstolarnas fel. Faktum är att det här tog sin början när finansministern sa att det är på den personliga assistansen vi måste se till att det görs neddragningar, när regeringen tillsatte en utredning med uppdrag att dra ned kostnaderna för personlig assistans och när man gav ett uppdrag till Försäkringskassan att börja vara restriktiv och underförstått börja titta igenom om det inte fanns några domar.

Varför är inte de här familjerna vanligt folk? Varför ska inte de också få det bättre? 1 200 familjer är i dag drabbade sedan 2015.

Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag är också upprörd, precis som Anders W Jonsson. Men jag lånar mig inte till sådan billig demagogi som jag hör nu. Det är en låg nivå nu. Ingen finansminister har sagt att assistansen ska dras ned. Därmed behöver vi också på den posten se hur kostnaderna utvecklas, och vi vet att en del av det faktiskt är brottslig verksamhet och fusk. Det pågår också inom denna bransch. Det är fakta.

Anders W Jonsson vet mycket väl att det inte är regeringen som fattar beslut i de här olika fallen, utan det är faktiskt myndigheter som gör det. Det är den ordning vi har i Sverige. Jag tror inte att det var så på den borgerliga tiden att det var den borgerliga regeringen som satt och biföll eller avtog ansökningar, utan det gör en myndighet. Den ordningen har vi.

Sedan prövas det ytterst i domstol. Det är de domstolsbesluten som har ställt till det nu, och det är därför vi behöver se över det här. Låt oss hjälpas åt med det i stället för att lägga tid på den där billiga demagogin.

(Applåder)

Anf. 48 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Inför valet 2014, i juni, lovade Socialdemokraterna – man garanterade – att alla cancerpatienter skulle få vård inom fyra veckor. Ni har inte uppfyllt det löftet, Stefan Löfven. På bara tre år har den här regeringen lyckats fördubbla vårdköerna.

Jag ska ge ett exempel. När det gäller patienter med bröstcancer i statsministerns eget hemlän Västernorrland får bara hälften av dem vård i tid. Ni svek ert löfte, Stefan Löfven, men det verkar ni strunta i. I stället återanvänder ni nu det löfte som ni har svikit. På den vårdturné som Stefan Löfven har varit ute på under våren har man använt detta löfte igen. Köerna till cancervården ska kortas. Väntetiderna ska kortas. Men varför ska cancerpatienterna, väljarna, lita på er den här gången, Stefan Löfven, när ni återanvänder ett sviket vallöfte?

Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Vi hade i ett tidigare replikskifte också en diskussion om att vårdköerna är för långa och måste kortas. Men låt oss inte börja kasta de olika landstingen och regionerna mot varandra. Då skulle man också kunna säga, om man vill det, att en av de största ökningarna av vårdköerna råkar vara i Västra Götaland, och det är inte ett socialdemokratiskt landsting.

Låt oss alltså se problemet som det är. Jag tycker att den förra borgerliga regeringen gjorde en bra satsning med de så kallade standardiserade vårdförloppen just när det gäller cancerdiagnoser. Det var en bra start, och det har vi tagit vidare nu. Nu finns det ett standardiserat vårdförlopp för 30 eller 31 olika cancerdiagnoser. Man vet exakt vad man ska göra och i vilken tid – för de är olika akuta också; en del måste handhas oerhört snabbt medan andra kan vänta lite. Då vet patienterna att man får lika vård och lika behandling oavsett var i landet man bor. Det är oerhört viktigt.

Det är alltså inte så att vi återanvänder ett vallöfte. Vi har fortsatt den förra regeringens arbete och lägger till rejält med resurser, förutom det som jag talat om tidigare, till vården – också speciellt till cancervården, för vi tycker att det är oerhört viktigt att om du får ett sådant besked ska du naturligtvis veta att du får hjälp så snabbt som det någonsin är möjligt. Då ska samhället finnas där för dig.

Här behöver vi alltså göra mer. Men det är återigen så, Andreas Carlson, att det kommer att kräva resurser. Då kommer det inte att gå att fokusera på sänkta skatter, utan då måste vi se till att vi får till resurser, gemensamma resurser, och kan fördela dem. En ansenlig del av det måste in i svensk vård, för du ska veta att när du är som allra svagast ska vår gemenskap vara som allra starkast.

Anf. 50 ANDREAS CARLSON (KD):

Herr talman! Man skulle kunna säga: På frukten känner man trädet. Ni har haft makten nu i snart fyra år, Stefan Löfven. Vad är resultatet? Vårdköerna har fördubblats. Det som sägs låter bra här i riksdagens talarstol, men resultatet i verkligheten pekar åt ett annat håll. Varför ska väljarna som röstade på er 2014, kanske för att ni lovade att man skulle få cancer-vård inom fyra veckor, välja er än en gång på samma löfte?

Nej, det som behövs är absolut mer resurser. Vi från Kristdemokraterna satsar 27 ½ miljard mer än regeringen i vårt budgetalternativ. Vi tror också att man behöver strukturellt riktiga reformer. Vi behöver använda den kunskap som finns för att hitta bättre arbetssätt, men vi vill också ta bort landstingens sjukhusansvar och lägga det på staten för att få en mer jämlik vård.

Vi kommer att jobba stenhårt med de här frågorna och inte bara återanvända gamla vallöften.

Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag sa tidigare att vårddköerna måste attackeras. Vi har i många stycken världens bästa sjukvård, men det tar för lång tid att komma in. Jag tror att den gemensamma nämnaren för det här är att anställa mer personal. Ska det bli möjligt måste vi utbilda fler, och det är precis det vi gör nu. Vi utbildar fler sjuksköterskor och specialistsjuksköterskor, och vi ska utbilda fler läkare.

Sedan måste vi föra till resurser så att vi kan anställa fler. Det har vi redan gjort, och det kommer vi att behöva fortsätta att göra. Det är därför jag säger att vi behöver öka antalet – nu talar jag inte om dem som behöver ersättas – med ytterligare 14 000, och vi ska se till att det blir av.

Jag var i Gällivare för inte så länge sedan, och där kunde man se väldigt tydligt hur det här har blivit. De sa: Vi har anställt ytterligare tre sjuksköterskor. Nu kan vi korta vårddköerna. Nu ser vi att vi har fler vårdplatser.

Det är det som är den gemensamma nämnaren, och den kräver resurser. Då går det inte att göra skattesänkningar.
(Applåder)

Pensionärernas ekonomiska situation

Anf. 52 AGNETA GILLE (S):

Herr talman! Jag vill vända mig till statsministern med en fråga om pensionärernas ekonomiska situation.

Jag har den stora förmånen att ha min mamma Gunhild i livet. Hon är född 1929, och vi har precis firat hennes 89-årsdag. Det känns bra. Men det är tydligt för mig hur svårt många äldre ensamma kvinnor har det ekonomiskt. Det är en mycket svår ekonomisk situation, och det är jag väl medveten om.

Tidigare har de här kvinnorna säkert jobbat deltid och haft familj att ta hand om med barn och hem och så, och jämställdheten var inte lika bra då som den är nu även om vi fortfarande har mycket att jobba på – jag är ju till exempel den första kvinnan efter alla dessa män här vid frågestunden.

Vi har tagit del av det som pensionsorganisationerna påvisar och lyfter fram när det gäller svårigheterna med de äldres ekonomiska situation. Bland annat ligger många under EU:s fattigdomsgräns, och antalet som gör det är störst i Norden. Jag vill höra om statsministern har en kommentar om detta.

Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Min mamma är också född 1929, men hon fyller år lite senare i år.

De äldre som har varit med och byggt vårt samhälle ska ha en trygg ålderdom, också ekonomiskt. Vi har investerat i våra äldre under den här mandatperioden, dels genom att göra det billigare att gå till tandvården och dels genom kostnadsfri öppenvård för dem som är över 85 år och så vidare. Vi har också kunnat sänka skatter för pensionärer.

Sammantaget har våra insatser hittills inneburit att en pensionär har fått i genomsnitt – nu talar vi om genomsnitt – 1 100 kronor mer i plånboken i månaden.

Men vi har fortfarande några som har det alldeles för knapert, de som har garantipension. Därför arbetar vi nu med ett förslag om att höja garantipensionen. Vi höjer också bostadstillägget och inför en ny faktor i garantipensionen, ett nytt stöd så att säga, så att man ska kunna få upp till 1 300 kronor mer i månaden.

Sjukskrivningar på grund av psykisk ohälsa

Anf. 54 JONAS ERIKSSON (MP):

Herr talman! Statsministern! Folkhälsan i Sverige är i ett internationellt perspektiv god. Det är dock ingen tröst för dem som lider av ohälsa.

En aspekt av vårt mående som jag tycker att vi behöver tala mer om är den psykiska ohälsan. Den psykiska ohälsan utgör i dag ca 46 procent av alla pågående sjukskrivningar enligt Försäkringskassan – 46 procent! Mellan 2011 och 2017 mer än fördubblades sjukskrivningarna med anledning av psykiatriska diagnoser.

Herr talman! Jag är bekymrad över utvecklingen. Det skulle vara intressant att höra hur statsministern ser på utvecklingen och vad regeringen gör för att hantera den.

Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Folkhälsan är ett mycket viktigt område, inte minst den psykiska ohälsan. Vi ser att särskilt många kvinnor som arbetar i offentlig sektor, i välfärden, har drabbats av detta. Stress och utslitning gör att man tvingas till sjukskrivning. Därför är det återigen viktigt att vi ser till att de har tillräckligt många kollegor, så att de inte behöver slita ut sig på jobbet. De ska kunna gå till jobbet och göra en bra insats, så som de vill, utan att behöva slita ut sig.

Vi behöver också ha en mycket bättre rehabilitering. Hur får man hjälp tillbaka när man väl är sjukskriven? Det är inte bara att sjukskriva, och hoppas att de kommer tillbaka. Det måste finnas en bra plan för att de ska komma tillbaka.

Det handlar också om det förebyggande. Vi har alldeles för stor psykisk ohälsa bland unga och barn. Där vill det till betydligt mer förbyggande arbete, exempelvis inom elevhälsan. Vi satsar betydligt mer på elevhälsan för att barn och ungdomar ska få hjälp i ett mycket tidigare skede.

Transportstyrelsen och informationsvägarna på Regeringskansliet

Anf. 56 BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Innan den här frågestunden började diskuterade vi i kamraren civilt försvar och krisberedskap. Det kommer vi att fortsätta med.

Jag tänkte ta upp en fråga som inte har berörts men som har varit uppe tidigare. I september 2015 fick dåvarande statssekreteraren på Justitiedepartementet, Ann Linde, för första gången information om vad Säpo beskrev som ett stort och allvarligt tillsynsärende. Det rörde Transportstyrelsen.

Det tog sex månader innan inrikesminister Anders Ygeman fick fördjupad information om det här. Och det tog ett år och fyra månader innan statsministern fick information för första gången. Det är naturligtvis alldeles förfärligt.

I somras lovade Stefan Löfven att det skulle göras en noggrann genomlysning av informationsvägarna på Regeringskansliet, och så snart den var klar skulle vi få veta mer om den. Jag har inte sett något om detta och skulle vilja veta vilken slutsats statsministern själv har dragit, för egen del, av den utlovade genomlysningen och hur han har säkerställt att information som rör rikets säkerhet inte undanhålls statsministern.

Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag utgår från att också Beatrice Ask vet att det pågår en KU-granskning i det här ärendet. I dag utfrågas två före detta statsråd, och jag ska själv dit den 27 april.

Regeringskansliet har lämnat gedigen dokumentation till konstitutionsutskottet som de granskar och i vanlig ordning har efterfrågat.

Att jag nu ska stå här och redogöra för gången i detta är lite märkligt. Jag betraktar det inte som en allmänpolitisk fråga.

Jag kan dock säga så här, vilket jag också har sagt hela tiden: Det är klart att det som hände på Transportstyrelsen, där en myndighetschef bestämde sig för att medvetet bryta mot lagen, är allvarligt. Jag har också sagt att jag gärna hade sett att jag hade fått informationen tidigare. Det står jag fast vid.

Därutöver får också Beatrice Ask vänta på mina svar till konstitutionsutskottet när jag ska dit. Dit har vi också lämnat vår syn på hur informationen kan förbättras.

Bemanningen på äldreboenden

Anf. 58 PER RAMHORN (SD):

Herr talman! Statsministern! Vi minns säkert alla reportaget från 2010 om de obemannade demensavdelningarna i Piteå i SVT:s *Uppdrag granskning*. Det har gått åtta år sedan dess.

Nu visar det sig enligt IVO att det fortfarande är alldeles för låg bemanning på många äldreboenden runt om i landet. Många demenssjuka blir fortfarande inlåsta nattetid, vilket naturligtvis är oanständigt.

Jag vet att regeringen har tillskjutit resurser, vilket är bra. Men mycket tyder på att det inte kommer att räcka, utan det behöver göras mer. Bland annat behövs skärpt lagstiftning, så som vi har föreslagit flera gånger. Man behöver förtydliga att äldreboenden ska vara bemannade dygnet runt. Det ska inte bara, som det står i föreskrifterna i dag, finnas tillgång till personal.

Kommer regeringen att verka för en lagändring, så att vi slipper obemannade demensavdelningar framöver?

Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Nu får jag vara helt ärlig och säga att jag får bli lite svaret skyldig när det gäller om vi exakt har föreslagit lagändringar. Men det har gjorts ett utredningsarbete, och vi ska skärpa kraven på att det ska finnas rätt bemanning. Det är såklart utgångspunkten. Det måste finnas bemanning och möjlighet till hjälp. Och det är respektive huvudmans ansvar att se till att det blir så.

När man för till resurser gör man det möjligt, vilket också påpekas här. Det kommer vi också att behöva göra betydligt mer av. Därför är det nästa mandatperiod tid för välfärden på riktigt. Nu har vi arbetat in Sverige i en enorm styrkeposition ekonomiskt. Och då ska pengarna användas så att människor får tillgång till välfärd på riktigt, naturligtvis också äldre och demenssjuka. Det är det som ska prioriteras och inget annat. Och det tänker vi fortsätta göra.

Svenskt bidrag till en lösning på konflikten mellan Israel och Palestina

Anf. 60 YASMINE POSIO NILSSON (V):

Herr talman! Statsministern! Israels ockupation av Palestina har pågått i mer än 50 år och skapat en av världens mest segdragna konflikter. Övergripenheten mot det palestinska folket fortsätter med oförminskad styrka. Gaza brukar med rätta kallas för världens största utomhusfängelse med drygt 1,8 miljoner invånare, varav hälften är barn.

Den 30 mars inleddes den största palestinska protesten på flera år. Tio-tusentals deltagare, även barn och ungdomar, samlades för att använda sin mänskliga rättighet: att göra sin röst hörd. Ett fåtal kastade sten och eldade bildäck. Israel svarade med stridsvagnar och prickskyttar. Hittills har ett tjugotal människor dödats och minst 1 400 skadats.

Det som har skett de senaste veckorna visar återigen att Israel på inget sätt tänker följa internationella lagar. Alltså måste världen agera på något annat sätt än man har gjort hittills.

Hur avser regeringen att agera inom EU och FN för att den folkrättsvidriga ockupationen ska få ett slut?

Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Tack för frågan, Yasmine Posio Nilsson!

Den här regeringen har erkänt Palestina just för att försöka ändra spelplanen. För det har vi fått en hel del kritik i den här kammaren. Jag menar att det var helt nödvändigt. Om det är något vi måste göra är det nämligen att se till att dessa unga människor ser någon form av hopp.

För att bidra till den tvåstatslösning som vi fortfarande står upp för och som samfundet och EU står upp för har vi erkänt Palestina. Därutöver menar vi att det är båda parter ansvar att bidra till lösningen. EU och andra aktörer måste också bidra.

Precis som du påpekar är det en otroligt gammal konflikt. Och den verkar nästan bli allt svårare. Egentligen gäller det nästan hela Mellanösternområdet, utifrån dagens perspektiv.

För oss gäller det att fortsätta stå upp för tvåstatslösningen. Den innebär åtaganden för både Palestina och Israel.

Anf. 62 MARIA WEIMER (L):

Herr talman! En masterstudent i Uppsala har fått avslag på sin ansökan om uppehållstillstånd och riskerar att utvisas innan hon har tagit examen.

Det är inte första gången som detta händer. Det har drabbat rätt många skötsamma studenter under de senaste åren. Anledningen till utvisningarna är ofta rent teknisk. Det är ett mönster som visar på ett systemfel.

Det är en skam för Sverige att våra regler leder till att flitiga studenter utvisas. Jag ber inte statsministern att kommentera ett enskilt fall, men regeringen har ju ansvar för regelverket. Dagens regler får gång på gång orimliga konsekvenser.

Uppsala och Sverige behöver ju fler internationella studenter, inte färre. Vi ska vara en kunskapsnation, och vårt budskap till studenter som kommer hit ska vara lite som Uppsalas egen slogan: Välkommen hit, välkommen hem!

Varför accepterar statsministern att vi utvisar flitiga studenter?

Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Jag menar att man ska kunna stanna och göra en bra insats i vårt samhälle. Jag kan inte reglerna i detalj, men detta är naturligtvis vår ambition. Det vore ju dumt annars, men jag kan inte kommentera det specifika fallet.

Det finns andra som har råkat ut för en utvisning därför att det har varit brister i anställningsvillkoren. Nu har vi förbättrat möjligheterna att stanna om man rättar till felet. Det tänker vi gå vidare med. Även om man gör en rättelse efter att man har fått ett påpekande ska man ha möjlighet att stanna. Det bör vara liknande möjligheter också på det här området, så att människor kan göra en bra insats i det svenska samhället. Det behöver vi.

Järnvägsunderhållet

Anf. 64 PIA NILSSON (S):

Herr talman! Statsministern brukar ofta prata om vikten av ordning och reda inom en mängd olika områden: på arbetsmarknaden, i ekonomin, i migrationspolitiken, i skolan, på våra vägar och inte minst på vår järnväg så att tågen går i tid.

Regeringen har ju satsat åtskilliga och nödvändiga miljarder på järnvägsunderhållet under de senaste tre åren. Fler och tyngre tåg i tätare trafik sliter hårdare på spår, växlar och kontaktledningar. Punktligheten är nu uppe i genomsnitt 91 procent.

För de kommande tolv åren har regeringen öronmärkt ytterligare 40 miljarder till förbättrat underhåll så att punktligheten ska öka ännu mer.

Finns det andra åtgärder som statsministern anser vara relevanta för att effektivisera järnvägsunderhållet? Eller är det fler skattemiljarder som är den allenarådande lösningen?

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Det är bra att fler och fler vill resa klimatsmart. Vi kan se att tågresandet ökar stadigt, och det ska vi naturligtvis se till att stimulera så gott vi kan. Ska det hända måste tågen komma och gå i tid.

Över tid har det skett en liten minskning av dessa störningar och av tågförsejningarna, men det behöver göras betydligt mer. En del av problematiken ligger kring banorna. Andra problem kan vara vagnar som inte är riktigt up-to-date.

Trafikverket har fått i uppdrag att se till att se över underhåll och vad man kan göra tillsammans med andra aktörer. Det är för att helheten ska bli stark och för att tågen ska komma och gå i tid. Inte minst måste informationen till resenärerna vid försejningar bli betydligt bättre.

Regeringens inställning till ett svenskt Natomedlemskap

Anf. 66 ANNICKA ENGBLOM (M):

Herr talman! I riksdagsarbetet hade jag för en månad sedan med mig praktikanten Hugo Lundström, som för övrigt har kommit hit särskilt i dag och sitter på läktaren.

Hugo går åttonde året på Maria Elementar här i Stockholm. Han följde den utrikespolitiska debatt som då var för en månad sedan och studsade till, vilket föranledde att han vill ställa följande fråga till statsministern.

Statsministern! Nato har sedan kalla krigets dagar varit en försvarsallians där varje medlemsland utlovat varandra en garanti om varandras stöd om man skulle bli angripen av främmande makt. Så är Nato fortfarande utformat. Att Sverige också skulle omfattas av en sådan garanti kan väl bara vara positivt. Men regeringen har ju en väldigt negativ inställning till ett svenskt Natomedlemskap. Vad är problemet?

Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Regeringen har inte någon negativ inställning till Nato. Vi har ett väldigt gott samarbete. Vi har en alliansfri politik som är den som gynnar Sverige bäst.

Det första är: Vad är det bästa för vårt land? Jo, det är alliansfriheten, som vi också delar med Finland.

Det andra är: Vi ser till att öka vår egen försvarsförmåga. Det är därför vi tillför så mycket pengar till försvaret, och det finns det en bred enighet över blockgränserna om. Det är bra.

Det tredje är: Samarbetet med Nato är oerhört viktigt. Jag har pratat med Natos generalsekreterare, USA och andra ledare i Natoländer och de ser och erkänner det samarbete som vi har med Nato.

Det är viktigt för oss att hålla fast vid alliansfriheten. Att ändra på den ordningen nu skulle skapa ytterligare en osäkerhet i vårt närområde. Det vore inte bra för Sverige.

Anf. 68 IDA KARKIAINEN (S):

Herr talman! Statsministern! Jag har två döttrar, Liv och Iris, fyra respektive två år. De har gett mig en helt ny mening i mitt politiska engagemang. Jag vill att de och alla andra barn i Sverige ska ha ett ännu bättre liv än vad jag och min generation hade när vi växte upp.

Vittnesmålen under hashtaggen #metoo berättade om ett Sverige som har en lång väg att gå när det gäller hur det är för flickor, tjejer och kvinnor i Sverige att växa upp fritt från sexuella övergrepp och övertramp.

Nu är det viktigt att politiken går från ord till handling. Så jag undrar: Vad avser regeringen att göra för att Sverige ska bli ett ännu mer jämställt och jämlikt land att leva i?

Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Tack för en väldigt viktig fråga! Jag är en av många som såg kraften i metoo. Nu har vi ett momentum att verkligen göra någonting på jämställdhetens område.

Under den här mandatperioden har vi tagit bort vårdnadsbidraget som bidrog till att kvinnor stannade hemma och inte kom ut på arbetsmarknaden i samma utsträckning. Vi har satsat på förskolan och infört ytterligare en månad i föräldraförsäkringen så att var och en av föräldrarna kan se till att det blir jämställda förhållanden under barnens uppväxt. Vi har höjt underhållsstöd och barnbidrag.

Vi behöver naturligtvis göra mera. Det är därför som vi nu föreslår att man ska förbättra sex- och samlevnadsundervisningen i skolan. Vi har också infört en stärkt sexualbrottslagstiftning. Sexuella handlingar ska bygga på frihet och ingenting annat.

Här behöver vi göra mer för att se till att kvinnor och män har samma rättigheter, får lika stor del av resurserna och har lika representation.

Gränspolisens möjligheter att utföra inre utlänningskontroller

Anf. 70 PATRICK RESLOW (-):

Herr talman! Drygt 12 000 personer är efterlysta i Sverige på grund av att de saknar asylskäl och att de därmed ska utvisas. Terrorattentatet i Stockholm den 7 april i fjol är ett starkt bevis för vikten av att utvisningar faktiskt äger rum.

Samtidigt har det skett en drastisk minskning av antalet inre utlänningskontroller som utförs av gränspolisen. Mellan 2012 och 2017 har antalet kontroller nästan halverats, och den utvecklingen ser ut att fortsätta även under 2018.

Gränspolisen uttrycker också bekymmer över att regelverket begränsar och försvårar arbetet med inre utlänningskontroll.

Min fråga till statsministern är således följande: Är statsministern beredd att ge gränspolisen alla de nödvändiga verktyg som man behöver för att kunna genom fler och mer effektiva inre utlänningskontroller?

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Som jag tidigare sa ska vi se hela bilden. Ja, vi har en utmaning med människor som finns här och som inte har uppehållstillstånd. Samtidigt har hittills 47 000 lämnat landet. Jag tippar att vi hamnar på ungefär 60 000 när det här året räknas. Av alla som kommer hit blir inte alla kvar. Så det finns en annan bild.

Men utmaningen finns, och det är därför som vi har gett polisen utökade möjligheter att göra arbetsplatsinspektioner. Tidigare var polisen tvungen att ha en brottsmisstanke för att kunna gå in på en arbetsplats. Nu räcker det med att man misstänker att det försiggår något som inte ska försiggå. Det är klart att det förkortar tiden oerhört mycket, och det gör också att man kan ta sig an betydligt fler kontroller, vilket man också bekräftar när jag har talat med gränspoliserna. Därutöver har man större möjligheter att handha id-handlingar.

Lagen om ensamkommande

Anf. 72 JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag vill ställa en fråga till statsministern om lagen för ensamkommande. Oavsett vilken nivå som man förespråkar på flyktingmottagandet är det oerhört viktigt att lagstiftningen är genomtänkt och förberedd.

Den tidigare lagen för ensamkommande var allt annat än just det. Den hafsades fram med följden att ett kryphål i lagen kunde användas för att systematiskt undvika utvisning, även om man inte ens haft för avsikt att studera i Sverige. Häromdagen skulle 60 personer avvisas till Afghanistan, men 43 föll ifrån. I praktiken är det i dag för väldigt många i det närmaste frivilligt om de ska återvända hem eller inte – detta som en direkt följd av regeringens lagstiftning.

Som om detta inte räckte har regeringen nu aviserat en ny lag, som har mött ännu starkare kritik från inte minst Lagrådet. Som jag sa: Oavsett om man förespråkar en generös eller stram politik måste lagstiftningen vara korrekt. Varför, Stefan Löfven, hafsar regeringen fram viktig lagstiftning?

Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Först och främst är det inte korrekt att det skulle vara frivilligt att återvända. Det är helt enkelt en felaktig bild. Jag ser att ledamoten skakar på huvudet, men så är det.

Det som nu sker är att vi bereder detta lagförslag. Vi har haft en lagrådsremiss hos Lagrådet, som nu har uttalat sig. Vi bereder nu detta, och sedan får vi se vad det hela blir. Men det är klart att den kritik som Lagrådet har lämnat naturligtvis ingår i beredningen. Vi får se hur vi kan göra den här lagen så bra som möjligt, om den alls ska läggas fram.

Lagen bereds som sagt, och vi får helt enkelt återkomma när vi är klara med det.

Anf. 74 ISAK FROM (S):

Herr talman! Statsministern har under hela sin mandatperiod tydligt deklarerat att hela landet ska leva. Det gäller alltifrån aviseringar i regeringsförklaringen till att få regeringar och statsministrar har varit ute och åkt så mycket och besökt i stort sett alla kommuner i hela landet. Regeringen har aviserat många nya satsningar på exempelvis bredband, livsmedelsstrategi, infrastruktur och utbildning. Regeringen har också tagit initiativ till att lokalisera myndigheter över hela landet.

Nu senast presenterade regeringen landsbygdspropositionens många satsningar. Mottagandet har dock inte varit bara positivt, utan delar av den borgerliga oppositionen men också kommunalråd av olika politiska färg har kallat regeringens satsning för ett hån.

Vad vill statsministern säga till dem som inte riktigt tror på att regeringens landsbygdssatsning är på riktigt och gäller hela landet?

Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S):

Herr talman! Till oppositionen som säger att detta är ett hån vill jag säga att de inte ens var i närheten av dessa satsningar. Det är det första svaret. Då skedde all myndighetsutveckling här i Stockholm, i huvudstaden. Landsbygden och övriga Sverige dränerades på den typen av arbeten.

Nu har vi fattat beslut som faktiskt innebär sammanlagt ungefär 2 000 jobb som förs ut runt om i landet. Vi har även permanentat driftstödet till lanthandlarna. Det har en oerhört stor betydelse att en sådan handel finns i ens närhet. Det gör att man kan bo kvar och handla det man behöver. Vi har satsningen på de gröna näringarna. Det handlar om skogs- och jordbruk och investeringar i vägarna på landsbygden. Inte minst har vi skapat ordning och reda i jaktpolitiken, vilket har efterfrågats.

En hel del har alltså gjorts, och mer kommer att behöva göras. Vi är fast beslutna om att hela Sverige ska räknas, och det är viktigt för landets utveckling.

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

§ 8 (forts. från § 6) **Civilt försvar och krisberedskap** (forts. FöU7)

*Civilt försvar och
krisberedskap*

Anf. 76 BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Inledningsvis vill jag säga att vi moderater står bakom alla våra reservationer och givetvis även de alliansgemensamma reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1 om utvärdering och översyn av samhällets krisberedskap.

I detta betänkande behandlar vi 128 yrkanden om alltifrån räddningspersonal i beredskap till näringslivets roll i totalförsvaret. Det handlar om elförsörjning, skyddsrum, mat, dricksvatten och nordiskt samarbete. Mängden frågor och ämnen speglar både ett engagemang och insikt om helheten och komplexiteten i vårt samhälle. Civilt försvar och krisberedskap handlar om det mesta som rör vår vardag och hur vi på olika sätt ska få samhället att fungera under påfrestningar, kriser och ytterst krig.

Som en följd av försvarsbesluten 1999, 2001 och 2004 upphörde i allt väsentligt planeringen för höjd beredskap och krig i Sverige. En systematisk planering och andra förberedelser inför höjd beredskap har därför under lång tid inte förekommit i Sverige. Stora delar av det tidigare omfattande totalförsvaret har avvecklats. Det gäller inte minst den civila sidan, där fokus i stället har legat på att utveckla beredskap för fredstida kriser och samhällsstörningar, men på en helt annan nivå.

Ett nytt säkerhetspolitiskt läge gör emellertid att vi i dag är överens om behovet av att återuppta arbetet för ett starkt totalförsvaret. Det är givetvis lättare sagt än gjort. Samhället har genomgått stora förändringar sedan vi senast bedrev en planering för totalförsvaret. Globaliseringen innebär att infrastruktur och försörjningsflöden av varor, tjänster och annat har kopplats ihop över landgränserna på ett helt annat sätt än någonsin tidigare. I samhället är olika sektorer väldigt beroende av varandra. De flesta områden är beroende av tillgång till elektricitet, it, elektroniska kommunikationer, transporter, drivmedel, förnödenheter, finansiella tjänster med mera.

Just digitaliseringen har inneburit betydande förändringar av det svenska samhället, många naturligtvis till det bättre. Det genomsyrar i dag hela vår vardag. Internet har gått från att vara en viktig infrastruktur till att bli infrastruktur för nästan allting annat. Systemen för elektroniska kommunikationer är inte dimensionerade för att klara påfrestningar vid krig eller krigsfara. De kan dessutom utsättas för attacker och manipulering av icke vänligt sinnade aktörer. Sårbarheten i detta är alltså väldigt stor. Samhällsviktig verksamhet som tidigare drevs i offentlig regi utförs i dag i stor utsträckning av många privata aktörer.

Jag kan gå vidare och beskriva de förändringar som har skett, men det här innebär att arbetet med civil beredskap blir svårare. Försvarsberedningen har naturligtvis ett viktigt uppdrag i detta.

I december presenterade beredningen ett första delbetänkande, *Motståndskraft – inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret 2021–2025*, med en rad konkreta förslag. Om dessa förslag är partierna i huvudsak överens. Det är spännande när det finns 60–70 politiska förslag, och alla partier tycker att det här är nödvändigt och att vi behöver göra det här.

Det är därför beklagligt att behöva läsa hur utskottsmajoriteten i fråga efter fråga nu avstår från att ta ställning i sak till olika propåer från riksdagens ledamöter. Det handlar om formuleringar som att man inte vill föregripa Försvarsberedningens slutrapport eller regeringens beredning av föreslagna åtgärder.

Låt mig bara påminna om att denna slutrapport, som framför allt ska behandla militära frågor, är beräknad till våren 2019. Sedan ska den remissbehandlas och beredas. Detta innebär att vi kommer att få vänta väldigt länge med åtgärder om vi ska ha en sådan policy. Man måste fråga sig varför vi i hela friden ska vänta i mer än två år med att besluta om sådant som vi anser är nödvändigt och som vi är helt överens om.

Dessutom handlar många av dessa förslag om att ta fram underlag, fakta och sådant som behövs för att kunna fatta de mycket konkreta och praktiska besluten. Man behöver inte bereda särskilt mycket, utan det handlar om att sätta igång processer.

I en hel del kommuner och regioner har ett arbete för övrigt kommit igång, för regeringen har ju fattat ett och annat beslut de senaste åren. Många myndigheter återkommer nu med frågor där man vill ha svar, riktlinjer och tydligare besked om vad som ska hända. Om vi ska vänta i över två år med att ge svar är det klart att risken är stor att många tappar sugen och att andra inte kommer igång med något som är helt nödvändigt.

Herr talman! Många av de insatser som krävs för civil beredskap handlar inte bara om höjd beredskap och beredskap i händelse av krig utan innebär att vi får ett starkare, stabilare och tryggare samhälle.

Elstörningar, stopp i tunnelbanan, problem med vattenförsörjning och så vidare är kostsamt och bekymmersamt också till vardags, i fredstid. Åtgärder som förebygger eller snabbare rättar till sådant är väldigt bra.

Många av åtgärderna tar tid. Jag tycker att det finns anledning att agera nu. Det kan bli väldigt dyrt om man skjuter allting framför sig.

Herr talman! Vi utsätts återkommande för olika påfrestningar. I maj kommer Myndigheten för samhällsskydd och beredskap att skicka ut viktig information till alla svenska hushåll. Man kommer att få en skrift hem där det står vad man bör göra och tänka på i sitt eget hem och hushåll i händelse av olika påfrestningar. Jag tror att det kommer att vara väldigt välkommet, för det finns ett engagemang bland medborgarna.

Men många kommer naturligtvis att bli både förvånade och besvikna när de upptäcker att riksdagens majoritet och regeringen inte tar itu med det som är deras uppgifter. Man frågar vad regeringen gör för att skynda på detta och hur regeringen tänker här. Myndigheten förväntar sig ju att vanligt folk ska sätta fart och ta ett större ansvar för sin egen trygghet och säkerhet, samtidigt som regeringen inte levererar.

Jag undrar vad ni kommer att svara i valrörelsen, och framför allt efter det att broschyren har kommit ut, när ni ska förklara för människor varför vi ska vänta i över två år med något som vi egentligen är helt överens om. Det är ju inte bara det man säger som räknas utan också det man faktiskt gör.

(Applåder)

Anf. 77 ROGER RICHTOFF (SD):

Herr talman! Ja, det är vad man gör som räknas. Det är klart att det tar tid att bygga upp det som man har raserat.

Innan vi kom in i riksdagen och under hela förra mandatperioden var vi ensamma om att tala om ett civilt försvar. Bara för drygt två år sedan var vi det enda parti som i sin budget hade lagt in 4 miljarder för det civila försvaret för den kommande perioden. Då stod jag här och sa: Varför satsar ni inte en krona på det civila försvaret?

I Försvarsberedningen landar man nu på drygt 4 miljarder. Det känns jättebra att vi nu är överens om att vi behöver bygga upp ett starkt civilt försvar. Det tar jättelång tid.

Jag ska också nämna detta med Nato, som egentligen inte hör hit. Jag ska nämna det så att det inte råder någon tveksamhet. Jag har fått frågor om det redan i dag.

Sverigedemokraterna säger klart och tydligt nej till Natoanslutning. Detta är solklart. Om ni vill diskutera detta gör vi det inte här och nu. Men låt det vara fullständigt solklart. Bra.

Vi ska tala lite om det civila försvaret. Vi har i flera år föreslagit att man ska inrätta en civilförsvarsmyndighet. När jag resonerar om detta tänker jag ibland att MSB i många stycken skulle kunna ta den rollen. Detta är inte någon principalsak för oss, utan det viktiga är vad man ska göra och att det ska finnas kompetens. Och det finns mycket kompetens på MSB. Det är alltså inte hugget i sten att vi måste lägga ned en myndighet och bygga upp en annan, men det måste finnas en myndighet vars uppgifter motsvarar en civilförsvarsmyndighet.

Samordning har ni hört mig tala om många gånger. Ju mer jag läser om detta, desto mer märker jag att man flyttar fokus från samverkan till samordning. Det enda sättet att få detta att fungera är att samordna verksamheten.

Man ska samordna verksamheten med länsstyrelserna. Länsstyrelserna samordnar med kommunerna. Jag har varit runt i en del kommuner och funnit att man inte har några planer alls. Verksamheten i kommunerna ska ju fungera även i höjd beredskap. Fråga era egna kommuner: Var har ni planerna? Har ni dragit igång det arbetet? En del har gjort det och också fått pengar från länsstyrelserna, men en del har inte fått det. Detta måste också samordnas och kontrolleras noggrannare. Det har i alla fall knuffats igång.

Herr talman! Jag tycker att man ska göra som man gjorde förr, när man på länsstyrelserna hade officerare – det kallades förening av tjänst – som deltog i planeringen för höjd beredskap och andra händelser. Det handlade om att samordna verksamheten mellan de militära förbanden och det civila. Detta tycker jag att man ska återgå till. Det kanske kommer lite senare. Vi har föreslagit det i alla år.

För att det civila försvaret ska fungera behöver vi också utbilda frivilligorganisationerna och ge dem stöd. De är oerhört viktiga. I vårt förslag har de en egen budget för det.

I samband med att vi nu satsar på civilförsvaret tycker jag också att vi ska öka antalet värnpliktiga. Vi vill ha ett antal fler brigader. Vi vill nå upp till en värnpliktsvolym på 20 000 ungefär, men det tar tid. Det måste byggas regementen. Som någon har skrivit i en motion här måste man bygga upp förbindelsefunktionerna.

Det gamla regementet Ing 1 i Almnäs, som var en av Europas bästa platser för ingenjörsutbildning, är borta. Men det finns många platser kvar. Nu bygger man ett regemente på Gotland. Vi får bygga fler.

Det blir också en avkastning från de värnpliktiga. En del är tänkt att gå till räddningsskolorna, som vi måste väcka liv i. Då får vi ett ökat antal brandsoldater. Om vi går 25 eller 30 år tillbaka fanns det massor av sjukvårdare som var med i övningar och i frivilligorganisationerna. De kallades in till krigsförbandsövningar. Vi återinför och aktiverar civilplikten.

Detta är saker som man behöver göra nu. I och med detta har man möjlighet att verka på ett helt annat sätt.

Herr talman! Man måste också titta på totalförsvaret. Vi säger att vi ska ha en levande landsbygd. Varför det? Jo, vi ska öka vår livsmedelsförsörjning. Självförsörjningsgraden ska öka. Där hänger alla systemen ihop. Då måste det finnas skolor på landsbygden, affärer och så vidare. Det behövs för att man ska få en levande landsbygd som sedan totalförsvaret har glädje av.

Låt mig ta min egen kommun som exempel. Hur upphandlar man maten i skolorna där? Den kommer i lastbilar från Danmark för att man då kan få fläskfilé till halva priset. Då frågar man: Hur skriver ni förfrågningsunderlaget? Hur viktas det? Sätt prisets betydelse till 5 procent! Då kommer man att köpa närodlat mat i stället. Det blir dyrare för kommunen – det blir 3–5 miljoner dyrare i en budget på 700 miljoner. Sådana styrmedel måste man lära sig att använda om man är beredd att ta merkostnaden.

Allt hänger ihop i totalförsvarsmodellen. Det är glädjande att man, när man börjar resonera om att öka civilförsvaret och försvaret, nu börjar på ett helt nytt blad. Försvarsberedningen, med sin utmärkta ordförande, kom fram till att 90–95 procent av de gamla planerna kan användas. Det finns gamla planer som är jättebra, med k-företag och allt. Vi måste bygga lager också. Beredskapslagren med olja och livsmedel måste återuppbyggas. Det finns också i vår plan, och jag vet att ni också har det i er.

Hur ska det gå till? Det kan vara Konsum, Ica eller andra affärer som bygger ut en bit och har ett lager där. Det finns många olika modeller för att göra detta, men det måste göras. Jag håller med föregående talare om att det är dags att sätta lite fart på vissa saker, även om jag inte instämmer i allt som hon sa.

Näringslivet har som sagt en viktig del i detta. Av beredskapsskäl, för civilberedskapen, vill vi också att Kustbevakningen ska gå in och bli en del av marinen. Jag tror att det underlättar mycket för dem att få tillgång till den organisationen och möjlighet att arbeta på ett annat sätt.

Vi tror också att beredskapspoliserna är en viktig bit – och driftvärn. Detta har en betydelse för den civila beredskapen, och det har vi skrivit särskilda program om.

Jag vet att många tycker att det stora hotet kommer från Ryssland. Jag tror att det största hotet mot vårt sätt att leva och vår frihet i Sverige förmodligen finns innanför landets gränser. Det är en sak som man inte kan bortse ifrån. Det handlar om de så kallade utanförskapsområdena, som polisen särskilt har pekat ut. Har det över huvud taget någon koppling till det som vi pratar om nu? Det finns i alla fall inte injackat som en del i det civila försvaret och i krisberedskapen. Detta tror jag att vi får ta i särskilt beaktande, men det är en särskild debatt.

Herr talman! Vi stöder reservation nr 3.

I detta anförande instämde Heidi Karlsson (SD).

Anf. 78 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nr 7.

Det försämrade säkerhetsläget kräver att vi tar totalförsvarsfrågorna och beredskapsfrågorna på största allvar. Vi i Försvarsberedningen lämnade vår rapport i december. Där slår vi fast många ställningstaganden och iakttagelser. Det är inte minst kopplat till hur vi bedömer oförutsägbarheten i den säkerhetspolitiska utvecklingen. Det går snabbt, och vi behöver ha ett förhållningssätt med många breda perspektiv för att hitta en så bra helhet som möjligt.

Sverige ska kunna försvaras i alla klimat och väderförhållanden som finns i vårt land. Det brukar vi repetera när det handlar om utvecklingen av vår försvarsförmåga. Det handlar också om totalförsvaret. Alla delar av Sverige ska kunna ha en robusthet och en förmåga att möta kriser under

högre beredskap och i värsta fall krig. Alla led i försörjningskedjan måste ingå och beaktas när förmågan ska utvecklas. Att det finns en samverkan som i praktiken fungerar är avgörande. Det handlar om att det finns avtal mellan offentliga aktörer och privata aktörer och om att man får en bredare och fördjupad förståelse för dessa frågor i hela samhället.

Krisberedskapen och totalförsvaret är helt beroende av civilsamhället och det engagemang som finns ute i bygderna bland frivilliga i befolkningen. Vi vill se en tydligare roll för frivilliga i händelse av kris eller krig. Det är viktigt att frivilliga får komma in ännu mer i planeringen, så tidigt som möjligt. Det handlar också om att involvera lokalperspektivet runt om i vårt land. Där har räddningstjänsten en viktig roll. Det handlar om deltidskårer och övriga kårer som har yttäckning men också beredskap.

Går förmågan ned i vardagen påverkar det också totalförsvarsförmågan. Här finns det utmaningar när det gäller rekrytering, resurser och beredskap. Människor på landsbygd och i glesbygd i vårt land måste ha tillgång till den trygghet och säkerhet som räddningstjänsten utgör. Vi måste också se till att det blir lättare att rekrytera personal till räddningstjänsten på både kort sikt och lång sikt.

Herr talman! 70 procent av landets kommuner saknar i dag ett systematiskt arbete när det handlar om informationssäkerhet. Vi ser att cyberhoten och informationspåverkan kan vara mycket omfattande. Åtgärder behövs för att stärka it-hantering, it-säkerhet och cybersäkerhet generellt. Kunskapen kan mycket väl öka. Engagemanget kan verkligen stärkas. Det gäller även insikterna om hur detta påverkar vårt samhälle i helheten och i detaljerna.

De som äger och ansvarar för samhällsviktig verksamhet har ett jätteansvar att se till att infrastruktur och övriga delar uppfyller de krav som behöver ställas. Sedan har staten ett väldigt viktigt ansvar att uttrycka vilka förväntningar som ska gälla i totalförsvarsplaneringen för att det civila försvaret ska kunna utvecklas.

I Försvarsberedningens rapport har vi lämnat många förslag, tankar, idéer och reflektioner kring vad vi behöver göra i Sverige under de närmaste åren. Inte minst behöver vi se vad de återstående åren i den innevarande försvarsinriktningsperioden innebär för svensk säkerhet. Hur kan vi påskynda detta och initiera olika konkreta åtgärder så tidigt som möjligt? Där bär vi ett gemensamt ansvar. Men regeringen bär ett mycket stort ansvar när det gäller att ta vara på, förvalta och behandla de föreslagna åtgärderna på bästa sätt.

Vi ser att nivån i dag är oerhört låg. Efter många år av icke-fokus och icke-engagemang när det gäller totalförsvarsperspektivet finns det utmaningar. Det handlar om storskaliga lösningar, centraliserade lösningar och sårbarheter när det gäller elförsörjning, värmeförsörjning, elektronik, telefoni och livsuppehållande mediciner. Vi importerar väldigt många insatsvaror. Man kan titta på område efter område och se hur samhället har förändrats parallellt under dessa år. Vi kan se hur strukturen i fråga om vården, vårdplatser och sjukhus ser ut i dag jämfört med för 25 år sedan. I dag saknas det ofta krav på funktionalitet i samhällsviktig verksamhet och kritisk infrastruktur. Detta måste definieras.

Ja, vi utgår från en låg nivå, men vi har möjligheter att göra väldigt mycket tillsammans. Vi ska skapa ett modernt totalförsvar och kunna för-ena många olika intressen på vägen. Vi ska ställa om energiförsörjningen. Vi ska jobba med robustheten. Då måste man, när det gäller de olika planer som det arbetas med ute i samhället, tänka gemensamt ur ett totalförsvars-perspektiv. Man ska på bästa sätt bygga säkerhet men också skapa både arbetstillfällen och lösningar som möter framtidens utmaningar. Jag tänker till exempel på förnybar energi. Vi har mycket vatten, vind och sol och möjligheter att hitta småskaliga lösningar som ger en robusthet när de stor-skaliga prövas i händelse av kris.

Engagemanget och ledarskapet kommer att vara avgörande, men det gäller också att hela landet har en kunskapsnivå som motsvarar hotbilden. Det handlar om kunskap om vad som behöver göras och om varför det behöver göras. Den insikten varierar just nu, och ledarskapet varierar just nu. Här måste det bli ett ökat tryck och ett ökat fokus, för det går inte att vara naiv och att tänka naivt när den säkerhetspolitiska utvecklingen går i fel riktning. Nu måste vi få en fokusering och en konkret planering som når resultat i närtid.

Den största frågan handlar om folks försvarsvilja och om förankringen av dessa frågor ute i bygderna. Det bygger hela totalförsvarsplaneringen på.

Vi i Försvarsberedningen uppskattar att det kan handla om 4,2 miljarder i slutet av nästa period. Det kan handla om mer – det gör det antagligen. Men det är också viktigt att vi ser till att det blir resurser på vägen, så att man löpande kan ta de nödvändiga steg som kommer att behövas.

Jag har mött, och gör det fortfarande, myndighetschefer som uttryckli-gen säger att totalförsvarsperspektivet inte är relevant i deras delar av verk-samheterna. Det handlar bland annat om flygledning och om att göra det på distans. Jag tror att dessa frågor kommer att behandlas annorlunda när det finns en fördjupad insikt och när det totalförsvarsmässiga perspektivet får genomslag.

Herr talman! En av de viktiga frågorna är hur matproduktionen och livsmedelssäkerheten utvecklas i vårt land. Från Centerpartiets sida ser vi det som en jätteviktig säkerhetsfråga – det handlar om rikets säkerhet – att vi kan öka produktionen för att minska beroendet av omvärlden och för att vi, inte minst i ett längre perspektiv, ska kunna hjälpa andra länder när de inte har den mat de behöver.

Vi ser också att vattenfrågorna är oerhört viktiga. Om vi ökar produk-tionen av mat kan vi också ta vara på möjligheterna med vårt vatten när det handlar om konsumtion men också om elanvändning – detta för att minska sårbarheten och beroendet av omvärlden.

Säkerhetspolitik och livsmedelspolitik hör verkligen ihop. Antagonist-iska krafter skulle med ganska enkla medel kunna påverka vår vardag oer-hört mycket. Detta måste vi ta på allvar.

Engagemanget ute i bygderna är jätteviktigt. Kunskapen, resurserna och ledarskapet som finns där kommer att bidra till att vi lyckas i det långa loppet. Vi behöver bjuda in, och vi behöver också se till att vi gör det till-sammans. Dialogen mellan det offentliga och det privata liksom att vi ge-mensamt kan hitta målbilder kommer att vara oerhört viktigt.

Det finns många olika punkter i det här arbetet som vi kommer att återkomma till, men jag tror att det absolut viktigaste är vilket engagemang vi visar och hur vi når ett helhetstänkande som verkligen genomsyrar alla våra olika politikområden. Då kommer robustheten steg för steg, och vi kommer att hitta lösningarna på vägen.

Herr talman! Jag vill med detta upprepa mitt yrkande och tacka för ordet.

(Applåder)

Anf. 79 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Vi debatterar nu försvarsutskottets betänkande *Civilt försvar och krisberedskap*. Betänkandet innehåller ett flertal frågor där det pågår ett arbete genom Försvarsberedningen, något vi inte bör förbigå.

Vänsterpartiet välkomnar i stort Försvarsberedningens första delrapport *Motståndskraft*. Där lämnas en rad viktiga förslag på hur det civila försvaret kan stärkas inom en rad områden. Det innebär bland annat tydligare ansvars- och ledningsförhållanden på alla nivåer, stärkt befolkningskydd, förbättrad sjukvård, förbättrad informations- och cybersäkerhet samt en ökad beredskap inom livsmedels- och energiförsörjningen. Det handlar om nödvändiga åtgärder för att stärka vår beredskap i händelse av kris eller i värsta fall krig.

Vi ser att det civila försvaret spelar en viktig roll för att stärka arbetet med att bygga ett säkert och robust samhälle som kan möta de utmaningar vårt samhälle kan ställas inför, exempelvis olika former av naturkatastrofer, pandemier, cyberattacker med mera men också för att försvara vårt lands oberoende och alliansfrihet. Detta är något vi ser som avgörande i det konfliktförebyggande arbetet.

Försvarsutskottet väljer dock att göra tre tillkännagivanden som ett enat utskott har ställt sig bakom. Det gäller att regeringen bör säkerställa att ökade förvaltningsanslag för länsstyrelsernas krisberedskap går till avsedd verksamhet, något jag anser borde vara helt självklart.

Det andra tillkännagivandet handlar om att regeringen bör se över länsstyrelsernas krisberedskap när det gäller krav på övningsverksamhet och beredskap i enlighet med MSB:s rekommendationer.

Det tredje och sista tillkännagivandet handlar om att utskottet vill skynda på arbetet med att ta fram en utvecklad och säker kommunikationslösning för aktörer inom allmän ordning, säkerhet, hälsa och försvar. Det system som finns i dag är nämligen inte tillräckligt och fyller inte de behov som finns i dagens moderna samhälle.

Herr talman! Jag kommer nu att övergå till att tala om min reservation angående fyrverkerier.

Fyrverkerier kan vara till stor glädje för många människor i samband med nyår och olika firanden, men de kan också ställa till stora problem för människor, djur och miljö. Vi vill dock inte gå så långt som till att helt förbjuda fyrverkerier, men Vänsterpartiet anser att det är uppenbart att det behövs både en bättre tillsyn och reglering av hur fyrverkerier får användas.

Några av de negativa konsekvenser som fyrverkerier kan föra med sig är att de höga smällarna kan upplevas som mycket skrämmande för både människor och djur. Vi vet att fyrverkerier innebär ett stort lidande för många djur. I synnerhet hundar och hästar kan bli extremt stressade av

smällarna. När det inte går att förutsäga när skjutandet ska pågå är det givetvis extra svårt att skydda sig själv och vidta försiktighetsåtgärder i samband med firanden, till exempel att resa bort eller tillfälligt flytta djur.

För exempelvis människor med demenssjukdomar och människor, särskilt barn, som flytt undan krigssituationer och i många fall lider av PTSD kan fyrverkerier skapa stor oro och mycket obehag. Även många andra störs av fyrverkerierna och upplever obehag när de avfyras i närheten av bostäder. I vissa kommuner finns lokala föreskrifter om förbud, bland annat i närheten av känslig bebyggelse, sjukhus, äldreboenden med mera. Det är bra åtgärder som skulle kunna bli obligatoriska för hela landet.

Herr talman! Vi vet också att människor skadas allvarligt och till och med dör på grund av fyrverkerier. Enligt polisen och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, skadas varje år ca 100 personer så allvarligt av fyrverkerier att de behöver uppsöka en akutmottagning.

En annan problematik är alla de bränder som orsakas av fyrverkerier. Enligt polisen och MSB fördubblas antalet insatser till bränder under nyår jämfört med andra dagar under jul- och nyårshelgen. Fyrverkerier står för en stor andel av denna ökning. De kemikalier som ingår är också en belastning på miljön. Det handlar också om spridande av giftiga ämnen i naturen.

Herr talman! Det finns alltså många skäl för att bättre reglera användandet av fyrverkerier: miljöskäl, personskadeskäl, djurskyddsskäl och så vidare. Det handlar bland annat om att begränsa användandet till vissa anvisade platser och tidpunkter samt reglera vem som får sälja och köpa fyrverkerier och när detta ska få ske.

I dag finns brister när det gäller såväl tillsyn som efterlevnad. Därför bör regeringen återkomma med förslag för att förbättra tillsynen och efterlevnaden vad gäller användandet av fyrverkerier. En skärpt lagstiftning angående användandet av fyrverkerier är efterlängtd av många och skulle innebära en stor lättnad för både utsatta människor och djur runt om i landet.

Jag vill yrka bifall till reservation 45.

Anf. 80 MIKAEL OSCARSSON (KD):

Herr talman! Jag står självfallet bakom alla Kristdemokraternas reservationer, men för tids vinnande yrkar jag endast bifall till reservation 44.

I dag diskuterar vi civilt försvar, och det gör vi i ett väldigt speciellt läge. Vi har ett allt tuffare säkerhetspolitiskt läge. Jag vill bara påminna om det krig som inleddes i samband med att Ryssland tog Krim 2014. Fortfarande, just nu medan vi talar i denna kammare, pågår det ett krig i Europa, i östra Ukraina. Det pågår hela tiden, och det pågår även återkommande påverkansoperationer mot våra vänner i de baltiska länderna. Vi ser ett Ryssland som gör en kraftig upprustning.

Försvarsberedningen kom före jul med rapporten *Motståndskraft* – jag håller den här i min hand – som handlar om just inriktningen av totalförsvaret. Där konstaterade vi bland annat att ett väpnat angrepp mot Sverige inte kan uteslutas. Det blev en del diskussioner om detta, men så är det och det var sju partier överens om.

När man är överens om detta går det inte att sitta med armarna i kors, utan då måste man ha en plan för hur vi både militärt och civilt ska kunna stärka vårt försvar så att vi får ett starkt totalförsvar. Ett försvar är ju inte starkare än den svagaste länken.

Vi började med civilförsvaret, som vi diskuterar i dag, och i rapporten lade vi fram en lång rad viktiga förslag. Det handlade om att återinföra beredskapspoliser, tyvärr bara i krig. Kristdemokraterna ville att det skulle gälla även i fredstid. Vi ville stärka sjukvårdsberedskapen, för vi vet ju att i dag är det nog svårt som det är. Det finns inga marginaler om man skulle behöva ta hand om skadade vid kris eller krig.

Vi såg även över finans- och energidelen. Vi är väldigt sårbara när det gäller energi, och jag kan påminna kammaren om Ukraina, som jag nämnde förut. Det är ett land som två år i rad fått energiförsörjningen för delar av befolkningen utslagen under ett dygn i december. Det visade sig att det var Ryssland som utsatt dem för cyberattacker. Detta kan även Sverige utsättas för. Vi tittade också på försörjningsberedskapen när det gäller livsmedel. Vi kom kort sagt med mängder med viktiga förslag även när det gäller cyberförsvaret.

Tyvärr är det väldigt lite av det här som har blivit verkstad, vilket flera av dem som har talat här före mig har påpekat. Regeringen har plockat upp väldigt få av våra förslag, och det är inte bra. Det finns en fara i detta. Med tanke på det tuffa säkerhetspolitiska läget kan vi inte tänka att vi har all tid. Vi behöver stärka det civila försvaret. Jag tror inte att det är en hemlighet för någon, herr talman, att det civila försvaret har legat för fåfot i 20–25 år. Det civila försvaret måste återskapas och utvecklas, och vi kan inte vänta. Därför är det beklagligt att det inte har kommit fram konkreta förslag – inte heller i betänkandet.

Jag vill särskilt lyfta fram frågan om cyberförsvaret. FRA har påvisat att det sker 10 000 cyberattacker per månad av utländsk makt. De kan slå ut kritiska samhällsstrukturer. Det är vidare ett billigt sätt för enskilda grupper och länder att få oss på fall. De kan användas av både stater och enskilda grupper, och de pågår i dag. Det finns flera exempel: Cloud Hopper och utpressningsattacker. I Uppsala har operationer inte blivit utförda därför att datorerna är låsta. Det finns andra exempel på att till och med statliga företag betalar lösen, använder skattepengar, för att få loss sina datorer.

Sverige märker ut sig på ett negativt sätt. Det finns sex olika myndigheter som tar delansvar, och det är inte rocket science att säga att om sex myndigheter har ansvaret hamnar frågan mellan stolarna. Det har bland annat Riksrevisionen påvisat.

Vad vi kristdemokrater har föreslagit gång efter annan, och det framkommer även i betänkandet, är att cyberförsvaret ska utvecklas. Det har vi sagt gemensamt i Försvarsberedningen. Vi skulle också vilja ha en myndighet som får huvudansvaret. Den militära delen behöver skötas separat, men i det civila behövs en myndighet som får huvudansvaret.

Vi vet att de olika delstaterna i Tyskland är noga med att helst inte flytta något uppåt, men där har man sett till att det finns en cybersäkerhetsmyndighet.

Herr talman! Det har varit flera attacker, men jag tror att inom en inte alltför lång tid kommer vi att stå inför ännu större cyberattacker. I Stockholm kan det röra sig om infrastrukturen, till exempel tunnelbanan, eller att betalningar kan stå stilla ett dygn eller andra typer av stora attacker. Då behöver vi göra något. Det har varit ett fragmenterat sätt att hantera frågan, och det har inte varit bra. It-leverantörerna ställs inför krav från en rad olika myndigheter, och de får lägga mycket energi på dessa krav, men de lägger lite energi på att verkligen stärka skyddet.

Det här är ett viktigt förslag och är något som jag hoppas att vi kan nå politisk enighet om. Cyberattacker kan gälla allt från fred till värsta kriget, och de är allvarliga. Då duger det inte med sex olika myndigheter som delar på ansvaret. Med tanke på NIS-direktivet kommer under våren ytterligare sju myndigheter att få delansvar. Det är orimligt.

Herr talman! En huvudpunkt i mitt anförande är att visa på att för att Sverige ska få ett bättre civilförsvar är cybersäkerhet av yttersta vikt.
(Applåder)

Anf. 81 KALLE OLSSON (S):

Herr talman! Det är en diger lunta på 150 sidor som vi har att ta ställning till i dag, motionsbetänkandet *Civilt försvar och krisberedskap*.

Krisberedskapen och inte minst det civila försvaret berör många samhällssektorer, vilket också avspeglas i betänkandet där ett sextiotal motioner behandlas. Här berörs frågor om befolkningsskydd, livsmedelsförsörjning, räddningstjänst, frivilligorganisationernas betydelse, säkra kommunikationsvägar med mera. Motionerna speglar också, vågar jag påstå, det växande intresse och engagemang som vi ser för det civila försvaret här i riksdagen och i samhället i stort.

Vad är egentligen det civila försvaret? För 20–30 år sedan hade den frågan framstått som lite konstig och onödig, men i dag är situationen en annan. Jag tror att många i min generation och yngre generationer möjligen har egen erfarenhet av hur det kunde se ut i telefonkatalogen med en instruktion om hur man skulle göra när flyglarmet gick eller om det blev höjd beredskap. Men faktum är att många svenskar i dag har begränsad egen erfarenhet av det civila försvaret så som det en gång i tiden var organiserat.

Kortfattat kan man säga att det civila försvarets uppgifter är att skydda befolkningen, säkra de viktigaste samhällsfunktionerna och stödja Försvarsmakten. För att det militära försvaret ska kunna fullgöra sina uppgifter krävs ett fungerande civilt försvar. Var står vi då i dag?

I och med försvarsbeslutet 2016 återaktiverades arbetet med totalförsvarsplanering efter att dessförinnan ha legat nere under lång tid. Detta skedde just under en tidsperiod när samhället genomgick stora förändringar där den tilltagande digitaliseringen och den växande globaliseringen är de två tydligaste trenderna.

Hotskalan har också vidgats under denna tid, delvis som ett resultat av nyss nämnda förändringar. Det handlar inte bara om att vi i dag behöver återta förmågor som vi en gång i tiden hade, utan vi måste även i det arbete som ligger framför oss ta höjd för det moderna samhällets många och ofta tekniskt komplexa beroenden. Vissa frågor, till exempel inom försörjningsområdet, är tidlösa i den meningen att de alltid svarar mot vissa grundläggande eviga behov som vi människor har; rent vatten, mat och så

vidare. På andra områden, exempelvis inom informationstekniken, ställs vi inför delvis nya utmaningar.

Det är inte svårt att hitta områden inom det civila försvaret som kan utvecklas. Förbättringspotentialen är, herr talman, stor. Man kan förstås känna en frustration över att det som en gång var ett kännetecken, ett adelsmärke, för svensk försvarspolitik, totalförsvarskonceptet, så snabbt och så hårt avvecklades. Eller så blickar man framåt och försöker göra något åt saken här och nu. Det är vad den S-ledda regeringen gör.

Under de senaste åren har en rad processer påbörjats för att återstarta det civila försvaret och dess samverkan med det militära försvaret. Grundsynen har utarbetats, och bevakningsansvariga myndigheter har fått i uppdrag att börja sin planering. Regeringen har tillsatt och aviserat ett antal utredningar, bland annat för att stärka totalförsvaret, stärka den nationella alarmeringstjänsten, inrätta en ny myndighet för psykologiskt försvar, tydliggöra det civila försvarets ledningsstrukturer och skapa en mer effektiv kommunal räddningstjänst. Regeringen ser också behovet av att ta fram regelverk för krigsviktiga företag och verksamheter samt att fortsätta att se över befolkningsskyddet utifrån MSB:s inventering av skyddsrumsbeståndet. Flera myndigheter har påbörjat arbetet med att krigsplacera personal, och övningsverksamhet genomförs mot uppgifter vid höjd beredskap och krig.

För i år och de nästkommande två åren tillförs 1,3 miljarder kronor i syfte att höja förmågan inom det civila försvaret. De resurserna är resultatet av den uppgörelse som förra året slöts mellan regeringspartierna, Moderaterna och Centerpartiet. Dessa medel tillförs kommuner, landsting, länsstyrelser, övriga bevakningsansvariga myndigheter och frivilliga försvarsorganisationer.

När vi sedan blickar framåt på det arbete som bedrivs inom Försvarsberedningen ser vi att det finns en tydlig samsyn om att det arbete som nu påbörjats successivt behöver växlas upp under kommande försvarsperiod. Så visst händer det saker på området Civilt försvar och krisberedskap. Med tanke på de i sammanhangen korta tidsperspektiven kan man rent av säga att det händer mycket.

Med det civila försvaret närmar vi oss också den enskilde individen och dennes roll och ansvar i händelse av en kris eller höjd beredskap. Även om man inte har en uttalad uppgift i totalförsvaret har vi alla ett ansvar att kunna sörja för våra egna grundläggande behov.

För att inskräpa detta med individens ansvar gav regeringen förra året MSB i uppdrag att ta fram en informationsskrift där tyngdpunkten ligger på hur människor kan förbereda sig för att kunna se till sina grundläggande behov när viktiga funktioner i samhället inte fungerar som vanligt. I månadsskiftet maj/juni kommer därför en uppdaterad version av klassikern, broschyren *Om krisen eller kriget kommer*, att skickas ut till nästan 5 miljoner svenska hushåll.

Jag har, herr talman, några kommentarer om de tre tillkännagivandena i betänkandet. Två av dessa berör på olika sätt länsstyrelserna. Utskottet vill försäkra sig om att de resurser som ges till länsstyrelserna och deras arbete med civilt försvar går till just det som de är avsedda för. Länsstyrelsernas övningsverksamhet och beredskapsplanering bör också ses över.

I grunden måste det förstås finnas en tillit till att myndigheter använder sina resurser utifrån de uppdrag de har blivit tilldelade. Länsstyrelserna har också att återrapportera hur de använder sina medel. Utan att föregå dessa redovisningar är i alla fall min bild att man nu håller på att växla upp på bred front. Jag har själv besökt länsstyrelser som nyanställer handläggare som planerar övningsverksamhet och som tack vare resurstillskotten kan jobba med en större bredd i sina verksamheter. Detta är värdefullt inte minst när det gäller våra mindre länsstyrelser.

När det sedan gäller tillkännagivandet om vikten av att få på plats en mer modern kommunikationslösning för blåljusmyndigheter och andra aktörer delar regeringen uppfattningen att detta är en viktig fråga. Det var därför Gunnar Holmgren fick i uppdrag att utreda detta. Man kan dock ha med sig att det är ett stort, tekniskt krävande projekt med många aktörer involverade.

Avslutningsvis, herr talman, är det civila försvaret en del av våra samlade försvarsansträngningar. Ett väl utbyggt civilt försvar är i sig krigsavhållande och bidrar till att stärka försvarsviljan i vårt land. Vi har en lång resa framför oss, men riktningen är klar.

(forts. § 11)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.51 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 april

MJU17 Skogspolitik

Punkt 2 (Uppdrag om inventering och registrering av nyckelbiotoper)

1. utskottet

2. res. 2 (V)

Votering:

268 för utskottet

21 för res. 2

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 S, 70 M, 34 SD, 20 MP, 16 C, 18 L, 12 KD, 4 -

För res. 2: 4 S, 17 V

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Matilda Ernrans och Kenneth G Forslund (båda S) anmälde att de avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 7 (Byte av skogsmark)

1. utskottet

2. res. 6 (L)

Votering:

271 för utskottet

18 för res. 6

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 70 M, 34 SD, 20 MP, 16 C, 17 V, 12 KD, 4 -

För res. 6: 18 L

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 8 (Översyn av skyddade områden)

1. utskottet

2. res. 7 (M, SD)

Votering:

181 för utskottet

108 för res. 7

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 20 MP, 16 C, 17 V, 18 L, 12 KD

För res. 7: 70 M, 34 SD, 4 -

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 10 (Bioekonomistrategi)

1. utskottet

2. res. 9 (M, C, L, KD)

Votering:

173 för utskottet

116 för res. 9

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 34 SD, 20 MP, 17 V, 4 -

För res. 9: 70 M, 16 C, 18 L, 12 KD

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 15 (Äganderätt)

1. utskottet

2. res. 12 (M, SD, C, KD)

Votering:

153 för utskottet

136 för res. 12

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 20 MP, 17 V, 18 L

För res. 12: 70 M, 34 SD, 16 C, 12 KD, 4 -

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

MJU19 Övergripande miljöfrågor

Punkt 1 (Stärkt lokal och regional miljö- och klimatmakt)

1. utskottet
2. res. 1 (C)

Votering:

273 för utskottet
16 för res. 1
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 70 M, 34 SD, 20 MP, 17 V, 18 L, 12 KD, 4 -
För res. 1: 16 C
Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 6 (Handläggningen av tillståndsärenden)

1. utskottet
2. res. 4 (SD)

Votering:

250 för utskottet
38 för res. 4
61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 69 M, 20 MP, 16 C, 17 V, 18 L, 12 KD
För res. 4: 34 SD, 4 -
Frånvarande: 15 S, 14 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 7 (Prövningen av djurhållande verksamhet m.m.)

1. utskottet
2. res. 5 (KD)

Votering:

277 för utskottet
12 för res. 5
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 70 M, 34 SD, 20 MP, 16 C, 17 V, 18 L, 4 -
För res. 5: 12 KD
Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 9 (Ekosystemtjänster)

1. utskottet
2. res. 8 (M, L)

Votering:

201 för utskottet
88 för res. 8
60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 S, 34 SD, 20 MP, 16 C, 17 V, 12 KD, 4 -
För res. 8: 70 M, 18 L
Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 12 (Subventioner)

1. utskottet
2. res. 11 (V)

Votering:

271 för utskottet
17 för res. 11

61 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 97 S, 70 M, 34 SD, 20 MP, 16 C, 18 L, 12 KD, 4 -
För res. 11: 17 V
Frånvarande: 16 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens sammanträde

UU11 Säkerhetspolitik

Punkt 1 (Svensk säkerhet och den säkerhetspolitiska kontexten)

1. utskottet
2. res. 1 (M)
3. res. 2 (SD)
4. res. 3 (C)
5. res. 5 (L)

Förberedande votering 1:

16 för res. 3

18 för res. 5

255 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 2:

38 för res. 2

18 för res. 5

233 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

70 för res. 1

38 för res. 2

181 avstod

60 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:
118 för utskottet
70 för res. 1
100 avstod
61 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 S, 20 MP
För res. 1: 70 M
Avstod: 33 SD, 16 C, 17 V, 18 L, 12 KD, 4 -
Frånvarande: 15 S, 13 M, 10 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

Punkt 2 (Säkerhetspolitiska samarbeten)

1. utskottet
2. res. 8 (SD)
Votering:
129 för utskottet
38 för res. 8
122 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 97 S, 20 MP, 12 KD
För res. 8: 34 SD, 4 -
Avstod: 1 S, 70 M, 16 C, 17 V, 18 L
Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -
Mikael Peterson (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 3 (Medlemskap i Nato)

1. utskottet
2. res. 12 (M, C, L, KD)
3. res. 13 (SD)
4. res. 14 (V)
Förberedande votering 1:
38 för res. 13
20 för res. 14
231 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 13.
Förberedande votering 2:
117 för res. 12
38 för res. 13
134 avstod
60 frånvarande
Kammaren biträdde res. 12.

Huvudvotering:
117 för utskottet
115 för res. 12
57 avstod
60 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 98 S, 18 MP, 1 KD
För res. 12: 70 M, 16 C, 18 L, 11 KD
Avstod: 34 SD, 2 MP, 17 V, 4 -
Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -
Magnus Oscarsson (KD) anmälde att han avsett att rösta nej men markrats ha röstat ja.

Punkt 6 (Övriga motioner)

a)

1. utskottet
2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2017/18:2655 av Carl Schlyter (MP)

Votering:

269 för utskottet

3 för mot.

17 avstod

60 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 98 S, 70 M, 34 SD, 17 MP, 16 C, 1 V, 18 L, 12 KD, 3 -

För mot.: 3 MP

Avstod: 16 V, 1 -

Frånvarande: 15 S, 13 M, 9 SD, 5 MP, 6 C, 4 V, 1 L, 4 KD, 3 -

b)

1. utskottet
  2. utskottets förslag med den ändring däri som föranleddes av bifall till mot. 2017/18:2960 yrk. 3 av Valter Mutt m.fl. (MP)
- Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

*Civilt försvar och
krisberedskap*

§ 11 (forts. från § 8) **Civilt försvar och krisberedskap** (forts. FöU7)

Anf. 82 ANDERS SCHRÖDER (MP):

Fru talman! Vi ska nu fortsätta diskussionen om det civila försvaret och samhällets krisberedskap. Jag vill först göra en kort reflektion över delar av det som har sagts tidigare i ämnet här i kammaren.

Jag noterade att Roger Richtoff från Sverigedemokraterna tog upp frågan om det inte finns ett större hot mot det svenska samhället än Ryssland och att det kanske kommer inifrån. Det var inte helt tydligt vad som åsyftades, och jag tycker att man inom Sverigedemokraterna ska vara ganska tydlig med vad man menar i det fallet. Det var heller inte tydligt hur det här hotet, som verkade vara någon sorts utanförskapsområden, är en för-

svarsfråga. Jag vill påminna Roger Richtoff om att det är han som är ansvarig för att från Sverigedemokraternas sida svara på hur han ser på de här frågorna, nu när båda hans kollegor i utskottet har lämnat kammaren. Det blir alltså Richtoff som är svaret skyldig när han ställer frågan om det finns någon koppling.

Åter till betänkandet: Det civila försvaret och krisberedskapen har gjort en lång resa, från att vara ett av världens bästa och mest genomarbetade under kalla kriget till att stora delar avvecklades under 00-talet. Nu ska det byggas upp igen. Det civila försvaret syftar ytterst till att stödja Försvarsmakten i krig men har också många praktiska värden i en rad andra kris-situationer. Sveriges civila försvarsförmåga behöver i dag stärkas av flera skäl.

För det första behöver vi bättre förmåga att både förebygga och hantera en rad olika utmaningar och säkerhetshot, alltifrån olyckor och naturkatastrofer till cyberattacker och krig. De komplexa beroenden som i dag finns mellan olika delar av samhället och mellan olika länder bidrar till en ökad sårbarhet.

För det andra är hotbilden numera mer komplex och diffus och tillåter inte en lika tydlig gränsdragning mellan fred och krig. Därmed förändras även kraven på det civila försvaret och krisberedskapen. Vi har vid flera tillfällen nyligen bevittnat hur flera länder i Europa, liksom USA, har utsatts för påverkansoperationer, informationskrigföring och terroristhot, och nu när vi går in i ett valår är det naturligtvis extra viktigt även för oss att beakta detta. Jämte den försämrade säkerhetspolitiska situationen i Europa när det gäller säkerhet och krisberedskap är det nödvändigt att hela samhället har en inneboende robusthet, uthållighet och motståndskraft att hantera komplexa händelser.

För det tredje har Sveriges civilförsvar under lång tid försvagats. Under en lång period genomfördes nästan ingen verksamhet eller planering för det civila försvaret, något som blev tydligt exempelvis i samband med branden i Västmanland 2014. Det finns ett glapp i anpassningen av det civila försvaret kopplat både till Försvarsmaktens utveckling och utvecklingen i samhället generellt.

Från andra världskriget till slutet av 1990-talet genomfördes beredskapsplanering inför krig och krigsfara inom totalförsvaret. Det civila försvaret bestod av olika delar, som det ekonomiska försvaret, det psykologiska försvaret samt civilförsvaret, och det fanns myndigheter med tydligt samordningsansvar. I dag har vi dock en situation där exempelvis nära hälften av länsstyrelserna, enligt Riksrevisionens granskning, har bedömt att de inte har tillräckliga resurser för att utföra de krisberedskapsuppgifter de är ålagda att utföra.

Livsmedelslagen har avvecklats, och Sverige har i dag en mycket bristande livsmedelsberedskap i händelse av krig. MSB har även konstaterat att samhällsviktiga verksamheter saknar reservkraft och att uthålligheten i befintlig reservkraftförsörjning är bristfällig. Samhällets förmåga att hantera störningar i elförsörjningen har också brister, och det saknas tillräcklig kunskap hos ansvariga aktörer kring hur den breda hot- och riskbilden ska hanteras exempelvis vad gäller hur långa elavbrott vi ska kunna klara av och vilka hot och risker Sverige behöver ha läkemedels- och sjukvårdsberedskap för.

Det civila försvaret var som sagt i praktiken nedlagt under ett antal år, men planeringen för att återskapa det har påbörjats under den rödgröna regeringen. Bland annat har krigsplaceringar av personal inom viktiga samhällsfunktioner återupptagits, och man har påbörjat inrättandet av en ny myndighet för psykologiskt försvar. Senast för några dagar sedan tillkännagav regeringen även ett tillskott på 104 miljoner till cyberförsvaret.

Det fortsatta arbetet med att stärka det civila försvaret kommer naturligtvis att utgå ifrån den rapport som det har hänvisats flitigt till i den här debatten – *Motståndskraft*, som Försvarsberedningen presenterade före jul. Rapporten innehåller ett stort antal förslag kring hur vi kan förbättra vår matsäkerhet, vår energisäkerhet och vårt psykologiska försvar, hur vi skyddar våra finansiella system och så vidare. Rapporten samlade ett stort stöd bland riksdagens partier, inklusive mitt eget, och jag hoppas därför att många av de förslag som har lagts fram i rapporten kommer att bli verkliga under de kommande åren – även om det skulle gå så illa att Miljöpartiet inte får egen majoritet.

Med det yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 83 ROGER RICHTOFF (SD):

Fru talman! Vi vill naturligtvis svara på frågorna efter att ha tagit del av det spännande anförande från Miljöpartiet som Anders Schröder snubbade sig igenom utifrån vad han skrivit ned.

Vi tar det alltså en gång till: Vi pratar om en krisberedskap i Sverige. Om man ska ha en krisberedskap ska den omfatta hela Sverige. Om man inte ser att vi har parallella samhällen som växer fram i några särskilt svåra områden och om man inte förstår att det i någon form även kan påverka förhållningssättet när det gäller krisberedskap är man ohjälpligt förlorad. Om det här problemet växer och blir större kommer det ju att krävas att till exempel polisen hjälper till. Vi har varit tydliga med på vilket sätt vi vill att polisen ska hjälpa till – skydda polisens fordon, skydda ambulanstransporter och avgränsa ett område. Det är den insatsen vi ser, men det är det ju polisen som begär.

Att Miljöpartiet inte tycker detta förvånar mig inte alls, men jag hoppas att vi nu har varit tydliga med att vi anser att det påverkar det här. När man då planlägger bör man ta hänsyn till detta.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 april.)

§ 12 Ny strålskyddslag

Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU11
Ny strålskyddslag (prop. 2017/18:94)
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 18 april.)

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU18
Övergripande skolfrågor,
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU19
Lärare och elever,
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU20
Grundläggande om utbildningen och
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU22
Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet (skr. 2017/18:84)
föredrogs.

Övergripande skolfrågor, Lärare och elever, Grundläggande om utbildningen och Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

Anf. 84 ERIK BENG TZBOE (M):

ver ska inhämta och utveckla kunskaper och värden. Den ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära.

Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och i sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Alla ska, oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden, ha lika tillgång till utbildning.

Så lyder skollagen, som varje skolkommun, huvudman, rektor och lärare har att efterleva och förhålla sig till i sitt dagliga verk och som vi ledamöter här i Sveriges riksdag har att utveckla, värna och ta vara på.

Verkligheten däremot, fru talman, ser helt annorlunda ut i Sverige i dag. Efter en period av ökat fokus på kunskap inom skolpolitiken, och med ljusglimtar i form av något positivare resultat efter årtionden med en nedåtgående trend, försämras nu återigen skolresultaten i Sverige.

I fjol var det över 18 600 elever som gick ut grundskolan utan att vara behöriga till att börja på gymnasiet. I ett land där den politiska debatten på utbildningsområdet de senaste fyra, fem eller sex åren har kretsat kring det faktum att det är svårt att ta sig in på arbetsmarknaden och att ta sig vidare utan en gymnasieexamen är det alltså nästan var femte elev som inte ens får börja på gymnasiet. Det är ett kapitalt misslyckande. Aldrig har antalet elever som är obehöriga varit så stort. Aldrig har heller andelen varit så stor, och den är det dessutom i alla grupper.

Problemet är – och borde vara – tydligt för ledamöterna i denna kammare: För många elever lär sig alldeles för lite. Skolan misslyckas med att ge rätt förutsättningar, och det är de som har de absolut sämsta förutsättningarna med sig hemifrån som drabbas allra hårdast. I Sverige ska inte barn behöva ärva sina föräldrars sociala problem, men tyvärr är det precis denna utveckling vi nu ser. Vi har uppenbart stora utmaningar, och Sverige skulle må bra av en regering som tar dessa utmaningar på allvar.

Fru talman! Sverige har misslyckats kapitalt med det kompensatoriska uppdraget. Skillnaden mellan klassrum, mellan skolor och mellan kommuner är alldeles för stor, och detta är inte någonting som ledamöterna av denna kammare borde kunna acceptera. Staten måste helt enkelt vara beredd att ta ett större ansvar för att garantera alla en bra skolgång. Oavsett var i landet man bor och oavsett vilken skola man går i ska alla föräldrar kunna känna sig trygga med att deras barn får en bra och trygg skolgång,

där de lär sig det de behöver för att sedan kunna ta sig vidare och stå på egna ben i livet.

Skolor som år ut och år in underpresterar är dock tyvärr ett vanligt förekommande problem. Man lyckas inte vända denna utveckling, och det är eleverna som får betala priset för att politiker och andra ansvariga inom skolan inte lyckas lösa situationen.

Det är därför hög tid att vi i denna kammare fattar beslut om att införa rigida och ordentliga nationella kvalitetskrav för vad den svenska skolan ska leverera och därmed också för vilka krav och förväntningar man som förälder ska kunna ha på vilken skolgång ens barn ska få.

Den skola som faller emellan och som inte klarar av att möta de utmaningar skolan står inför ska få det stöd som man behöver från staten och andra aktörer som staten kan ta med sig in i detta arbete. Vi ska rikta stödet och åtgärderna till de skolor som verkligen behöver dem, oavsett vilket huvudman de har. Detta är en mycket bättre ordning än den vi har i dag, när vi strösslar olika statsbidrag och satsningar över skolorna utan att riktigt veta vart dessa tar vägen.

Jag vägrar att tro, mina vänner, att anledningen till att man inte lyckas vända utvecklingen på fler skolor är illvilja från kommunpolitiker, rektorer och lärare. Det handlar helt enkelt om att man inte får rätt förutsättningar att kunna agera. Därför måste vi vara beredda att se till att alla skolor får förutsättningarna att kunna bli bra skolor.

Fru talman! Sverige är ett alltmer segregerat land, där skillnaden mellan bostadsområden blir allt större. Denna bostadssegregation märks också i skolan. Om skolan inte bara ska bidra till att bryta människors egen segregation genom att leverera en bra skolgång – vilket är det enskilt viktigaste för att se till att människor kan bygga sitt eget liv oavsett bakgrund – utan även bidra till att bryta bostadssegregationen fyller skolvalet en väldigt viktig funktion. Skolvalet har nu i lite drygt två årtionden möjliggjort klassresor för den enskilde. Men om vi ska se till att skolvalet också erbjuder en möjlighet till ett mer jämlikt samhälle krävs att skolvalet blir tillgängligt för alla och att alla får möjligheten att delta på lika villkor.

Vi vet att så inte är fallet i dag. Det är stor skillnad mellan olika grupper när det gäller i vilken mån man använder sig av det fria skolvalet. Vi vet att det till och med finns många människor i detta land som lever i villfarelsen att det kostar pengar att nyttja det fria skolvalet eller att gå i en friskola. Ett fritt och aktivt skolval är därför viktigt för att garantera att det kan användas av alla och därmed bryta segregationen i stället för att riskera att cementera och förstärka segregationen.

Fru talman! Låt mig beröra ett annat av skolans problemområden, även om det är tråkigt att vi när vi samlas i denna kammare ofta fokuserar på det som inte funkar. Detta är dock något av essensen i politiken, och det är där som vi behöver lägga vår energi.

Fru talman! Till Skolinspektionen uppger varannan elev att man störs av dålig ordning på lektioner till den grad att det skadar undervisningen. Varannan elev! En av fyra lärare uppger, enligt Lärarnas Riksförbund, att de har upplevt hot, våld och kränkningar på sin arbetsplats i egenskap av just lärare. En miljö där varannan elev störs på lektionen och där var fjärde lärare utsätts för hot och våld är inte en fungerande arbetsmiljö. Det är inte en miljö där man kan lära sig och där man kan få fokusera på att utveckla sina egna kompetenser i språk, matematik eller vad det än må vara. Det är

inte heller en arbetsmiljö som gör det möjligt att agera som lärare och att orka med det uppdrag en lärare har.

Låt mig vara tydlig med att detta inte är ett generellt problem i svensk skola, men det finns skolor och klassrum där vi har stora problem med trygghet och studiero. Därför är jag glad att vi inte i dag men väl nästa vecka, när vi voterar, äntligen kan ta ställning till det utskottsinitiativ som Alliansen väckte i utbildningsutskottet för lite drygt ett år sedan. Det är nödvändigt att vi får en tydligare skollag med tydligare mandat för lärare och rektorer, så att de får möjlighet att upprätthålla ordning och trygghet i skolan.

Nej, det är inte så att vi kommer att få ordning och trygghet i svenska klassrum genom att ge lärare och rektorer möjlighet att använda hårdare nypor. Men en grundförutsättning för att kunna skapa en trygg och välfungerande arbetsmiljö är att lärarna får det naturliga ledarskapet i skolan. Därför behöver vi stärka deras ledarskapskompetens, men vi behöver också se till att de faktiskt får de verktyg som behövs.

Att skapa den trygghet och studiero som behövs i skolan är inte bara nödvändigt för att skapa en välfungerande arbetsmiljö för eleverna, där de kan få lära sig så mycket som möjligt, utan det är också nödvändigt för att vi ska lyckas rekrytera lärare till den svenska skolan. Ett yrke med en arbetsmiljö där var fjärde person utsätts för hot och våld är inte ett yrke som kommer att vara attraktivt, oavsett vilken lön man får.

Jag är därför glad att vi i samband med detta betänkande också – om Moderaterna får sin vilja igenom – kommer att rösta om att vidta åtgärder för att underlätta för lärarna i deras arbetsmiljö och vad gäller deras arbetsbelastning, för att se till att de får fokusera på att vara just lärare.

De närmaste åren saknar vi 60 000 lärare i det svenska skolväsendet. Det är ett stort problem. Om vi ska kunna komma till rätta med detta behöver läraryrket bli attraktivare, med mer renodlade arbetsuppgifter, men vi behöver också nyttja de resurser som vi har avsevärt mycket bättre.

Fru talman! Vi har en lång kväll här tillsammans, hoppas jag, för att diskutera utbildningsfrågor. Det är nämligen en bredd av olika motionsbetänkanden som vi har att hantera. Låt mig därför avslutningsvis få konstatera att Moderaterna självfallet står bakom samtliga våra och Alliansens reservationer, men att jag särskilt vill yrka bifall till reservationerna 1 och 12 i utbildningsutskottets betänkande 18, reservation 1 i utbildningsutskottets betänkande 19 samt reservation 1 i utbildningsutskottets betänkande 20. Det har jag dessutom på paper till kammaren.
(Applåder)

Anf. 85 STEFAN JAKOBSSON (SD):

Fru talman! Det var ju väldigt bra att Erik Bengtzboe hade allting på paper. Jag får i stället vara tydlig med yrkandena när det gäller reservationer.

I UbU18 ställer vi sverigedemokrater oss bakom alla våra reservationer men yrkar bifall till reservationerna 19 och 20. I UbU19 ställer vi oss bakom alla reservationer men yrkar bifall till reservationerna 27 och 40. I UbU20 ställer vi oss bakom alla reservationer men yrkar bifall till reservationerna 2 och 21. I UbU22 ställer vi oss bakom våra reservationer som finns i ärendet.

Det var mycket intressant att höra Moderaternas tal här. Många saker är vi överens om, och om många saker tycker vi lika, men vi har kanske lite olika vägar för att komma fram till samma mål.

Fru talman! Jag vet att det finns två andra partier här i kammaren som tänker samma sak som vi, nämligen att vi inte har lyckats med skolan sedan kommunaliseringen. Häri ligger ett stort problem. Vi ser inte vart pengarna tar vägen.

Ett land som Singapore, som har lyckats väldigt bra i det här fallet, använder 3,3 procent av sin bruttonationalprodukt till skolan. I Sverige använder vi 5,6 procent, och det ökar hela tiden. Det betyder alltså att vi öser in nästan dubbelt så mycket pengar som ett land som lyckats dubbelt så bra som vi. Vad är då deras knep? Det är helt enkelt att de har ett statligt huvudmannaskap. De ser till att de vet vart pengarna tar vägen. Det är inte, som Erik Bengtzboe sa här innan, ett strössel av en massa olika stimulansbidrag, utan det finns en skolmyndighet, som vi sverigedemokrater också har föreslagit, och inte 53 som det ser ut i dag.

Vi måste veta vad det är som sker i den svenska skolan och ha kontroll på de pengar som skickas in där. Då är en statlig huvudman en lösning. Jag kommer att återkomma till det många gånger under mitt tal i dag.

Vad är det som är så viktigt med den statliga huvudmannen? Jo, det är att vi måste ha en likvärdighet i den svenska skolan. Om det är på något sätt vi kan skapa likvärdighet är det att börja med de små sakerna runt omkring lärarna. Det som har skurits ned sedan kommunaliseringen är skolhälsovården, kuratorerna, SYV-arna, vaktmästeriet, it-hantering – ramen som finns runt pedagogiken. Det är där problemet ligger, för det är extremt stora skillnader mellan olika kommuner i Sverige. Elevpengen kan skilja med upp till 30 000, en sådan enkel sak. Detta måste vi ändra på.

Om vi statligt styr ramen kring lärarna överläter vi pedagogiken till lärarna och rektorerna att sköta de här sakerna. Om man oavsett skolform inte levererar elever som kan vara bra på arbetsmarknaden, som har en stor bredd och kan lyckas på arbetsmarknaden, då är det dags att gå in med en statligt tillsatt rektor. När man gör det styr man upp hela systemet. Då måste vi ha rigida krav, som Moderaterna så fördelaktigt uttryckte det här, och en likvärdighet i hela Sverige, och det får vi genom statlig styrning.

Vad kan vi göra mer för att förbättra situationen? Jo, genom tillstånd och framför allt tillsyn. Sverigedemokraterna har avsatt ungefär 300 miljoner extra till Skolinspektionen för oanmälda besök.

Vi har problem med vissa religiösa friskolor, som har visat sig absolut inte uppfylla kraven. Men ett föranmält besök på en sådan skola innebär inte att man ser hur det ser ut i verkligheten. Man får en konstlad verklighet visad för sig. Det är Skolverket som sätter upp reglerna och Skolinspektionen som ska försöka granska, och däremellan har man nästan ingen kommunikation. Kvar står den stackars rektorn som ska försöka klara av att göra allting som Skolinspektionen granskar. Och det är sällan samma krav som gäller över hela Sverige, utan det beror lite på vilken skolinspektör som kommer och skolinspektörens bakgrund, om det är en jurist, en tidigare rektor eller vad det kan vara för yrkesbakgrund.

Fru talman! Genom att vi skapar en skolmyndighet slipper vi de här problemen. Då får vi kommunicerande käril inom en och samma myndighet. Rektorn måste ju veta vad som gäller för att kunna uppnå vissa mål. I dagsläget utdelas straffavgifter på uppemot 500 000 kronor, ett vite som

utfaller ifall man inte klarat av uppgiften. Men man kanske inte har fått hjälp från Skolverket eller Skolinspektionen. Här ser vi återigen fördelen med en skolmyndighet.

Varför inte införa ett system liknande det som finns i restaurang- och hotellvärlden, så att man vet vilka kraven är för att uppnå en viss nivå? Vi kan kalla det för guldstjärnor, nivå 1–5 eller vad vi vill och ett offentligt register där alla Sveriges skolor, kommunala skolor såväl som friskolor, kooperativ och andra former, registreras av Skolinspektionen. Då vet rektorerna, Skolinspektionen, Skolverket, lärare, föräldrar och elever exakt vad som krävs för att uppnå en viss nivå. Häri ligger en tydlighet som skulle kunna vara enormt viktig för hela systemet.

När det gäller likvärdigheten för friskolor och kommunala skolor har Sverigedemokraterna lagt fram många olika förslag. Det viktigaste tror jag är den digitala elevpengen. Det kan inte vara så att det skiljer så otroligt mycket att vissa friskolor är underfinansierade från terminens dag ett, eftersom kommunen har satt elevpengen så lågt att man inte kommer att klara sig. Jag ska inte här i talarstolen nämna specifika kommuner. Men jag vet en kommun som har gjort så här flera år i rad för att sätta friskolorna på hal is konstant.

Vad händer i slutet av december när budgeten i de kommunala skolorna inte går ihop? Jo, då tillskjuter kommunen medel men ingenting till friskoleenheten. Det här är ett sätt att försöka motverka friskolor som är extremt fullt och inte borde vara tillåtet. Självklart ska det vara en lika stor digital elevpeng för alla elever i Sverige. Varför just digital? Jo, för att slippa sitta i oändliga enskilda möten kring en elev med föräldrar, eleven själv, rektor, kurator, skolhälsovård, specialpedagog och klasslärare. Det är många timmar som går åt för väldigt många individer. I slutändan kanske det ger 1 500 kronor till eleven ifall man lyckas hitta rätt statsbidrag just för den eleven. Här måste det finnas en tydlighet med en skolmyndighet och en digital elevpeng. Om alla skriver in sina resultat digitalt kommer det att spara enormt mycket tid samt att pengarna kommer att hamna hos rätt skola.

Fru talman! Jag vet att det i dag är många kommuner som gör den här skillnaden när elevpengen räknas ut. Om en elev har bytt till en annan kommunal skola eller friskola och sedan flyttar tillbaka är det den andra skolan som behåller elevpengen, medan den skola som har eleven får vara utan ekonomiskt stöd för eleven i kanske fyra månader. Detta är väldigt orättvist. Med digitaliseringen går pengarna över till rätt skola på sekunden.

Vi har också pratat om vad elevpengen ska baseras på. Ja, absolut inte på den salsapeng som finns i dag. Vi vet att Skolkommisionen kom fram till ett socioekonomiskt index, som skulle tas fram av CSN, om jag minns rätt. Här finns det en otroligt stor skillnad när det gäller vad pengarna ska baseras på. Salsa säger i princip att om du är utrikesfödd är du en elev som är underpresterande. Så är inte fallet. De näst bästa eleverna i den svenska skolan i dag är de nyanlända flickorna. De har oftast inte fått den här chansen i sina hemländer.

Låt oss i stället titta på ett socioekonomiskt index. Jag gissar att en ensamstående mamma eller pappa, som kanske har dubbla jobb och fyra barn, har bra mycket svårare att hjälpa sina barn än nyanlända föräldrar från ett land där de fått en hög utbildning eller låg utbildning – det är ju

två föräldrar till ett och samma barn. Låt oss förändra det socioekonomiska indexet så att det utfaller pengar på rätt ställe.

Vi har talat väldigt mycket om arbetsmiljön här tidigare, och vi kommer att fortsätta att tala om arbetsmiljön, därför att den fysiska miljön för eleverna och lärarna är det absolut viktigaste. Jag kan inte annat än hålla med Erik Bengtzboe, föregående talare, om att det inte finns några löner i världen som gör att lärare vill jobba på de skolor som är kraftigt underpresterande, oftast liggande i segregerade områden med väldigt dåligt stöd.

Fru talman! Jag har varit ute och föreläst och pratat med lärare hur många gånger som helst och sagt: Du får 5 000 kronor mer, 10 000 kronor mer eller 20 000 kronor mer om du jobbar i just den här skolan. De svarar: Nej, tack. Arbetsmiljön är det absolut viktigaste för lärarkåren.

Jag har som lärare upplevt skolor som har varit mer eller mindre spännande och skolor som har haft en fantastisk arbetsmiljö, och det är det som gör den stora skillnaden. Det räcker att titta här inne. Om vi hade haft sämre ljud, ljus och luft och andra fysiska saker runt om oss som hade påverkat hade debatterna kanske inte hållit lika hög klass.

Fru talman! Vad kan vi göra för lärarna? Jag tror att det absolut viktigaste är att vi tittar på de elever som inte har i den svenska skolan att göra. Elever som dömts för så grova brott att de om de hade varit vuxna kanske skulle ha fått fängelse ska inte gå i det svenska skolsystemet. Vi talar om kanske 80–100 elever. Men har man våldtagit, knivskurit eller kanske misshandlat en människa nästan till döds har man inte i den normala svenska skolan att göra. Därför föreslår Sverigedemokraterna en plikt-skola.

Jag vet att Moderaterna driver en linje om att försöka förlänga tiden som elever kan flyttas. I dag flyttas elever inom kommunen och friskoleenheten i max fyra veckor, och det hjälper inte. I dagens digitala värld vet eleverna mycket väl att den pojke eller flicka som förflyttas från en skola till en annan har begått det eller det brottet. Då händer två saker: Antingen rigger denna elev upp sig med tillräckligt mycket saker så att han kan skydda sig själv eller så råkar eleven illa ut när han kommer till den andra skolan.

Vi föreslår som sagt en plikt-skola. Man tar bort dessa elever från det ordinarie skolsystemet och ger dem chans att ändå gå i skolan; vi har ju skolplikt i Sverige. I plikt-skolan får de chans att få sin studiegång tillgodosedd men inte i den ordinarie skolan.

Vi har många gånger talat om Singaporemodellen. Jag vet att regeringen har föreslagit ett professionsprogram där man suddar ut lite av förstelärarsystemet och lektorsystemet. Det var från början en god tanke, men problemet var att det var rektorn som fick möjligheten att bestämma vem som skulle få de 5 000 eller 10 000 kronorna. Sedan kom också de 3 000 kronorna som skulle vara allmänt löneförhöjande.

Dessa pengar har Sverigedemokraterna gjort om till en Singaporemodell med 18 olika nivåer. Vi börjar på 27 000 kronor och slutar på 60 000 kronor. Dessa är i sin tur uppdelade i ämne, i ledarskap och i pedagogik med sex nivåer för varje kategori. En och samma person har nämligen inte alla dessa kompetenser, för vi är olika. En del är bättre ledare, vissa är duktiga i ämneskunskap och andra är duktiga pedagoger.

Jag frågade två lärare i Växjö om de tyckte om förstälärarsystemet. De svarade ja. Jag frågade då om de tyckte att det var bra att rektor handplockade vilka lärare som skulle få 5 000 extra. Ja, det var jättebra. Då ställde jag en följdfråga: Besökte rektor din klass i förra veckan och tittade på hur du är med eleverna och hur du jobbar ämnesmässigt och pedagogiskt? Nej, ingen var hos oss, svarade de. Men förra månaden då? Nej. Det sista halvåret? Nej. Var din rektor i ditt klassrum och tittade på hur du är som lärare innan lönerna sattes och de 5 000 kronorna delades ut? Svaret var nej.

Fru talman! En rektor ägnar i dag 5–15 procent av sin tid åt pedagogisk verksamhet. Resten av tiden läggs på en massa administrativt arbete som en rektor inte borde behöva göra.

Fru talman! Jag ska avsluta mitt anförande med två exempel.

Vi har föreslagit ett nära samarbete mellan skola, näringsliv och föreningsliv. Här har vi utnyttjade resurser i samhället som vi borde kunna sätta ihop. Vi vill se ett samhälle som sitter ihop i stället för det splittrade samhälle vi har i dag.

När jag jobbade som lärare hade jag ett nära samarbete med de lokala idrottsföreningarna. Om eleverna inte skötte sig i skolan var vi överens om att de inte fick spela i till exempel nästa fotbollsmatch. Det var en tydlig signal. Vi behöver ett samhälle som sitter ihop, där vi är överens om att om man inte sköter sig får man inga fördelar.

Mitt andra exempel är ett av mina starkaste ögonblick som lärare. Det är från den tiden då vi gjorde praobesök ganska tidigt, i årskurs 5. Inför prao besökte vi olika arbetsplatser, och en elevs upplevelse gjorde honom studiemotiverad på ett sätt som jag aldrig har sett förut.

Vi var på en it-fabrik – låt oss kalla det så för enkelhetens skull – och han sa: ”Detta vill jag jobba med, magister Jakobsson. Det här vill jag göra med min framtid.” Då sa jag: ”Säg det inte till mig; säg det till honom som äger stället.” Pojken sprang och frågade vd:n vad han behövde göra för att jobba där när han slutade skolan. Vd:n var tydlig och sa: ”Du behöver gå ut nian med bra betyg. Du behöver söka den här gymnasieutbildningen och gå ut med bra betyg. Du behöver sommarjobba hos mig så ofta du kan för att visa att du har god kvalitet på ditt arbete, och du behöver söka detta på högskolan. Sedan kan du komma hit och söka arbete.”

Den eleven gick från att vara lite studiemotiverad till att bli mycket studiemotiverad. Jag vet inte om han jobbar där i dag, men jag vet att han gick ut årskurs 9 med väldigt bra betyg.

De absolut viktigaste är att förstå varför man går i skolan. I dag är det många elever som inte vet varför de går i skolan, varför vi har gratis utbildning och vad de ska göra efteråt.

Anf. 86 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Låt mig inledningsvis konstatera att Sveriges rektorer har mitt fulla förtroende.

Stefan Jakobssons inledning vittnar om hur svårt det är att behålla foten där man har satt ned den. Man talar om att politikens roll är att sätta ramar och att professionen sedan ska driva verksamheten. Men så har man en lång tankebana där man misstänkliggör rektors förmåga att bestämma vem som ska vara förstälärare och vem som ska ha vilken lön. Det är svårt att vara rektor, och de förtjänar respekt.

Jag har fullt förtroende för att rektorerna kan både avgöra vem som är lämplig att vara förstelärare och sätta löner för sin personal. Vi ska inte ha en ordning där politiker ger sig in i denna diskussion – även om jag också önskar att rektorer skulle tillbringa mer tid i klassrummen. Men det måste vara deras val hur det ska göras.

Fru talman! Det var inte därför jag begärde replik utan för att jag inte förstår hur Sverigedemokraterna tänker med sin pliktsskola. Det lät nästan som att Stefan Jakobsson talade om en krigsskola. Är er bild att alla elever som någon gång mött motgång, fattat dåliga beslut och begått kriminella handlingar permanent ska ställas vid sidan av i det svenska skolsystemet och samlas på en enda skola där alla dessa elever tillsammans ska utgöra elevunderlaget?

Jag tror inte för fem öre på kamrateffekter, och den mesta forskningen konstaterar att det inte är något som är vedertaget att det existerar. Men jag tror att det är en utmaning att vara lärare på en skola som till 100 procent består av den typ av elever som Stefan Jakobsson beskriver.

Anf. 87 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Ja, det är ungefär lika svårt som att vara vakt på ett av Sveriges fängelser; det är ungefär den nivån vi talar om. Detta är människor som om de hade varit vuxna hade blivit dömda. Eleven plockas bort från skolsystemet under den tid den är under utredning. Befinns man icke skyldig måste givetvis få chansen att komma tillbaka.

I dagsläget vågar vi inte låta dessa elever vistas bara fyra veckor på en annan skolenhet. Jag vet att Moderaterna har ett förslag om att förlänga tiden, men det är fortfarande inom samma kommun eller samma friskoleenhet. Det handlar självfallet inte om en pliktsskola för hela Sverige utan flera enheter, och här bör de bäst lämpade lärarna sättas. Vi har också gjort det till en statlig skola, för här måste staten ta sitt ansvar. Vi talar om 80–150 elever i Sverige, för det är ytterst få som är så här grovt kriminella.

Jag vet inte vad Erik har för erfarenhet från sin skolgång, men jag vet att en enda sådan elev kan sätta skräck i en hel skola. En enda sådan elev kan skapa gäng som kan göra grova saker. Ofta är det en enda person som driver på, mycket hårdare än de andra eleverna.

Vad gäller att gå in och styra i detalj: Nej, det vill vi självklart inte göra. Jag vill att lärarna och rektorerna ska få styra sitt. Däremot är det så att man i förstelärarsystemet går in och delegerar rollen till rektorerna. De är i många fall mycket bra och kompetenta människor, men de har inte tid att vara ute i klassrummen och observera lärarna på ett sådant sätt som skulle vara rättvist utifrån att alla lärare ska få samma chans.

Vi kan ta ett exempel i stället och vända på det. Om Erik Bengtzboe får ge 5 000 kronor till någon i Moderaterna, utom sig själv, som han tycker jobbar mycket bättre än alla andra tror jag att han får ett namn i huvudet redan här och nu på den som han vet delegerar och arbetar bäst. Precis samma sak är det med ett arbetslag – man vet vem det är som ska ha de 5 000 kronorna.

Anf. 88 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Jag kan hålla med om det faktum att fyra veckor vid vissa tillfällen är otillräckligt för att kunna flytta på en elev. Det handlar framför allt om situationer där en elev beter sig på ett sådant sätt att det blir hotfullt

mot personal eller andra elever och där eleven måste kunna flyttas bort permanent från miljön.

Men skolan är inte ett fängelse. Skolan är inte en indoktrineringsanstalt. Skolan är heller inte någon form av straffmiljö. Om man ska ha en eller ett par pliktskolor nationellt ska man alltså på grund av misstanke kunna flytta enskilda elever, döma dem på förhand och sätta dem i denna typ av miljö. Jag tror inte att det är ett sätt att skapa en bra arbetsmiljö, utan jag är övertygad om att det skulle vara kontraproduktivt för de enskilda eleverna.

Det behövs tydliga åtgärder för att skydda elever i den typen av situationer som kan uppstå. Jag är övertygad om att vi alla egentligen är överens där. Men den elev som betar sig på ett sådant sätt som Stefan Jakobsson beskriver är en elev som behöver hanteras. Om eleven är under 15 och inte straffmyndig är det socialtjänsten som måste gå in och ta ansvar för eleven. Det är inte rimligt att detta ansvar läggs över på svensk skola.

Låt mig vara tydlig med en sak, fru talman. Det gäller den diskussion som både jag och Stefan Jakobsson hade i talarstolen, om dålig arbetsmiljö för lärare och det faktum att många lärare utsätts för hot och våld. När man lyssnar på Stefan Jakobsson kan man få en bild av att det finns ett likhets-tecken mellan dålig arbetsmiljö och att jobba på skolor som ligger i socioekonomiskt tuffa områden med tuffa förutsättningar. Så är inte fallet. Det ska man inte utgå från, utan det finns en stor skillnad däremellan.

Det finns många skolor som har tuffa förutsättningar och som behöver bra lärare men där det finns en god arbetsmiljö. Detta ska inte blandas ihop i problembilden.

Anf. 89 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag ska försöka vara icke-politiker och svara på alla frågor som dök upp. De var många, men vi börjar bakifrån.

Nej, självklart kan det vara vilken miljö som helst på en skola som ligger i ett segregerat eller ett icke-segregerat område. Men vi är medvetna om att det oftast är de elever som går i de segregerade skolorna som misslyckas. Den grupp som misslyckas mest i det svenska skolsystemet i dag är ofta andra eller tredje generationens invandrare, framför allt pojkar. Det är de som ligger längst ned i resultatordningen.

Huruvida hot och våld finns över hela Sverige eller är koncentrerat till vissa skolor tror jag inte att vare sig Erik eller jag har någon speciellt bra statistik över, men vi vet att en fjärdedel av alla lärare känner sig hotade eller utsätts för våld. Om det är så, finns det då en chans att det är någon av de 80–150 elever som jag pratade om tidigare som ligger bakom en del av det? Ja, med största sannolikhet.

Det är inte lätt att hantera denna fråga, för vi vet att det finns många lagar runt omkring. Vi vet att det finns en massa sociala nätverk som ska försöka fånga upp dessa elever, men problemet är att det tar alltför lång tid. Systemet är kraftigt överbelastat i dag, vilket innebär att det tar lång tid.

Jag har själv varit med och plockat en kille som hade ett knogjärn med en fastsvetsad kniv och som gick in i ett slagsmål med en annan kille på skolan. Vi tog kniven och knogjärnet ifrån honom, och han blev avhyst från skolan den dagen. Nästa dag kom han tillbaka igen, vilket innebar en extremt stor hotbild för de andra eleverna.

Någonstans måste vi göra ett val här: Är det dessa extremt få elevers rätt att gå i skolan som är viktigast, eller är den övriga 1 miljon elever som finns i Sverige och som faktiskt sköter sig? Sverigedemokraterna ställer sig på deras sida.

Anf. 90 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C):

Fru talman! Vi ska debattera ett antal olika betänkanden. Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men jag vill vara så tydlig som möjligt genom att säga: I Ubu18 yrkar jag bifall till reservation 25, i Ubu19 yrkar jag bifall till reservationerna 23 och 29 och i Ubu20 yrkar jag bifall till reservation 27. Förhoppningsvis var detta tillräckligt klart och tydligt. Och som sagt står vi givetvis bakom alla våra olika reservationer.

När jag satt och förberedde denna debatt funderade jag på ett antal saker, och då kom tanken upp i huvudet att skolan ändå är Sveriges viktigaste arbetsplats. Direkt började jag fundera på om det finns något som motsäger detta. Det finns många olika viktiga arbetsplatser, men om man ska titta på den miljö där alla våra barn och ungdomar går i princip varje dag måste jag ändå säga att skolan är Sveriges viktigaste arbetsplats. Då har vi politiker ett stort ansvar för vilka förutsättningar vi ger för att den ska fungera så optimalt som möjligt.

Alla barn och ungdomar möts där. De möts av respekt från lärare, rektorer, elevhälsopersonal, kuratorer, psykologer och så vidare. Förutom att de möts och lär sig tillsammans lär de sig också att umgås med varandra. Det är viktigt för varje barn att få gå i en riktigt bra skola. Så ser det inte ut i dag.

De betänkanden som vi nu kommer att debattera är motionsbetänkanden som rymmer mycket, och jag tänker bara kort uppehålla mig vid Centerpartiets reservationer. Givetvis finns det många andra viktiga frågor också.

Såväl Centerpartiet som alla de fyra allianspartierna tillsammans har arbetat under många år för att stärka svensk skola – fyra år i en alliansregering med majoritet, sedan ytterligare fyra år samt i opposition för att ta fram förslag som vi har ansett vara viktiga för att på allvar vända trenden med sjunkande resultat. För att kunna göra detta krävs ytterligare ett antal åtgärder på områden som den nuvarande regeringen, i alla fall enligt mig, inte fullt ut inser vidden av eller kanske inte ens förstår vad man skulle behöva göra med.

När det gäller trygghet och studiero är jag glad för det tillkännagivande som kommer nu. Precis som Erik Bengtzboe nämnde i sitt anförande har det tagit lång tid, av någon anledning. Det är drygt ett år som det har legat och beretts, men här kommer det i alla fall. Här krävs bättre möjligheter för rektor att agera om elever utsätts för kränkningar eller brott av andra elever.

Eftersom tiden är kort ska jag snabbt gå vidare till nästa reservation. Förra året talade vi en hel del om fjärrundervisning, och den frågan är tyvärr lika aktuell i dag. Det är fortfarande alltför få ämnen där man möjliggör fjärrundervisning. Det borde vara tillåtet i alla relevanta ämnen i skolan. Det finns redan ett stort tekniskt kunnande och utvecklade lösningar för välfärdsteknologin, och dessa utvecklas jättesnabbt.

Givetvis måste man följa utvecklingen nära för att se att lärandet blir så optimalt som möjligt. Detta gynnas av att duktiga lärare kan undervisa på fler skolor utan att behöva resa så mycket. Det kan handla om att rekrytera rätt kompetens i glesbygd, men det kan också handla om att det finns en kvalificerad lärare i norra Skaraborg som kanske är förstelärare, adjunkt eller lektor och så vidare, som är riktigt bra och som får möjlighet att använda sin kompetens i andra delar av Skaraborg, i storstadsområden eller i utanförskapsskolor, där det kan vara svårt att rekrytera rätt kompetens.

Det kan också vara så att det inte handlar om hela ämnen utan om vissa ämnesområden. Här behöver lagstiftningen förändras så att man kan arbeta på ett annat sätt över kommungränser och mellan olika arbetsgivare så att möjligheten för att lärandet ska bli så bra som möjligt ökar. Fjärrundervisningen har stora framtidsmöjligheter.

Fru talman! Jag går vidare mellan betänkandena. I betänkande 19 vill jag lyfta upp frågan om studie- och yrkesvägledning, arbets- och skolmiljö, elevhälsa, idrott och fysisk aktivitet. Varje område förtjänar egentligen en egen debatt, för de är viktiga för lärandet och utvecklingen av skolan på många olika sätt.

Helt kort kan jag säga så här: Varje barn och ungdom har rätt till en riktigt bra studie- och yrkesvägledning. Det har vi haft gemensamma tillkännagivanden om från utskottet tidigare, och jag ser fram emot att det ska bli mer verklighet och verkstad. För att göra detta handlar det inte bara om valkompetens och valet inför gymnasiet, språkval i grundskolan och sedan gymnasieval, utan om att studie- och yrkesvägledningen får vara en röd tråd som löper genom hela skolan.

Det är ofta så att barnen i de yngre åldrarna i grundskolan är ganska duktiga på att ha kontakt med det omgivande samhället. Man pratar om yrken, samhällsfunktioner och så vidare. Men sedan minskar det i många skolor allteftersom grundskolan fortskrider. Det är bekymmersamt. Där skulle man behöva göra en rejäl satsning. I det som allianspartiledarna presenterade i tisdags lyfte man också vikten av en stärkt studie- och yrkesvägledning.

Det är viktigt att arbetsmiljön och skolmiljön är trygg och säker. Den ska givetvis vara fri från kränkningar och brott. Brott som bör utredas ska givetvis också polisanmälas i den mån det är nödvändigt. Det kan handla om sexualbrott eller brott mot liv och hälsa i eller runt skolmiljön.

En annan punkt som jag också skulle vilja lyfta fram när det gäller våld mot barn handlar om det som vi ibland kallar för hedersrelaterat våld. Där behöver kunskapen bli betydligt bättre på många skolor. På varje enskild skola behövs en funktion med högre kompetens och ett särskilt ansvar för att till exempel stötta lärare och hjälpa till med orosanmälningar till socialtjänsten.

Den psykiska ohälsan är kanske den som bekymrar oss allra mest. Den är alltför stor bland unga, inte minst bland unga tjejer. Det måste bli enklare att få stöd via elevhälsan vid psykisk ohälsa. Hela den kedjan måste också hänga ihop med BUP och så vidare. Där behöver man göra en förstärkning.

Som ni förstår tar jag mig snabbt från reservation till reservation. Den fjärde delen jag skulle vilja lyfta fram handlar om idrott och fysisk aktivitet, som är avgörande för både den fysiska och den psykiska ohälsan, liksom för den fysiska och den psykiska hälsan. Daglig fysisk aktivitet är

riktigt bra för både hälsa och lärande. I dag har man ett ansvar för att försöka se till att det under skoldagen finns utrymme för rörelse, men om man tittar på unga flickor i skolan i dag ser man att 44 procent av dem rör sig alldeles för lite jämfört med vad de skulle behöva göra. Det stillasittandet kan aldrig vara hälsosamt. Då behöver man skapa andra förutsättningar. Man kanske också måste se över skrivningarna i läroplanen.

Fru talman! Jag går över till det sista betänkandet, UbU20, *Grundläggande om utbildningen*. Man har samlat på sig ett ganska stort antal olika frågor. Jag vill från Centerpartiets sida lyfta fram behovet av entreprenörskap i skolan. Det entreprenöriella lärandet handlar om att stärka generella kompetenser som att ta initiativ, ta ansvar och omsätta idéer i handling, men det främjar också kompetensen att fatta beslut, kommunicera och samarbeta. Som om inte det skulle vara nog handlar det också om att utveckla nyfikenhet, självtillit, kreativitet och mod att ta risker. De skolor som arbetar med ett arbetssätt som främjar det entreprenöriella förhållningssättet ser vi är framgångsrika på många olika plan.

När jag börjar fundera på hur detta ökar fantasin och skapandet kan jag längta tillbaka till skolans värld, för det är bland det roligaste som finns att få arbeta med unga människor för att stärka alla de kompetenserna och koppla det till ett starkt lärande med alla de kunskaper som man behöver. Vi behöver bli bättre på att låta forskning och kunskap om hur hjärnan fungerar främja lärandet och främja den klassrumsnära utvecklingen av arbetssätt, så att den blir betydligt bättre.

Fru talman! En annan viktig del i ungas utveckling och förståelse av sig själva handlar om en bra sex- och samlevnadsundervisning. Från Centerpartiets sida arbetar vi hårt för att det ska bli en obligatorisk del av lärarutbildningen. Det handlar om flera olika frågor. Det som tas upp specifikt i en motion från fyra kollegor till mig handlar om ett uppdrag till Skolverket att ta fram riktlinjer för hur man i sex- och samlevnadsundervisningen bör ta upp samtal med eleverna om pornografi. Det är inte så lätt att göra som lärare, men jag vet att vi kommer att få höra mer om det under debatten framöver.

(Applåder)

Anf. 91 DANIEL RIAZAT (V):

Fru talman! Jag yrkar bifall till följande reservationer: i UbU18 reservation 10, i UbU19 reservationerna 6 och 30 och i UbU20 reservation 35.

Jag skulle vilja börja själva anförandet med ett citat från en högt uppsatt människa inom Svenskt Näringsliv: "Vad fan får jag?" Det handlade om skatteplanering och om våra skatteresurser och skattepengar. Ibland kan man höra den slags retoriken även här – inte i den här debatten, men i många budgetdebatter när vi pratar om skola, välfärd, sjukvård och äldreomsorg. På något sätt ifrågasätter borgerligheten att skattepengar bidrar till att ta vårt samhälle framåt. Ett bra exempel på vad fan man får är en demokratisk debatt om hur svensk skola ska kunna komma framåt, stärkas och bli bättre.

Varje människa behöver kunskap om sig själv och sin omvärld. Ju mer hon förstår, desto större förmåga får hon att hantera sin omvärld. Möjligheten att påverka sitt eget liv och samhället blir därmed större. Kunskap är

helt enkelt makt. En skola för ett modernt och demokratiskt samhälle handlar inte bara om att utbilda för arbetslivet. Det handlar också om allas rätt till utbildning.

Vänstern byggde upp en skola för alla på 1900-talet, i strid mot en höger som ville att kunskap skulle vara ett privilegium för några få. I inget annat land var skillnaderna i resultat mellan skolor så små som här.

I dag går utvecklingen åt fel håll. Elevernas bakgrund spelar allt större roll enligt alla mätningar. Hur mycket elever lär sig beror i dag enligt olika rapporter alltmer på vilken skola de hamnar i. Vilka föräldrar de har spelar också större roll.

Så behöver det inte vara. Vänsterpartiet vill skapa en jämlik och sammanhållen skola. Skolan och förskolan ska lägga grunden för ett liv med möjligheter, inte ett förstelnat klassamhälle.

Vi lever i en komplex och föränderlig värld. För att kunna delta och påverka i ett demokratiskt samhälle krävs i dag mer kunskap om hur samhället fungerar. När skillnaderna i studieresultat ökar urholkas den demokratiska debatten och i längden möjligheten att ha en livaktig demokrati. Vänsterns ideal kring demokrati bygger på upplysta samhällsmedborgare. Det kräver både ett sammanhållet skolsystem och en hög nivå av kunskap hos hela befolkningen. Skolan måste kunna utveckla såväl elevers kunskaper om demokratins former som nödvändig kunskap om världen.

Fru talman! Skolan och förskolan lämpar sig inte för affärstänkande. En bra utbildning är en mänsklig rättighet. Då ska inte skolor kunna gå i konkurs mitt i terminen. Elever ska kunna lita på att de har en skola att komma tillbaka till efter sommarlovet. Skolan blir bättre om lärarna får fokusera på undervisning i stället för att skapa vinster åt ägarna eller locka till sig fler elever.

Staten behöver därför återta ansvaret för skolan från kommunerna, men kommunerna ska självklart vara med och avgöra vilka skolor som ska finnas i kommunen och var de ska få finnas. Det ska inte heller vara föräldrarnas ansvar att se till att barnen hamnar på en bra skola, som i dag. Alla skolor i Sverige ska vara bra skolor.

En jämlik skola och en jämlik förskola är bra för alla. När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen bland våra barn och elever. Därför måste bland annat upptagningsområdena göras om utifrån en allsidig social sammansättning för att motverka segregation. Huvudprincipen, fru talman, ska alltid vara att eleverna kan gå i en bra skola nära hemmet. Men det ska självklart finnas möjlighet att genom upptagningsområdets utformning motverka segregation. Man ska också kunna välja andra skolor.

Skolan kan inte avskaffa klassamhället. Men den kan jämna ut klasskillnader, så att alla barn får en bra start i livet, och därför bör det tillföras mer resurser. Det måste också ses till att resurserna fördelas efter behov, så att de barn som behöver mest stöd kan få det direkt och inte halkar efter.

För att kunna kompensera för elevernas olika bakgrund och olika behov måste skolans resurser användas rätt och i rätt tid. För elever i behov av särskilt stöd sätts i dag de största insatserna in först i slutet av grundskolan och i gymnasieskolan trots att all forskning visar på att tidiga insatser ger bäst resultat.

Övergripande skolfrågor, Lärare och elever, Grundläggande om utbildningen och Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

Vi vill ändra på detta och se till att det finns tillräckligt mycket resurser till särskilt stöd redan i förskolan och under de första åren i grundskolan. Alla barn ska ha rätt till en förskola där den pedagogiska verksamheten håller högsta kvalitet.

Fru talman! Skolan och förskolan ska också vara en trygg plats. Det ska vara en trygg plats fri från rasism, sexuella övergrepp och mobbning. Den ska arbeta normkritiskt. Ingen elev ska känna sig kränkt eller osynliggjord. Ingen ska behöva gå till en skola med en klump i magen, som många elever gör i dag.

Jag har tidigare i debatten om ett annat betänkande nämnt en fråga som jag vill lyfta upp igen. Jag är mycket stolt över att regeringen och Vänsterpartiet har kommit överens om att en satsning på 120 miljoner kronor för att motverka bland annat sexism och för att satsa på ett arbete med en bättre sex- och samlevnadsundervisning i skolan. Större delen av dessa pengar kommer att gå till just sex- och samlevnadsundervisningen.

Det är någonting vi har sett under metoo-rörelsens frammarsch, eller vad jag skulle vilja kalla för en revolution. Det vi har sett är att vi äntligen har ett så pass starkt tryck i dessa frågor när det kommer till patriarkala strukturer. Det gäller inte bara i arbetslivet, politiken eller andra områden utan även i skolan. Det har också visat sig att många elever engagerat sig i den frågan. Vänsterpartiet vill rikta allt stöd till dem som har startat initiativ som Tyst i klassen eller andra initiativ som är oerhört viktiga.

Men det finns även andra frågor som till exempel rasism. Många elever i dagens skola känner sig utsatta av en rasistisk frammarsch som tyvärr visat sig alltmer på ett våldsamt sätt. Jag får nästan varje vecka kontakt med elever som talar om att de inte vet vart de ska ta vägen när det kommer till att rapportera in rasistiska händelser på deras skolor. När de kontaktar sina rektorer händer det tyvärr alltför ofta att dessa elever inte får den respons som de förtjänar.

Men det finns också andra elever som är hbtq-personer och elever med funktionsnedsättningar och funktionsvariationer som inte heller alltid får den hjälp som de behöver. Därför behövs det mer satsningar med normkritik och ett arbete med att införskaffa studiematerial i skolan som är utifrån ett normkritiskt perspektiv för att kunna arbeta med de frågorna.

Fru talman! En annan fråga som jag skulle vilja tala om handlar om karriärstegen och lärarnas situation i skolan. Jag har nämnt det många gånger tidigare, och jag vill nämna det igen. Det system vi har i dag med bland annat förstelärarsystemet är ett misslyckat system. Det är ett system som vi snarast måste förändra i grunden.

Jag vet inte hur många skolor jag har besökt den senaste tiden där lärarna pratar om sig själva i form av förstelärare och sistanlärare. Så får det inte vara i svensk skola eller för den delen i någon annan skola. Därför måste vi analysera vad som har gjorts fel. Ni måste i era partier kunna rannsaka er själva för att kunna förändra i rätt riktning.

Jag vill vädja till alla partier här att stötta oss i Vänsterpartiet i vårt förslag att avskaffa den nuvarande segregering karriärstegsreformen. Den är enligt alla lärare jag talat med väldigt otydlig. Det gäller att i stället skaffa ett karriärstegssystem som utgår från faktiska utbildningsnivåer och meriter och hur länge man har arbetat.

Fru talman! Jag vill till sist ta upp frågan om den asyl- och flyktingpolitik som råder i landet i dag. Vi har många ensamkommande barn och ungdomar på våra skolor som känner en stor otrygghet och som inte vet vad som kommer att hända med dem under den kommande tiden.

Det har lett till att väldigt många lärare, kuratorer och studie- och yrkesvägledare har engagerat sig i deras fall. Det är inte bara någonting som handlar om migrationspolitik. Det handlar också om en utbildningspolitik för alla och allas rätt till kunskap. Elever som inte vet vad som händer med deras liv om två månader kommer inte heller att ha motivationen att satsa på skolan.

Låt oss göra något annat i stället för att ha en debatt som tyvärr tar alltför mycket utrymme i Sverige i dag som handlar om hur vi ska vara mest inhumana mot flyktingar, hur vi ska prata mest populistiskt om hur vi får ordning och reda i skolan och hur vi ska prata mer populistiskt om invandring och personer som ser ut som jag. Låt oss prata om hur vi kan skapa en skola som är för alla barn där även dessa barn inkluderas.

Skolan ska lägga grunden för ett liv med möjligheter. Därför behöver vi återupprätta den jämlika skolan.

Anf. 92 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Låt inledningsvis få glädjas över Daniel Riazats engagemang för metoo. Det är en revolution som jag är övertygad om framför allt kommer att förändra ett par olika områden. Politiken är ett av dem och skolan är ett annat. Dessutom är Daniel Riazat i egenskap av vänsterpartist mycket medveten om att en bra revolution alltid kommer underifrån.

Fru talman! Sverige har historiskt sett misslyckats med det kompensatoriska uppdraget. Det har blivit uppenbart de senaste åren när skillnaderna mellan kommuner och skolor har blivit allt större. Bland annat Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering konstaterar dock att det egentligen inte är så att vi har blivit sämre på det kompensatoriska uppdraget i Sverige. Det stora problemet är att vi har fått större skillnader i ingångsvärden.

Vi har ett tudelat problem. Människor som har en svag utbildningsbakgrund och en svag socioekonomisk bakgrund bor mer bostadssegregerat än tidigare. De som har de svagaste förutsättningarna att komma in i skolsystemet har fått ännu svagare förutsättningar än vad de hade för 30–40 år sedan. Därför syns skillnaderna ännu mer.

Ska man mota den utvecklingen krävs det insatser. Det är därför bland annat Moderaterna har föreslagit att utöka undervisningstiden och att lägga mer fokus på matte och svenska. Vi vet att det är ämnen som eleverna misslyckas i. Det krävs för att eleverna ska få den start i början livet som de förtjänar.

Daniel Riazat hänvisar i stället till att man ska förstärka skolan för att utjämna skillnaderna. Problemet med det är att man utgår från att det är ledningen som är problemet. Om man bara byter ledning för skolorna kommer skillnaderna att utraderas. Det tror jag är falskt.

Delar Daniel Riazat min och IFAU:s bild att det är bostadssegregationen och de kraftigt försämrade förutsättningarna för eleverna som det handlar om? Hur tänker man adressera de förändringarna oavsett vem som är huvudman?

Anf. 93 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Tack, Erik Bengtzboe, för frågan! Jag blir jätteglad varje gång jag hör en moderat säga ordet revolution. I det här fallet handlar det om en välbehövlig revolution som metoo.

Det vi egentligen talar om är likvärdigheten och jämlikheten i den svenska skolan och hur pass bra den svenska skolan lyckas eller inte lyckas med att kompensera för elevernas bakgrund.

Jag håller absolut med Erik Bengtzboe om att svensk skola i dag tyvärr inte klarar av att kompensera i tillräckligt stor utsträckning. Det handlar till viss del såklart om boendesegregation och andra delar som har påverkat och som gör det svårare för skolan att arbeta med det.

Men vi vet också enligt den forskning som finns att till exempel boendesegregationen har förstärkts kraftigt av det borgerliga påhitt som handlar om det fria skolvalet, bland annat. Det handlar också om hur vårt finansieringssystem ser ut för den svenska skolan, om huvudmannaskapet och friskolereformen som sådan, men främst om vinstjakten inom svensk skola.

Det finns ett flertal rapporter som har visat på att den bostadssegregation vi har förstärks ganska kraftigt av det fria skolvalet och det marknadssystem som Moderaterna, resten av Alliansen och Sverigedemokraterna pushar så stenhårt för.

Jag menar helt enkelt att det absolut finns saker vi kan göra inom andra politikområden. Vi behöver förändra bostadsmarknaden som den ser ut och bostadspolitiken. Regeringen har till exempel börjat med att bygga lite mer bostäder. Det är ungefär mer i år än vad Alliansen lyckades med under åtta år.

Det finns också andra åtgärder som handlar om att utjämna klyftorna genom att ha ett rättvisare skattesystem och att satsa resurserna där de behövs och att se till att de inte går till skatteparadis. Det är några av de förslag som Erik Bengtzboe inte kommer att ställa sig bakom.

Anf. 94 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Fru talman! Revolution är sällan en moderat affärsidé, även om jag kan uppskatta just den enskilda som vi diskuterade lite grann tidigare. Den är trots allt väldigt välkommen.

Fru talman! Precis som Daniel Riazat konstaterar har vi problem med att skolvalet primärt används av socioekonomiskt starka föräldrar. Det har fastslagits i flera olika rapporter. Bland andra har Skolkommissionen och OECD tittat på det här.

Det Daniel Riazat glömmer att nämna, fru talman, är det faktum att lösningen på detta problem är att se till att göra skolvalet tillgängligt för fler. Vi ska ha ett aktivt skolval och ett skolval som är tillgängligt för alla, där informationen gäller lika för alla och finns tillgänglig på flera språk, där föräldrar oavsett bakgrund kan fatta beslut på jämförbara premisser och där människor exempelvis inte lever med villfarelsen att det kostar pengar att gå på en friskola. Då kan skolvalet vara en del av lösningen i stället för att vara en del av problemet.

Till dess att Daniel Riazat får med sig övriga delar av svensk vänster på att avskaffa det fria skolvalet tror jag att det vore ett välkommet steg för att möta segregationen att ta detta steg fullt ut, även om jag förstår att Vänsterpartiet helst inte vill se ett fritt skolval. De lever helt enkelt med en

bild av att det är bättre att politiker planerar än att människor har en egen valfrihet.

Sedan kan man kalla den bild som Moderaterna har för en marknadsdriven bild, men jag tycker inte att den är det. Att människor har valfriheten att fatta beslut i sin vardag i stället för att göra det via val vart fjärde år handlar fortfarande om att man har rätt att göra samma val. Man kanske vill jämföra det med en marknad – ja, om Ica bara har öppet en gång i veckan är det fortfarande dit man går och handlar även om det bara råkar vara en söndag vart fjärde år.

Om vi vill att alla elever ska mötas behöver vi göra någonting åt bostadssegregationen. Men att göra någonting åt det fria skolvalet och begränsa det i dag skulle bara permanenta situationen, och det är fel väg att gå.

Anf. 95 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag ska bemöta det här från Erik, men jag börjar ändå i frågans kärna. Det handlar egentligen om Alliansens, och främst Moderaternas, syn på vad som är likvärdighet och jämlikhet och vad som inte är det.

Om man vill ha en likvärdig och jämlik skola vidtar man de åtgärder som behövs för att man ska ha en mindre segregerad skola och för att eleverna ska mötas oavsett bakgrund. Om man inte vill det kommer man med bortförklaringar som handlar om att vi måste tillgängliggöra detta för alla och att vi måste göra på ett annat sätt.

Erik Bengtzboe vet lika väl som jag och alla andra i den här salen att oavsett hur mycket information man kommer att gå ut med till alla Sveriges föräldrar kommer det fortfarande att vara de resursstarka föräldrarna som kommer att sätta sina barn först i de så kallade mer populära skolorna.

För mig är detta väldigt enkelt, Erik Bengtzboe. Jag vet att det inte är lika enkelt för Moderaterna. Men för mig handlar det om alla elevers rätt till kunskap. Om alla elever ska ha likvärdiga möjligheter och om elever från Rinkeby ska ha samma möjligheter som eleverna ute i Danderyd, vilket de inte har i dag, krävs det att vi har en skola som har ett statligt huvudmannaskap.

Men det krävs också att vi har en skola där vinstintressen, vinstjakt och ett fritt skolval som enbart är till för att gynna dessa aktörer inte kommer före barnens bästa. I det här fallet är barnens bästa att våra resurser går till det de är avsedda för, det vill säga till lärarna och till eleverna. Men det krävs också att vi gör om skolsystemet så att resurserna fördelas efter behov och inte som det är i dag.

Om Erik Bengtzboe nu inte har lyssnat på mig skulle jag vilja uppmana honom att lyssna på forskningen. Det skulle ni behöva göra i stället för att lyssna på Jan Björklund, för den senaste forskning han lyssnade på finns i princip inte registrerad någonstans.

Anf. 96 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Det är inte så ofta jag lyssnar noggrant när Vänstern debatterar här med tanke på att vi inte ligger så lika till i vår politik. Men ibland lyssnar man med ett halvt öra, och om jag hörde rätt talar Vänstern här via Daniel Riazat om när Vänstern byggde upp den svenska skolan under 1900-talet. Jag vet inte om jag har missat någonting, fru talman, men

Prot. 2017/18:96
12 april

Övergripande skolfrågor, Lärare och elever, Grundläggande om utbildningen och Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

jag har inget minne av att Vänstern någonsin har suttit i regering. Och Vänstern har det ju bara hetat sedan 1990-talet, så då var det i så fall kommunisterna. Det skulle vara intressant att höra mer om den frågeställningen.

I nästa frågeställning är vi faktiskt överens: Både vi och Vänsterpartiet vill förstatliga den svenska skolan. Jag brukar räkna upp ett helt batteri, fru talman, med vilka exakta förslag Sverigedemokraterna har för hur man skulle kunna förstatliga.

Men jag ska inte prata så länge, utan jag tänkte överlåta tiden till Daniel så att han kan förklara för Sverigedemokraterna och för Liberalerna – som tycker likadant i frågan – vad det är Vänstern menar med att förstatliga. Och då vill jag ha konkreta förslag, fru talman.

Anf. 97 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Stefan Jakobsson uttryckte det väldigt bra när han sa att han inte brukar lyssna så bra. Det håller jag verkligen med honom om. Om det är någonting jag håller med Stefan Jakobsson om är det verkligen den frågan.

När jag sa att vänstern har varit med och byggt upp svensk skola måste jag påpeka det som jag tror att de flesta förstår: Vänstern är inte ett parti, utan vänstern är en rörelse av människor som i grunden är en gräsrotsrörelse. Den har varit med och byggt upp den svenska skolan. Det är inte så svårt att se det.

Den samlade vänstern, som jag också räknar socialdemokratin till under den tiden, var med och byggede upp en skola som inte längre var för några få utan som blev för alla. Tillsammans med arbetarrörelsen och en folkbildningsrörelse var man med och byggede upp en skola där synen var allas rätt till kunskap. Det var det jag menade med att vänstern har varit med och byggt upp den svenska skolan.

Det är tydligt vad som har hänt ju mer borgerlig svensk politik har blivit och vad som har hänt under den tid då borgerligheten har suttit vid statsmakten: Det har blivit ett helt annat skolsystem. Man vet att om man förändrar skolsystemet förändrar man även arbetsmarknaden och den ekonomiska politiken. Man kan öka skillnaderna redan i skolan, och då fortsätter de resten av livet.

När det gäller förstatligande har vi ett antal förslag, bland annat att lärarnas huvudman ska vara staten och att kommunerna ska vara de som bestämmer vilka skolor som ska finnas och var de ska finnas. Men vi har också sagt att vi vill tillsätta en bred utredning med alla partier, förutom det icke-demokratiska partiet Sverigedemokraterna, som handlar om hur vi ska gå framåt i denna fråga.

Anf. 98 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Daniel har blivit en ganska duktig politiker här under åren när det gäller att inte svara på frågor. Men det var i alla fall nästan svar på en fråga, så jag får väl vara glad för det lilla man får här framme.

Det finns någonting som skrämde mig lite grann här förut, fru talman. Jag vet inte riktigt – antingen får Daniel förklara sig eller så får han förtydliga sig.

Vi driver precis som ni en linje om att förstelärarsystemet och lektor-systemet inte har lyckats. Det är baserat på felaktiga grunder, och det finns inga fasta kriterier. Man väger inte in ämneskunskaper, och man tar inte in ledarskap och pedagogik och inte heller de andra kunskaper som vi har tryckt på från Sverigedemokraterna.

Fru talman! Ett ord som Daniel Riazat nämnde här var antalet år man har arbetat. Jag ska be Daniel Riazat att tänka på den lärare han har haft som han tycker fungerade bäst. Det kan vara en kvinna eller en man – vilket som. Men jag tror inte att det är antalet år som gör att Daniel Riazat tycker att denna lärare var den absolut bästa. Jag tror snarare att det är andra kriterier som vilken ämneskunskap läraren besitter, vilka ledaregenskaper han eller hon besitter och vilken pedagogik han eller hon använder. Det är det som är de viktiga kriterierna. Vi kan inte lägga in ålder och att någon har jobbat i 40 år.

Jag har jobbat tillsammans med lärare som har jobbat under otroligt många år, och jag har jobbat med lärare som har jobbat bara några få år. Jag kan säga att det inte var antalet år i skolan som gjorde att de var bra eller dåliga, utan det hade mycket med deras övriga kunskaper att göra.

När det gäller den andra saken förstår jag vänsterrörelsen. Jag är själv en Karlebyssosse från början. Jag är en folkhemssosse, så jag vet precis vad Daniel talar om. Tyvärr har Socialdemokraterna svikit denna linje, och därför valde jag att byta parti.

Nu vet jag att debatten säkert kommer att sluta med att Daniel Riazat kommer att skälla på mig för någonting som jag har sagt eller inte sagt. Jag vet att du inte heller kommer att ta mig i hand. Det är lika kul varje gång att du pratar om alla människors lika rätt och värde och alltihop och sedan vägrar att ta en person i hand. Men jag kommer att sträcka ut handen igen, så får vi se vad som händer.

Anf. 99 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vill bara betona att jag inte blev invald i Sveriges riksdag för att skaka hand med rasister, utan jag blev det för att föra Vänsterpartiets politik.

När jag talade om vad som ska krävas för att en lärare ska få en viss lön är det inget som vi går in i detalj på från Vänsterpartiets sida. Vi säger inte att lönen ska vara si eller så. Vi har någonting som kallas för den svenska modellen här i Sverige, och jag värnar om den svenska modellen. Däremot finns det inom den svenska modellen vissa kriterier. Ett av dem brukar vara hur länge man har arbetat på en arbetsplats då det brukar finnas ett slags lönetrappa. Jag nämnde också, vilket Stefan Jakobsson mycket riktigt inte lyssnade på, att det också krävs meriter i form av olika utbildningsnivåer och pedagogiska färdigheter etcetera. Det är svaret på den frågan.

När det gäller värderingar och det som Stefan Jakobsson raljerar över skulle jag säga att det är högst aktuellt i en värld där vi ser alltmer av fake news, som bland annat ditt parti till stor del står för, där extrema krafter tyvärr ökar från land till land och där personer som Trump och Viktor Orbán kan vinna val. Då vet vi att om det är någonting som vi ska arbeta med inom skolan är det värderingarna. Det handlar om att alla människor, alla våra barn, lär sig om grundläggande demokratiska rättigheter och demokratiska värderingar.

För mig är det ingenting att raljera över, och jag är högst seriös när jag talar om de frågorna. Om Stefan Jakobsson också är det: Bevisa ytterligare vad Sverigedemokraterna är för parti!

Anf. 100 CHRISTER NYLANDER (L):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8 i UbU18. Den handlar om att Sverige behöver ett statligt huvudmannaskap för skolan för att vi ska få likvärdighet och lika chanser för alla.

Jag yrkar också bifall till reservation 45 i UbU19. Den handlar om att de som kommer nya till Sverige måste få en bättre möjlighet att lyckas i skolan.

Jag yrkar slutligen också bifall till reservation 25 i UbU20. Den handlar om att vi behöver bättre sex- och samlevnadsundervisning i svensk skola.

Fru talman! Det var soligt och varmt i Skåne under några dagar i förra veckan. Jag råkade gå förbi en lekplats och hörde då ett bråk mellan ett barn och hennes pappa. Tjejen ville ha glass därför att alla andra på lekplatsen åt glass, men pappan sa: Vi har inte pengar till det. Barnet blev ledset och hade säkert varit med om den situationen flera gånger förut.

När jag lyssnade på detta kom jag ihåg att jag själv har varit i den situationen. Om man säger att det inte finns fattigdom i Sverige och att relativ fattigdom inte är ett begrepp vi borde använda har man aldrig stått i lekparken och sett hur alla barn äter glass utom ens eget för att man inte har råd att betala.

Att vara fattig är svårt. Att känna att man inte kan göra något åt sin fattigdom och att man inte kan ta sig ur fattigdomen är ännu svårare. Men värst av allt är att vara övertygad om att ens eget barn ska ärva den fattigdomen och att det förmodligen blir ännu värre för barnet. Det är en känsla som är deprimerande för den enskilde, men det är också deprimerande för samhället om fler människor känner att nästa generation får det sämre än vad de själva hade det. Därför är det en av huvuduppgifterna för svenska skolpolitiker att se till att det inte blir så och att se till att det sociala arvet inte går vidare från föräldrar till barn: att föräldrarnas bakgrund och barnets bakgrund inte avgör barnets framtid.

Men för att människor ska få framtidshopp räcker det inte att politiker pratar om det. Framtidshopp skapas inte i makro, inte i debatter, utan det skapas i mikro genom att enskilda människor känner att de kan göra något åt sin situation. Det behöver människor känna i sitt eget liv. Man måste känna att det finns en trygghet i tanken att ens egna barn faktiskt kan få det bättre trots att man själv har det kärvt. Det är därför, fru talman, som jag och Liberalerna gång på gång lägger fram förslag i den här kammaren om att förbättra svensk skola och ha ännu tydligare kunskapsfokus. Det är nämligen så man bryter socialt arv. Det är så man ser till att detta faktum, att barn i dag i allt större utsträckning tyvärr ärver sina föräldrars möjligheter, inte cementeras.

För att göra någonting åt det måste man börja väldigt tidigt. Det är därför förskolan är central: att ha bra kvalitet på den, att ha pedagogisk inriktning på förskolan och att se till att många vill bli förskollärare. Det är därför det är viktigt med en tioårig grundskola – att se till man börjar tidigt och att vi därför gör om förskoleklassen till en första del i lågstadiet. Det är också viktigt att man har tydliga utvärderingar så tidigt som möjligt och försöker upptäcka dem som behöver lite extra stöd och dessutom ser till

att det verkligen blir extra stöd och inte bara konstaterar att stödet behövs. Det är därför det behövs utvärderingar, och det är därför det behövs nationella kvalitetsgranskningar och nationella prov i årskurs 3 så att vi pressar ned stödet så att fler får stöd tidigt och lyckas tidigt.

Allt det där syftar till att man ska lära sig mer och att fler ska lära sig mer. Det är särskilt viktigt med kunskapsfokus tidigt för dem som kommer från hem där det inte finns kunskapsfokus och där föräldrarna inte har erfarenhet av att plugga mycket och inte kan hjälpa sina barn.

Fru talman! Ska man minska risken för att föräldrars bakgrund avgör barnens framtid måste man också fundera på kvalitet i resurserna. Det är så lätt att vi i den här kammaren talar om kvantitet. Det lovas miljarder, det lovas miljarder och det lovas ibland tiotals miljarder till saker och ting, men det handlar också om att det ska vara kvalitet i resurserna. Det är ett stort problem i Sverige, fru talman – och där skiljer vi oss från de flesta andra länder – att det är svårt att rekrytera de mest erfarna och skickliga lärarna till de skolor där de behövs allra mest. Där de största utmaningarna finns behövs också de mest erfarna lärarna och de mest erfarna och skickliga skolledarna.

För att bryta socialt arv måste man också bryta mot den konstruktivistiska kunskapssyn som alltmer breder ut sig och som sticker in här och var: tanken att barnen så långt möjligt ska lära sig själva och sträva efter att söka sin egen kunskap och forska där de är. När det sägs att man ska söka där man själv är och gräva där man står är det klart att det sociala arvet kommer att spela en stor roll. Därför är det viktigt att bryta mot detta och ha tydliga läroplaner och kunskapskrav som fokuserar på faktakunskap, kunskap och förmågan att lyssna på det som läraren berättar.

Fru talman! Vi ser att rätt många skolor har bristande läromedel. Det i kombination med den kunskapssyn som finns på en del ställen gör att föräldrarnas bakgrund spelar ännu större roll. Det är svårt att hjälpa sina barn i hemmet om man inte själv förstår frågan som ställs.

Det kanske allra mest strategiska är att se till att fler människor vill bli lärare, att fler söker till lärarutbildningen, att lärarutbildningen är riktigt bra och att vi har mer kontinuerlig fortbildning för lärare, för deras yrke är att lära ut till andra människor, och då måste de också själva få chansen att lära in. Man kan också göra det svårare att komma in på lärarutbildningen – det ska vara konkurrens om platserna – och se till att vi har en legitimation som fungerar och att den som är kunnig i ett ämne också är den som bedömer kunskapen som eleven har. Därtill kan man se till att lönen är attraktiv men också att fortbildnings- och karriärvägarna är sådana att detta är ett yrke som man verkligen vill vara kvar i och kanske till och med att de som inte har gått lärarutbildningen vill snabbomskola sig till att bli lärare för att de vill bidra till någonting riktigt, riktigt bra i det svenska samhället.

Jag tror att en annan strategisk fråga är att få bättre studiero och ordning och reda i svenska klassrum. Det har nämligen effekter på flera olika håll om vi lyckas med det, och i dag har vi rätt utbredda problem, inte minst jämfört med andra länder. Det är klart att det är svårt att lära sig saker om det är bristande studiero i ett klassrum. Det är svårt att rekrytera lärare till en arbetsmiljö där de inte känner sig trygga och där de inte själva får utföra det jobb som de vill utföra. Det är klart att det är svårt, särskilt för dem som behöver skolan mest, att lära sig någonting när det är stökigt. Och

mobbing, sexuella trakasserier och annat sådant som vi inte vill ha i skolan har större chans att få spridning när man inte har ordning och reda i klassrummet och det inte finns ordningsregler som kan följas.

På tal om skolans status, fru talman, är det dags att börja förbereda ett förstatligande av skolan. Det är viktigt av flera skäl. Dels är det en tydlig markering att detta är en central uppgift i det svenska samhället. Det är infrastrukturen för att vi ska lyckas konkurrera i den globala konkurrensen. Men det är också ett sätt att förbättra likvärdigheten i hela landet och se till att det blir större likvärdighet i varje skola och varje klassrum, och det är ett sätt att få ordning och reda på styrningen av skolan och få rätt fokus i varje skola. Det behövs mer kunskap.

Fru talman! Jag tycker ibland om att ta lite breda perspektiv. Om man ser på utvecklingen de senaste sekulerna, låt oss säga från renässansen och framåt, är det i huvudsak två stora saker som har hänt som har gjort att villkoren för att vara människa är väldigt förändrade. Det är så lätt att tänka på den tekniska utvecklingen, den ekonomiska utvecklingen och den medicinska utvecklingen, men de två stora sakerna är att traditioner blir allt mindre viktiga och att religioner blir allt mindre viktiga.

Vi har gått från att ha yttre regler som berättar hur det ska vara, hur man ska agera och vad man ska välja till att den enskilda individen måste göra många fler val själv. Det tycker jag som liberal är fantastiskt bra. Men för att man ska kunna göra de valen och inte fastna i vad andra tycker och tänker måste man ha mycket kunskap och mycket bildning. Därför är skolan otroligt viktig för liberaler, fru talman.

Jag yrkar bifall till de reservationer som jag nämnde tidigare. I övrigt står jag naturligtvis bakom det som Liberalerna och Alliansen har lagt fram reservationer om.

(Applåder)

Anf. 101 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som Christer Nylander sa i talarstolen. Det gäller egentligen även det Erik Bengtzboe sa tidigare. Det märks att det börjar närma sig val.

Så till min fråga. Christer Nylanders parti hade utbildningsministerposten i det här landet under åtta år. Själva budgeten för skolan hade de makt över ytterligare ett år eftersom de valde att göra gemensam sak med Sverigedemokraterna och rösta ned regeringens och Vänsterpartiets budget.

Under de åtta åren ökade antalet barn som lever i relativ fattigdom i Sverige mer än i de flesta länderna i Europa. Under de åren ökade klassklyftorna generellt i Sverige mer än i något annat OECD-land. Under de åren sjönk skolresultaten samtidigt som friskolereformen, eller om man ska kalla det friskoleexperimentet, i princip exploderade och blev till något som inget annat land i världen har skådat tidigare.

Christer Nylander vill att vi ska ha en skola som kompenserar, så att barn inte ska hamna i relativ fattigdom. Han vill att alla barn ska ha rätt till kunskap och att alla barn, oavsett funktionsnedsättning, bakgrund eller föräldrar, ska gå i den skolan.

Varför valde ditt parti att under åtta år fokusera på skattesänkningar i stället för satsningar på skolan, Christer Nylander? Varför valde ditt parti att minska resurserna till den svenska skolan och därmed också till lärartätheten i den svenska skolan, till elevhälsan i den svenska skolan och till

studie- och yrkesvägledningen i den svenska skolan? Det gjordes under ditt partis tid vid makten, under Jan Björklunds tid som utbildningsminister. Du blir svaret skyldig.

Anf. 102 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Om jag blir svaret skyldig får lyssnarna avgöra, inte den som ställer frågan.

Jag skulle vilja att Daniel Riazat i sin nästa replik berättar exakt hur lärartätheten förändrades under de åtta åren som vi hade makten. Berätta gärna det, Daniel Riazat! Fortsätt sedan med de här tre åren när ni har påverkat makten! Berätta hur lärartätheten ser ut! Då kommer nämligen du och de som lyssnar att se att lärartätheten har varit i stort sett oförändrad det senaste decenniet.

Vi använde åtta år till en otroligt omfattande reformagenda. Vi i Alliansen hade förberett oss väl och hade skrivit ihop oss om skolpolitiken. Och redan från dag ett började vi leverera. Vi ändrade en hel skollag, vi genomförde ökade kunskapskrav, vi genomförde höjda lärarlöner och vi såg till att lärarna fick fortbildning, vilket de inte hade fått tidigare.

På område efter område genomförde vi kunskapsreformer för att stärka svensk skola, för att stärka de enskilda eleverna och framför allt för att stärka möjligheterna och chanserna för dem som kommer från hem där man inte har en tradition av att plugga. Om frågan om det sociala arvet ska lösas, om föräldrarnas bakgrund inte ska spela så stor roll, tror jag nämligen att man måste ha koll på kunskap och koll på ordning och reda och satsa på kunskap så tidigt som det bara är möjligt.

Det var exakt det vi gjorde med våra reformer. Och exakt de reformerna som vi genomförde tillsammans med skickliga lärare och elever, som ställde upp och gjorde så mycket de kunde, har lett till att Sverige sedan successivt har fått bättre resultat i internationella undersökningar. Det där är jag stolt över.

Om man ska bryta sociala orättvisor på lång sikt kan man inte göra något viktigare än att se till att fler lär sig mer, och gärna så tidigt som det bara är möjligt.

Anf. 103 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Fru talman! Jag vill tacka Christer Nylander. Det är jättebra att han i sitt retoriska spel här säger att han vill att det ska finnas social rättvisa, det vill säga socialism. Men det som jag talar om är åtta år då den svenska skolans resultat sjönk i samtliga mätningar i princip. Det gäller såväl klyftorna som kunskapsklyftorna inom den svenska skolan. Det var under ditt partis tid i regeringen, Christer Nylander. Det kan du inte komma ifrån.

När skatten sänks med ungefär 140 miljarder kronor behöver man inte vara raketforskare för att förstå att det måste tas någonstans ifrån. Det togs någonstans ifrån. Och under ett antal år såg vi resultatet av det. Jag säger inte att allting har blivit perfekt sedan den här regeringen kom till makten. Faktum är att Vänsterpartiet fortfarande driver på för att få igenom olika reformer.

Men jag har fortfarande inte fått svar på varför Christer Nylanders parti prioriterade att inte lyssna på professionen, inte lyssna på forskningen och varför de dessutom på ett mycket medvetet sätt satsade på att öka klyftorna. Det vi såg under de åren är som sagt något som Sverige aldrig har

skådat förut. Det var ett experiment med svensk skola som fick fruktansvärda konsekvenser enligt all vettig forskning som inte är från 30-talet, vilket Jan Björklund brukar hänvisa till.

Alla lärare, rektorer och andra skolledare ska dock ha all kredd för att de ändå såg till att göra det bästa av situationen. Det ska inte du ta åt dig äran för, Christer Nylander. Det var hårt arbetande människor på alla skolor runt om i hela landet som gjorde det här tillsammans med sina skolledare. Det var inte Christer Nylander eller Liberalerna.

Anf. 104 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! Jag vill säga två saker. För det första är social rättvisa inte samma sak som socialism. Social rättvisa skapas med en kunskapsskola och inget annat.

För det andra har vi aldrig haft så många, 17 ½ procent, som lämnar grundskolan utan att ha möjlighet att ta sig vidare till gymnasiet. Tydligare bevis än så kan man inte få för att den här regeringen förstör svensk skola.

När vi satt vid makten förstärktes kunskaperna. Till följd av det fick vi också bättre resultat i PISA.

Om man ska ta sådana tydliga och enkla poänger som Daniel Riazat försöker göra måste man ändå förstå att det inte är ett särskilt bra betyg för en regering när fler än någonsin inte klarar grundskolan.

(Applåder)

Anf. 105 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag förstår att det påhoppet leder till att man blir lite röd i ansiktet.

Jag kanske ska försöka fånga upp det som sas i en tidigare replik här. Jag tror att Daniel Riazat precis bevisade att han inte är någon raketforskare. Det tog nämligen fem till tio år innan det som Björklund gjorde under sina åtta år som utbildningsminister gav effekt. Den lilla uppgång, eller åtminstone inbromsning, som vi såg i studien från OECD ska faktiskt den regeringen ta åt sig äran för.

Jag jobbade som lärare under den tiden, och jag vet att det tar tid för elever att gå från årskurs ett, två och tre och komma upp till årskurs åtta och nio. Det behövs som sagt ingen raketforskning för att förstå det. Jag tycker alltså att ni ska ta åt er äran för det, Christer Nylander.

Är alla de saker som ni genomförde någonting som Sverigedemokraterna står bakom? Nej, kanske inte. Men ni gjorde en hel del bra saker som förbättrade skolresultaten.

Fru talman! Jag håller med Christer Nylander om att man nu tar bort många saker som har varit bra för elever, lärare och rektorer.

Sverigedemokraterna och Liberalerna har en gemensam fråga. Det är förstatligandet. Jag vill gärna höra några korta och konkreta förslag från Christer Nylander om förstatligande för att se var vi kan mötas i den frågan.

Jag ska också ta upp den heliga kon – lärarutbildningen, för att se vad vi kan göra åt den. Vi vet tyvärr att eleverna sällan eller oftast aldrig blir bättre än den lärarkår som finns. De länder som har lyckats vända trender uppåt ser till att satsa mycket på lärarna.

Vi har lärare som har gått en lärarutbildning som kanske inte har varit den absolut bästa och högkvalitativa utbildningen. 70 procents avhopp från lärarutbildningen på Mälardalens högskola säger ganska mycket.

Det skulle vara intressant att höra vilka tankar Christer Nylander har om vad vi kan göra åt den befintliga utbildningen. Ni drog faktiskt igång en fortbildning för lärarna. Kan vi förstatliga den på något sätt och se till att den blir likvärdig i hela Sverige? Och vilken bildning behöver vi enligt Christer Nylander ändra i lärarutbildningen i dag för att den ska bli bättre?

Övergripande skolfrågor, Lärare och elever, Grundläggande om utbildningen och Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

Anf. 106 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Fru talman! På den första frågan svarar jag att vi anser att staten bör ta över huvudansvaret från kommunerna. Det innebär att det blir staten som betalar ut lön till rektor och lärare. Exakt hur det ska ske får man naturligtvis utreda eftersom det är en ganska stor reform. Vi vill inte ha tillbaka det system som gällde förr. Vi tror att det är obsolet.

Vi tycker också att staten ska se till att det finns karriärvägar och utbildningsmöjligheter.

Kommunerna kommer att fortsätta att ha en hel del inflytande, till exempel över var skolor ska ligga, skolskjuts och mat. Men det viktiga för mig och Liberalerna är att när det gäller själva undervisningen ska den vara ett statligt uppdrag. Staten är den som anger vad man ska uppnå och vilka kunskapskrav som ställs. Då är det också rimligt att staten ser till att det finns förutsättningar för att uppnå detta.

Tillsammans med Alliansen har vi förslag till hur man ska förbättra lärarutbildningen. Vi liberaler tycker att man ska höja antagningskraven. Det ska vara svårare att komma in på den utbildningen, och man ska ha bra betyg i de ämnen som man vill läsa in för att bli ämneslärare.

Jag och Liberalerna anser att det är rimligt att lärarutbildningen koncentreras till färre orter, men till exempel de pedagogiska, didaktiska och metodiska delarna av utbildningen kan ske på många ställen.

Det behöver bli mer av hantverk och ledarskap. Själva hantverket att vara lärare är centralt. Många av dem som går ut från skolan, efter att ha gått en lång lärarutbildning, känner sig inte tillräckligt väl förberedda för klassrumssituationen. Där måste det förbättras.

Anf. 107 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik:

Herr talman! I mångt och mycket låter det som att Liberalerna och Sverigedemokraterna är väldigt överens om vissa delar i skolan. Det gäller kvalitetshöjningen på lärarutbildningen. Man bör också effektivisera så att man inte har 28 utan – som OECD föreslog – 18 utbildningsområden. Man ska också säkerställa att det är en likvärdig utbildning.

Många av dessa saker är vi helt överens om. Det är bra att vi äntligen vågar ta tag i den heliga kon i lärarutbildningen. Det blir annars aldrig något bättre resultat.

Sverigedemokraterna har också tittat väldigt mycket på hur man kan likställa lärarutbildningar, och det är den sista fråga som jag ska ställa till Christer Nylander. Är Christer Nylander beredd att titta på frågan om ett digitalt test på alla lärarutbildningar? Om man läser till exempel matematiklärarutbildningen på någon av de 10, 18 eller 28 lärarhögskolorna borde man säkerställa dem varje år så att man får någon sorts likvärdighet i utbildningen.

Jag tror att vägen till ett förstatligande inte kommer att genomföras på en mandatperiod. Det kommer kanske att ta längre tid. Det är en väldigt stor reform att helt och fullt flytta den ekonomiska biten från kommunerna till staten. Både Christer Nylander, som är en klok man, och jag vet nog att så är fallet, herr talman.

Sedan vill jag tacka för att Christer Nylander har en god fostran, vilket gör att vi kommer att ta i hand efteråt, till skillnad från vissa i andra partier.

Anf. 108 CHRISTER NYLANDER (L) replik:

Herr talman! Min fostran har jag inte själv stått för, utan det har kloka föräldrar gjort.

Jag tror att man ska vara lite försiktig med att ha enkla quick fix på alla problem. Jag vet inte om det här med digital utvärdering är någon idé som löser alla problem. Däremot är jag oroad över de förändringar som har gjorts när det gäller utvärdering av kvaliteten på högskolorna. Det vore otroligt olyckligt att ändra i systemet. Vi behöver en tydlig kvalitetsgranskning på nationell nivå, både av lärarutbildningen som helhet och av de olika ämnena. Det har blivit svårare med de förändringar som den här regeringen har gjort när det gäller utvärdering av högskolan. Det beklagar jag.

På lång sikt är det nog bättre att se till att man har hög kvalitet på högskolorna runt om i landet och deras undervisning i ämnen och lärarutbildningsdelen än att nu införa digitala prov som jämför saker och ting.

Herr talman! Liberalerna har inte tagit ställning till den frågan eftersom den inte har varit aktuell. Den viktigaste är att se till att man i högskoleutbildningen fortsatt har tydligt kvalitetsfokus och mindre kvantitetsfokus. Dessutom bör man se till att ha ordentliga utvärderingar av kvaliteten på alla högskolor. Det är där som man kan nå framgång, även på lång sikt.

Anf. 109 GUNILLA SVANTORP (S):

Herr talman! Vi behandlar utbildningsutskottets betänkanden om skolväsendet: UbU18, 19, 20 och 22. Detta är ett omfattande motionsbetänkande som av praktiska skäl har delats upp i fyra delar men som alltså behandlas i den här samlade debatten, som ni har förstått av tidigare talare.

Jag vill inledningsvis yrka bifall till utskottets förslag i samtliga betänkanden, inklusive ett gemensamt tillkännagivande om trygghet och studiero. Jag vill också tydliggöra att utskottets ställningstaganden och regeringens arbete har målsättningen att höja kunskapsresultaten, stärka läraryrket och öka jämlikheten i skolan. Där ser vi nu resultat med fler anställda, högre kunskapsresultat och resurser som i större utsträckning fördelas efter behov.

Herr talman! Eftersom vi av och till får märkliga debatter om att vissa röstar för eller emot vissa motioner känns det viktigt att lägga ett par minuter på att reda ut vad som gäller här i riksdagen. Det är ganska mycket formalia här. För dem som eventuellt sitter hemma och tittar på debatten eller ser den i efterhand känns det också viktigt att påpeka hur arbetsgången skiljer sig åt när man hanterar motioner här i riksdagen mot hur de hanteras på den lokala eller regionala nivån.

Här i riksdagen kan man bifalla eller avslå en motion, men man besvarar inga motioner. Partierna i riksdagen driver sin politik med partimotioner utifrån enskilda ledamöters motioner. Under den allmänna motions tiden lämnas nästan 4 000 motioner in varje år. Det kan givetvis finnas situationer där en motion lyfter en fråga som regeringen behöver uppmärksammas på. Men det är inte det normala. I de flesta fall pågår redan ett arbete i frågan och motionen avslås. Så är fallet med flertalet av de motioner som oppositionen yrkar bifall till här.

Först vill jag säga någonting om it i skolan.

Att höra barnen i höstas berätta under #tystiklassen att skolan för många var det första stället som de kom i kontakt med porr på gör mig både ledsen och ärligt talat också förbannad. Det är fullständigt oacceptabelt.

Låt mig vara tydlig med att för Socialdemokraterna är det självklart att skolan ska vara fri från både pornografi och våld. Elever ska inte surfa runt efter porr på skoltid eller riskera att ofrivilligt få se porr. Det ska inte vara så att barn och unga använder mobiler, datorer, surfplattor till annat än skolarbete i skolan. De digitala verktyg som används i skolan ska tillhandahållas av skolan och då är det också rimligt att skolans verktyg inte kan användas till vad som helst.

Därför har regeringen tydliggjort i den nya digitaliseringsstrategi som kom i fjol att våra skolor ska ha en strategi för hur man använder nätet så att möjligheter tas till vara och risker undviks. Och i arbetet med den strategin, som skolhuvudmännen nu gör, måste givetvis förbud mot ett sådant elände som porr och våld finnas.

Regeringen avsätter också nu 50 miljoner kronor till förstärkt arbete med sex- och samlevnadsundervisning i skolan, detta som ett av många svar på det som kom fram under metoo. Så för att återupprepa vad jag sagt: Vi står självklart för en skola fri från porr, och vi är för att skolorna använder de verktyg som behövs för att komma till rätta med detta. Arbete i riktning mot att ta bort porr i skolan pågår och kommer att fortsätta tills den är borta från varenda skola i hela landet.

Ända sedan statsministerns regeringsförklaring 2014 efter valet har skolan varit i fokus. Det jag inledde med – att vi ska höja kunskapsresultaten, stärka läraryrket och öka jämlikheten i skolan – är vad regeringen har haft fokus på sedan valet. Låt mig påminna om några viktiga saker som har skett.

Den nationella samlingsen för läraryrket var nästan det första som hände efter valet. Då samlade statsministern och de berörda statsråden de fackliga organisationerna och satte sig runt samma bord och diskuterade. Vad behöver göras för att läraryrket återigen ska vara attraktivt och eftersökt? Och steg för steg har åtgärder vidtagits i riktning mot att förbättra och förändra. Regeringen har varit lyhörd för vad professionen har lyft fram.

Ännu en viktig pusselbit var utredningen som leddes av Björn Åstrand och som alldeles nyligen presenterade sina förslag. Utredningen handlar om att visa hur läraryrket kan få högre status, och huvudförslaget är ett nationellt professionsprogram som ska vara ett tydligt, nationellt ramverk för hur lärare och rektorer kan avancera i karriären genom kompetensutveckling och ökade erfarenheter. Det betyder att en lärare ska kunna gå från att vara legitimerad lärare till att bli erfaren lärare, meriterad lärare

och slutligen särskilt meriterad lärare. I utredningen betonas också vikten av att de bäst meriterade lärarna också används till de svåraste uppdragen.

Jag tror att detta är viktiga förslag som är efterlängtrade av många. Dessa båda saker – den nationella samlingsen för läraryrket och Åstrands utredning – svarar på många av de motioner som har lagts fram i dessa betänkanden.

Samverkan för bästa skola är kanske ändå det enskilt bästa uppdrag som regeringen har avsatt pengar till. Det innebär att staten tar ett större ansvar för likvärdigheten genom att Skolverket erbjuder stöd och råd i samarbete med lärosätena till de skolor som har de allra största utmaningarna och som vill åstadkomma resultat i riktning mot det bättre.

Vi socialdemokratiska ledamöter i utbildningsutskottet har särskilt följt satsningen och har besökt många av de skolor som deltar. De budskap som vi fått med oss är samstämmiga: Det är så bra att dels få stöd och råd, dels få struktur och ögon utifrån som ser vad som behöver förändras. Och vi ser att något händer med resultaten för de skolor som deltar. Det blir till det bättre. Det här är alltså väl investerade pengar.

Tillsättandet av en skolkommission – att samla ledande forskare för att se vad som behöver göras – var ytterligare en viktig åtgärd som regeringen vidtog tidigt i mandatperioden. Vi har nu fått deras förslag, och några saker är redan på gång. Andra håller vi på att titta på.

En viktig sak som är på gång är ökade resurser till skolorna. Hela 1 miljard rullas redan ut och följs nästa år av 3,5 miljarder för att 2020 landa på hela 6 miljarder kronor. Det är pengar som ska fördelas utifrån socioekonomi, det vill säga de som har de största behoven ska också få mest. Så förändrar man, och så fördelar man för att nå jämlikhet.

Slutligen, herr talman, ser vi i dessa motioner många bra förslag från enskilda ledamöter. Men det mesta som efterfrågas är redan på gång eller utreds vidare.

(Applåder)

Anf. 110 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Jag vill ställa en fråga. Men först tänkte jag läsa upp en text: ”Det fria skolvalet förstärker segregationen och ökar klyftan mellan resursstarka och resurssvaga elever.” Texten kommer från Socialdemokraternas parti-program.

Jag undrar varför Socialdemokraterna inte vill skrota ett icke-fungerande system som förstärker segregationen och ökar klyftan mellan resursstarka och resurssvaga elever. För inte tycker väl Socialdemokraterna att vi ska ha ett system som förstärker segregationen och ökar klyftorna mellan resursstarka och resurssvaga elever?

Anf. 111 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Vi har sagt att vi ska ha kvar det aktiva skolvalet. Man kan inte bara backa in i framtiden. Däremot är det viktigt att det som vi har kvar blir rättvist.

Vi vet i dag att även om man har ett skolval och har det på det sätt som Moderaterna i ett tidigare replikskifte gav uttryck för – att alla ska välja – har vi fortfarande kvar urvalsinstrument som behöver förändras. Det handlar om att man måste ställa sig i kö redan när man kommer ut från BB om

man ska få plats på den skola där de allra flesta vill vara. Det är klart att man behöver förändra styrreglerna för att någonting ska hända.

Jag tror dock att det är väldigt svårt att backa och säga att vi inte ska ha något skolval när det nu är så många som ändå vill ha det. Folk vill kunna välja, och då måste vi se till att om man ska fortsätta att göra ett val måste man kunna göra det på ett sätt som gör att likvärdigheten ökar.

Vi båda har ju samma åsikt om mycket annat, till exempel att pengarna stannar i skolan och går till det som vi tycker att de ska göra. Men som svar på frågan svarar jag att vi absolut ska ha kvar ett aktivt skolval. Vi behöver dock justera det lite grann.

Jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till Daniel Riazat. Det vore roligt att höra vad han tycker om alla de satsningar som ändå har gjorts. Vad tycker du, Daniel, är det allra viktigaste som regeringen under den här tiden har gjort för att öka likvärdigheten?

Anf. 112 DANIEL RIAZAT (V) replik:

Tack, Gunilla Svantorp! Jag tycker att många fantastiska satsningar har gjorts, och jag är glad att regeringen har gått med på att göra dem när Vänsterpartiet har krävt det i förhandlingarna. Det handlar bland annat om att öka resurserna så att den svenska skolan får fler lärare, kuratorer och personer inom elevhälsan och andra områden. Det tycker jag är väldigt positivt, och vi har pushat för det.

Men det här är inte svar på min fråga. Och i och med att det är jag som har begärt replik vill jag än en gång ställa min fråga snarare än att svara på en motfråga.

Mina och Vänsterpartiets huvudmotståndare i valet är högern och extremhögern. Men det är ändå ett faktum att Socialdemokraterna skriver saker i sitt partiprogram som de sedan inte står upp för när de har regeringsmakten. En av dessa frågor handlar om det fria skolvalet. Om vi vet att något är fel – och det är konstaterat enligt all forskning och enligt professionen – och om vi skriver in det genom demokratiskt fattade beslut på våra kongresser, varför genomför vi det då inte?

Gunilla Svantorp säger att de följer den opinion som finns i dagsläget – vi vet inte hur den ser ut i morgon – i stället för att vilja något själva. Jag tänkte därför läsa upp en bit av ett tal. Där sägs det:

”Politik – kamrater – det är att vilja något. Socialdemokratisk politik det är att vilja förändringen därför att förändringen ger löften om förbättring, näring åt fantasi och handlingskraft, stimulans åt drömmar och visioner. Men naturligtvis måste viljan ha en inriktning och förändringen ett mål. Vi socialister är förmätna nog att vilja något därför att idén är viljans drivkraft och vi är djärva nog att önska förändringen därför att förändringen gör utopier till verklighet.”

Var finns de socialdemokrater som fanns under den tid då Olof Palme höll detta tal?

Anf. 113 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Vi finns i allra högsta grad kvar, men vi har ju gått vidare i livet. Det tal som du läste upp hölls för ganska länge sedan. Jag tycker personligen att Olof Palme är en av de allra största tänkarna.

Det är klart att många av oss – jag skulle nog säga alla – självklart tycker samma sak om skolan. Om man tittar tillbaka på hela utbildningsreformen ända sedan 1842 och framåt och tittar på de utredningar som Erlander och som Palme tillsatte gick allt hela tiden ut på att bryta klassmönstren.

Samtidigt är vi ett parti som också vet att för att man ska komma någonvart måste man ibland jämka ihop sig. Vi styr ju inte själva. Det var länge sedan vi hade egen majoritet, och då måste man ibland jämka ihop sig. Man får då se till att man inte gör avkall på det man absolut inte vill göra avkall på för att komma framåt.

Jag hade velat höra vad Daniel Riazat tycker, men jag kom precis på att jag inte kan ställa någon ytterligare fråga.

Anf. 114 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Herr talman! Jag begärde egentligen inte replik på grund av något som Gunilla Svantorp sa, utan för något som hon inte sa.

Efter tre och ett halvt, snart fyra, år med en regering ledd av Socialdemokraterna med stöd av Miljöpartiet är andelen elever som inte klarar grundskolan högre än någonsin. Nästan var femte elev går ut grundskolan utan att ha behörighet till gymnasiet. Bara i somras rörde det sig om 18 663 personer. Detta måste klassas som ett kapitalt misslyckande för regeringen.

Hur kan man hålla ett åtta minuter långt anförande i en utbildningsdebatt här i kammaren utan att ens nämna det eller presentera åtgärder för att motverka detta?

Anf. 115 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Jag skulle vilja påpeka för Erik Bengtzboe att jag ägnade en mycket stor del av mitt anförande till att tala om jämlikhet och att tala om alla de insatser som regeringen har gjort för att öka jämlikheten. En efter en av dessa insatser säger Moderaterna nej till. Alla de förslag som vi har lagt fram handlar om att öka jämlikheten. Ni säger nej till Skolkommissionen. Ni säger nej till Samverkan för bästa skola, där 60–70 skolor runt om i landet faktiskt har skrivit på avtal för att förbättra skolresultaten. Det säger ni nej till. Sedan står du, Erik Bengtzboe, och anklagar mig för att inte nämna detta i mitt anförande.

Jag tycker att varenda en av dessa 18 600 eleverna är ett misslyckande. Självklart är det så. Detta antal har ökat något under denna mandatperiod, men det var 15 000–16 000 när ni styrde. Sedan har det kommit väldigt många invånare till Sverige under denna period. Om man tittar på detta antal tror jag att det såg ut på ungefär samma sätt under de åtta år som ni styrde. Och det hände ingenting då heller. Snarare ökade detta antal. Så varför säger ni nej till alla förslag som faktiskt syftar till att göra någonting åt att dessa 18 000 elever ska klara sig? Varför säger ni nej till Skolkommissionens förslag? Och varför vill ni inte bygga ut antalet utbildningsplatser?

Anf. 116 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Herr talman! Moderaterna och Alliansen säger inte nej till allt, men vi säger nej till det som inte fungerar. Kanske är det på grund av att Socialdemokraterna har bedrivit en politik som har lett till att det är en större

andel än någonsin som inte klarar grundskolan som förtroendet från oppositionen för att era åtgärder fungerar inte är så stort.

Andelen elever som inte är behöriga till gymnasiet har gått från 12 procent som värst till 17 ½ procent. Det är en ökning med 50 procent. Hur kan man säga att det inte är en dålig utveckling? Hur kan man inte ta ansvar för alla de tusentals barn som det handlar om – att som 15-åring stämplas ut och inte ens ha rätt att gå vidare till gymnasiet? Hur kan man inte se det som ett problem?

Herr talman! Med all respekt för detta fokus på jämlikhet. Jämlikhet är fantastiskt. Jämlikhet är ett svenskt kärnvärde som jag tror att alla i denna kammare med något undantag delar. Men problemet med jämlikhet är att man kan ha ett jämlikt samhälle där alla har det lika dåligt. Att hänvisa till att vi ska ha en jämlikare skola, där skolresultaten sjunker, duger inte för ett land som har ambitionen att konkurrera med den absolut bästa utbildningen, med höga löner och med starka företag och att möjliggöra för människor att göra klassresor och utveckla sig själva.

Regeringen kan redogöra för alla sina åtgärder som man hävdar ska leda till jämlikhet. Men var är politiken för ökade kunskaper, så att alla elever faktiskt får det bättre och inte bara mer jämlikt dåligt?

(Applåder)

Anf. 117 GUNILLA SVANTORP (S) replik:

Herr talman! Jag tycker faktiskt att det är ganska fräckt av Erik Bengtzboe att stå och säga att alla får det sämre i ett socialdemokratiskt styrt land. Då skulle jag faktiskt vilja be Erik Bengtzboe att läsa på lite om historien. Vad är det som har hänt under historien sedan 1800-talet? Vilka var det som hade det dåligt då? Då var det ett klassamhälle som vi med det socialdemokratiska partiet har gått ifrån. I dag har människor möjlighet att bli någonting annat än det som de så att säga föddes till.

Steg för steg har man hela tiden gjort reformer som har lett till att alla ska ha samma chans att få det bättre. Det som sägs här om att alla har fått det sämre stämmer inte.

Sedan har vi självklart utmaningar kvar. Men vi har också haft utmaningar genom att väldigt många har kommit till vårt land på samma gång. Vi behöver nu se till att de kommer ut i samhället. Det är därför som vi också säger att vi måste lägga så mycket resurser på skolan.

När Erik Bengtzboes parti var med och styrde detta land under åtta år lade man exempelvis 19 gånger mer på skattesänkningar än på skolan. Då kan man väl ändå inte säga att det blev bättre för dem som var allra mest utsatta. De fick det ju mycket sämre.

Att stå och säga att människor har fått det sämre i detta land när vi har sett den utveckling som har varit med start under 1800-talet, under 1900-talet och under 2000-talet tycker jag är att glida lite grann på sanningen.

Anf. 118 MATS PERTOFT (MP):

Herr talman! Det är trevligt att få diskutera utbildningspolitik igen. Det var ungefär åtta år sedan jag gjorde det senast. Det kommer inte att bli så många gånger mer, eftersom jag nästa vecka kommer att sluta som ledamot. Därför är det mycket roligt att återigen få debattera utbildningspolitik här i kammaren.

För att jag inte ska glömma bort det börjar jag med att yrka bifall till utskottets förslag i samtliga betänkanden inklusive de tillkännagivanden som finns där.

Om vi menar allvar med en skola som utvecklar Sverige, som får vårt land att växa och som får människor, individer och elever att växa är det mycket viktigt att vi ser möjligheterna.

När jag lyssnar på denna debatt i dag och hör dessa svartvita skildringar – antingen är allt perfekt eller också är det kolsvart – tänker jag att verkligheten inte är svartvit. Verkligheten är väl mer regnbågsfärgad? Verkligheten är sådan att vi kan se möjligheter i allting. Det är det som vår regering har arbetat med, nämligen att försöka skapa en skola och ett utbildningssystem som bygger på kunskap, beprövad erfarenhet och vetenskap. Det är det som i alla fall jag saknade under allianstiden.

När jag någon gång på allvar frågade Jan Björklund om en skola som är byggd på vetenskap fick jag svaret av dåvarande utbildningsministern att det finns så många forskare och så många vetenskaper att det inte finns någonting att lita på där.

Det var därför som denna S- och MP-regering tog ett rejält tag om detta och med Skolkommissionen frågade forskningen och vetenskapen hur vi ska göra. Det var inte så att vi politiker bara satte oss i en skrubbe och tittade i våra partiprogram och började fundera på vad vi skulle göra. Vi frågade forskningen och professionen – lärarna. Det är detta som vi nu arbetar med. Men det tar längre tid än en mandatperiod att bygga om. Det handlar nämligen om att skapa en annan syn på skolan.

När vi diskuterar hur vi ska göra den svenska skolan bättre ska den byggas på forskning och beprövad erfarenhet, inte på våra fantasier. Jag är över 60 år nu. Ska jag börja fundera på hur det var när jag gick skolan? Nu är jag i och för sig lärare och har jobbat i skolan en hel del och har denna erfarenhet. Men fortfarande ligger detta bakåt i tiden. Jag vill ju titta framåt. Jag vill se vad vi ska skapa. Det är det som är tanken med att jobba långsiktigt. Då kommer resultaten inte alltid fort. Då tar det tid.

Nu ser vi hur regeringen lägger fram förslag efter förslag, inte om att förstatliga utan om att stärka statens roll, att stärka den socioekonomiska viktningen och att se till att de utsatta områdena, där vi har de svåraste förhållanden i skolan, får mer resurser än andra.

Det är ju det som är det viktiga – att det börjar bli verklighet i det här. Jag ser det själv hemma i Södertälje, där vi under de senaste sex sju åren har haft konstant förbättrade resultat i våra skolor – i några av Sveriges fattigaste och mest utsatta områden – för att kommunen har satsat rejält. Man har satsat på två lärare i varje klass. Det låter ju jättegammalt och nästan som en travesti på Kar de Mumma, som skrev *Två år i varje klass*. Vi satsar i stället på två lärare i varje klass så att eleverna kan växa och få det stöd de behöver. Men då behövs det resurser, och det är ju det man har tillsatt.

Sedan måste vi också börja fundera på de grundläggande problem vi har i Sverige. Ett av de mest allvarliga och grundläggande problemen har varit att vi har satsat för sent. Det är först i högstadiet eleverna har fått det där extra stödet, och det är jätteviktigt att det stödet kommer tidigare. Där har Finland varit ett föregångsland där vi har kunnat se tydligt att man rättar till det från början om eleven får stöd tidigt. Då tappar eleven inte lusten, och då går eleven inte över till att mobba i stället för att lära sig.

Det är jättespännande att det ändå verkar som att vi nu har nått en sam-syn kring läsa-skriva-räkna-garantin och som att vi kan enas. I en svår parlamentarisk situation måste man ju ta och ge. Det är viktigt, för det handlar om enskilda elevers resultat – om enskilda elevers öde, om hur de ska klara skolan framöver och om hur vi kan bygga framtida resultat. Det där tar längre tid än fyra år; det tar ju minst nio år innan eleven har gått ut nian, och sedan är det gymnasiet på det – och sedan högskolan. Det är alltså viktiga steg för den enskilde att vi har identifierat åtgärder och nu genomför dem, i stället för att hela tiden hemfalla till svartmålning.

Även om jag först blev fruktansvärt besviken när jag hörde alliansut-spelet om yrkesgymnasierna och högskolebehörigheten hoppas jag att vi även där kan hitta gemensamma lösningar. Det handlar nämligen om att vi måste tänka tillbaka; jag minns att jag hörde partivänner i såväl Modera-terna som Centern och KD säga efter valet 2014 att de insåg att det där med att ta bort den generella högskolebehörigheten från yrkesprogrammen nog var fel. Nu verkar det vara rätt.

Sedan sa Jan Björklund i *Agenda*, när Anna Ekström blev utnämnd till gymnasieminister, att han skulle kunna tänka sig att gå med på en sådan reform bara det finns möjlighet att välja bort högskolebehörigheten. Ja, det är ju precis det regeringen har presenterat. Jag vill inte fördjupa mig för mycket i detta, men jag vill ändå peka på att jag hoppas att vi kan ha en dialog om de här frågorna om inte det svartvita synsättet har tagit över för mycket. Det är när ett svartvitt synsätt tar över som politiken blir konstig och fel.

Det är viktigt att vi faktiskt ser tydligt hur vi kan bygga långsiktiga strategier. Det är det vår regering nu har gjort – man har försökt att lång-siktigt se hur vi kan ha vetenskapligt grundade erfarenheter. Hur kan vi låta dem vägleda oss in i framtiden och låta oss se hur våra elever kan få en bättre skola, så att vi kan höja resultatet långsiktigt? Det handlar inte om fyraårsperspektiv utan kanske om tolvårsperspektiv, eller tjugooårsperspektiv – vad vet jag? Jag tycker att det är viktigt att vi tänker långsiktigt när vi tittar på de olika motioner vi behandlar.

Jag vill lägga till något om en helt annan fråga – nu byter jag fokus helt – nämligen den mejlflod vi har fått i våra mejlboxar angående porrfrria datorer. Jag måste ändå påpeka att det pågår ett arbete inom regeringen. Tillsammans med Skolverket och SKL arbetar man nu för att se till att porrfilter installeras i alla Sveriges skoldatorer. Hur röstresultatet än må bli när det gäller den motion vi behandlar kommer det inte att avgöra detta, utan det som kommer att avgöra detta är att vi pratar med SKL och att regeringen tar initiativ. Det arbetet pågår. Jag tror inte att det finns någon i den här salen som inte vill ha porrfrria datorer i våra skolor. Det borde vi alla vara helt överens om.

Anf. 119 ERIK BENG TZBOE (M) replik:

Herr talman! Tack för ditt inhop i utbildningsutskottet igen, Mats Per-toft! Du är alltid hjärtligt välkommen tillbaka; det tror jag att de flesta av oss tycker. Jag har dock tidigare inte haft förmånen att sitta tillsammans med dig så mycket.

Regeringen föreslår alltså att det inte ska införas något krav på att man ska få den grundläggande behörigheten för högskola när man går ett yrkesprogram. Det regeringen föreslår är i stället en ordning där eleverna ska få välja om de vill ha den eller inte. Alliansen föreslår en ordning där eleverna ska få välja om de vill ha den eller inte.

Alliansen tog bort kravet på att alla elever, oavsett om de ville eller inte och oavsett om de ville göra en yrkeskarriär eller en akademisk karriär, skulle läsa in den grundläggande behörigheten. Man ska dessutom ha klart för sig att den grundläggande behörigheten bara gäller för ungefär 8 procent av kurserna på högskolan. Detta gjorde vi för att det var en enorm mängd avhopp från yrkesprogrammen. Eleverna hoppade av och lämnade, och de hänvisade just till att de tyckte att det var för akademiskt tungt. Vi gjorde det frivilligt.

På många skolor blev det alldeles för krångligt, och många upplevde att det inte var praktiskt möjligt att få ihop det hela. Därför har Alliansen föreslagit att det ska ställas krav på att detta schemamässigt utformas på ett sådant sätt att det är ett enkelt och tillgängligt val. Eleven ska helt enkelt välja själv, både praktiskt och teoretiskt, om man vill ha den grundläggande högskolebehörigheten eller inte. Det är alltså exakt samma sak som regeringen föreslår.

Tycker inte Mats Pertoft att det lite grann är dags att kliva ned från den höga hästen?

Anf. 120 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Jag vet inte om jag satte mig på någon hög häst. Vad jag gjorde var att efterlysa dialog.

Jag håller med Erik Bengtzboe: Ja, eleverna ska kunna välja. De ska kunna välja bort högskolebehörigheten om de inte vill ha den. Det är precis det som är regeringens förslag: möjligheten att välja bort. Det Alliansen hade tidigare var att eleverna var tvungna att välja *till*, vilket är mycket svårare. Och vi har ju sett effekten – yrkesprogrammen har dramatiskt tappat elever. Om det beror på att eleverna har valt bort dem eller om det är deras föräldrar som har rått dem att inte gå dem vet jag inte.

Jan Björklund brukar säga att alla inte ska eller vill bli akademiker. Han har helt rätt. Jag håller helt med honom – alla ska inte bli akademiker, i alla fall inte om de inte vill. Men det är just det: om de inte *vill*. De ska ha möjlighet till det, även efter det att de har slutat gymnasiet. De ska ha möjligheten och inträdesbiljetten, och sedan kan de välja bort det. Det är det som är riktig valfrihet, vilket jag trodde att Alliansen stod för – frihet att välja eller välja bort.

När du har slutat gymnasiet och bildat familj är det dock skitjobbigt – ursäktat ordet – att börja läsa igen. Min äldsta son gjorde faktiskt det, och han fick försaka ganska mycket när det gällde familj under de år han läste extra för att plugga in högskolebehörigheten. Det är därför det är så viktigt att man redan från början har med sig högskolebehörigheten om man inte aktivt väljer att ta bort den. Den möjligheten ska man dock ha, enligt regeringens förslag, och det är det vi menar är valfrihet. Det verkar som att det Alliansen vill göra är att avskaffa valfriheten.

Anf. 121 ERIK BENGTZBOE (M) replik:

Herr talman! Alliansen har aldrig någonsin föreslagit att valfriheten ska avskaffas, utan Alliansen har föreslagit att man ska ha precis den rätt du hänvisar till, Mats Pertoft: att välja eller välja bort. Sedan kan du så att säga köra en semantisk diskussion hur länge du vill kring det, men det är de facto så att ingen av oss vill göra det obligatoriskt. De facto är det så att alla av oss vill se till att eleverna har den möjligheten, inte bara teoretiskt utan också i praktiken. Så nog finns det utrymme för dialog, men det förutsätter i så fall att regeringen slutar att medvetet missförstå Alliansen och våra förslag.

Yrkesprogrammen har tappat i attraktivitet under decennier, inte bara i Sverige utan även i resten av västvärlden. Denna trend har fortsatt även den senaste perioden, trots att alliansregeringen gjorde insatser som vi upplevde skulle höja attraktiviteten.

Klagomålen mot yrkesprogrammen går ut på att de ofta är för tunga akademiskt och att de har för dålig anknytning till arbetsmarknaden. Detta gör att eleverna upplever att de inte är värdefulla, framför allt eftersom de tar väldigt mycket energi och tid samt har lägre status än studieförberedande program.

Det förslag som regeringen har lagt fram innebär att yrkesprogrammen per tvång ska utökas till 2 800 poäng, vilket betyder att ett yrkesprogram per automatik blir drygt 10 procent längre än ett studieförberedande program.

Eleverna sitter hemma vid köksbordet och funderar på vad de ska välja, och när vi vet att yrkesprogrammen har problem med sin attraktivitet säger alltså regeringen att vi ska göra det svårare att gå på yrkesprogrammen. Det ska ta längre tid att gå på yrkesprogrammen – eleverna där ska läsa fler kurser än de som går på de studieförberedande programmen. Tror regeringen på fullaste allvar att detta kommer att göra yrkesprogrammen mer attraktiva?

När frågan om vad som händer med de elever som väljer bort friheten att ha högskolebehörighet riktas till ansvarig minister svarar ministern att dessa elever väl får ha håltimmar, mycket väl medveten om att det inte finns någonting som leder till så många avhopp som håltimmar.

Anf. 122 MATS PERTOFT (MP) replik:

Herr talman! Jag tycker ändå att det låter på Erik Bengtzboe som att det skulle finnas en grund för att samtala om dessa frågor och om hur man hittar lösningar där man kan mötas någonstans.

Vi talar båda om valfrihet. Båda säger att han står för valfrihet. Vi kan diskutera om man ska välja från eller välja till – det rör det semantiska – men det borde gå att hitta en lösning. Sedan kanske man måste diskutera om man ska hitta speciallösningar för de elever som väljer bort.

Jag kan inte uttala mig för ansvarig minister, men jag kan säga att jag tycker att det vore intressant att föra detta samtal.

Anf. 123 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Stefan Jakobsson har redan yrkat bifall till våra reservationer, och jag yrkar bifall till desamma.

Först vill jag göra en reflektion över det som har kommit upp i de två senaste anförandena om pornografi i skolan.

Sverigedemokraterna är självklart helt emot pornografi i skolan, men vi tror inte på idén med ett nationellt porrfilter, som det har talats om. Det fungerar inte tekniskt, och det fungerar bara delvis. Eleverna kan komma runt detta porrfilter, och dessutom har de egna mobiler i dagens skola.

Vi måste lita på lärarna. Vi måste helt enkelt lita på att lärarna klarar av jobbet att se till vad eleverna sysslar med på skoltid och på raster. Det finns nog ingen annan väg att gå.

Jag är personligen lite förvånad över att många är jättemycket emot pornografi i skolan medan de inte har någonting emot att det målas porr på en hel husvägg på Kungsholmen. Där går det förbi såväl skolklasser som barn- och dagisgrupper. Lite reflektion, tack!

I övrigt tänkte jag bara ta upp ett par saker i mitt anförande, men de är viktiga. Jag börjar med religiösa friskolor.

Först vill jag säga att jag välkomnar att Socialdemokraterna till slut har vaknat i denna fråga. SD vill dock, till skillnad från Socialdemokraterna, stoppa all nyetablering av religiösa friskolor. Socialdemokraterna vill, om jag har förstått saken rätt, skriva i regelverket kring skolorna. Det ska då gälla alla skolor, även befintliga skolor som i dag fungerar mycket bra.

Det finns ju ingen anledning att försvåra för de skolor som i dag fungerar utmärkt och kanske tillhör de bästa i landet. Det är ju så att både de bästa och de sämsta skolorna förmodligen är religiösa friskolor.

Medierna har uppmärksammat missförhållanden i religiösa skolor, och man får nog säga att detta har skett med viss regelbundenhet. Det senast uppmärksammade fallet var al-Azhar i Stockholm, där personalen delade upp pojkar och flickor när de gick på skolbussen.

Skolinspektionen hade året innan detta uppmärksammades gett skolan godkänt. Kan vi lita på Skolinspektionen längre, eller hur ska vi tolka detta? Detta uppmärksammades ju dessutom av allmänheten. Om nu allmänheten kan upptäcka sådana här oegentligheter utanför skolans väggar, vad sker då innanför skolans väggar?

Situationen är nu sådan att vi säger stopp för nyetableringar av religiösa friskolor. Det här är ett stopp som om det vunnit majoritet i riksdagen självklart skulle kunna kringgå, men vi måste ju börja någonstans.

Vi har ett ansvar för att skollagen följs och för att elever inte blir indoktrinerade på skoltid. Vad som sker inom hemmets väggar har vi inte med att göra. Detta är ju dock en till hundra procent skattefinansierad verksamhet, och det här kan vi inte tillåta.

Vi har ju redan tidigare väckt motioner om att religiösa friskolor måste kontrolleras hårdare, vilket exemplet med al-Azhar tydligt visar. Vi har också väckt en motion om att stater utanför Norden inte ska få finansiera skolor eller skolverksamhet i Sverige. Vi tror inte att någon skänker bort pengar utan att få något tillbaka, och vad är det då man vill få tillbaka?

Ett förslag som ligger mig varmt om hjärtat är att utbilda skolpersonal i hedersproblematik. Skolan är ju självklart den instans som kan upptäcka om någon flicka eller pojke blir utsatt för hedersförtryck. De som kan hjälpa till och försöka att uppmärksamma om någon blir utsatt är klasslärarna och övrig skolpersonal. Enligt mitt förmenande ska vi självfallet erbjuda dem en utbildning rörande hedersförtryck så att de kan se tecken på

detta. Det kanske inte behöver ske på alla skolor i alla områden i vårt avlånga land, utan det är mer aktuellt i vissa områden. Det är också en kostnadsfråga och en resursfråga.

Ibland upplever jag att politiker tävlar i att fördöma hedersförtryck. Om det händer något katastrofalt med en flicka eller pojke träder politiker fram, och välviljan känner inga gränser. Men vi måste handla innan det händer någonting, inte efter att det har hänt någonting. Det har ju redan hänt saker.

Varför har Sveriges resultat fallit i PISA och andra undersökningar? Det finns sannolikt flera orsaker, men jag menar – och det är flera andra som har tagit upp det här – att den tyngsta orsaken är bristen på studiero och trygghet i klassrummet. Studieron i klassrummet är också den största skillnaden mellan den skola som jag gick i en gång i tiden och skolorna vi i dag har i många utsatta områden. Många ambitiösa elever i utsatta områden blir i dag berövade en chans att få en bra skolgång och bra betyg på grund av en störig klassrumsmiljö.

Jag har tagit upp detta med klassrumsmiljön tidigare, som den minnesgode vet. Men jag har precis läst den bok jag nu håller upp, *Kunskapssynen och pedagogiken*. Den handlar om forskning. Hjärnforskaren Martin Ingvar har skrivit ett jättebra avsnitt där han utförligt beskriver hur våra hjärnor sedan tusentals år har programmerats genom evolutionen till att i första hand prioritera överlevnad. Allt annat blir nedprioriterat om en människa känner sig hotad eller otrygg. Det är historiskt detta som hjälpt oss att överleva genom alla årtusenden.

Samma överlevnadsfunktion kopplas på för elever som känner sig otrygga eller till och med hotade i ett klassrum. Vad gör elevens hjärna om den upplever otrygghet i sin omgivning? Självklart kopplas den om till det system som har hjälpt oss att överleva genom alla årtusenden. Överlevnad kommer först, inläring kommer långt ned. Många elever kan inte lära sig något om de inte har en lugn och trygg klassrumsmiljö, hur gärna de än vill.

Sverigedemokraterna har några förslag för att skapa en lugn klassrumsmiljö, bland annat jourklasser och mer ledarskapsutbildning i lärarutbildningen. Stefan tog också upp några förslag i sitt anförande.

Jag vet inte om ni kommer ihåg den hearing vi hade i förstakammarsalen för ett par veckor sedan. Där talades det om hur viktigt det är att lärarna har förmåga att skapa lugn i klassrummen. Vid samma hearing påpekades också hur viktigt det är med tillräcklig ledarskapsförmåga hos lärarkåren.

Det räcker självklart inte med bara de här förslagen, utan vi måste genomföra en rad reformer för att återställa en bra studiemiljö i våra klassrum, och Stefan tog upp några av dem.

Jag tror att vi måste börja nu om inte en massa elever, speciellt i våra utsatta områden, ska gå förlorade i utbildningssystemet, för det är i våra utsatta områden som problemen är akuta.

I detta anförande instämde Stefan Jakobsson (SD).

Anf. 124 OLA JOHANSSON (C):

Herr talman! Jag brukar vanligtvis inte delta i utbildningsutskottets intressanta debatter. Men jag är en av de motionärer från Centerpartiet som står bakom motion 3466 *Hindra pornografi i miljöer med barn och unga*.

Övergripande skolfrågor, Lärare och elever, Grundläggande om utbildningen och Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet

För att vara en enskild motion har vårt förslag rönt stor uppmärksamhet. Främst gäller det kravet på att det i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor, oavsett huvudman, ska finnas ett verktyg på de datorer och nätverk som används i undervisningen att användas så att pornografiskt material därifrån inte kan laddas ned.

Utöver detta vill vi främja tekniska lösningar som hindrar åtkomsten till pornografi för barn och unga i skolan och ge myndigheter i uppdrag att främja en diskussion om pornografi i sex- och samlevnadsundervisningen.

Det är två tydliga läger som har uppmärksammat detta, dels de som tycker att ett sådant filter borde vara självklart och som närmast är förvånade över att det inte redan finns och används, dels de som menar att det inte behövs och felaktigt påstår att det inte existerar några sådana tekniska lösningar över huvud taget och att det dessutom är tekniskt omöjligt att utveckla sådana. Den tidigare talaren var ju inne på den linjen och hade ingen tilltro till tekniken över huvud taget.

Jag är förvånad över att detta vållar en så het debatt och att motståndet är så hårt inriktat på teknikfrågor. Det är en relativisering av saken mot en forskning och evidens som belägger att våldsamma porrskildringar kan vara skadligt för barn. Det är klart att det kan vara.

Nu har ju de flesta av partiledarna varit mycket tydliga med att de stöder vårt förslag. Därmed borde det redan nu i Sveriges riksdag finnas ett stöd för det. Hur det blir med den saken får vi se när det på onsdag nästa vecka blir dags att votera. Ledamöterna har ju fått lite betänketid, herr talman.

Frågan vi väckte i vår motion tog en ny vändning under hösten, då me-too ställde frågor om mäns beteenden mot kvinnor och deras omvitnade utsatthet för sexuella övergrepp redan tidigt i åldrarna. Uppropet tystiklassen samlade 200 vittnesmål om övergrepp, trakasserier och sexism från skolkamrater och lärare redan i mycket låga åldrar. Jag tror också att de senaste veckornas uppmärksamhet kring de stora nätoperatörernas ansvar och agerande har väckt nya frågor om vad som finns att ladda ned på nätet och syftena med att de finns där möjliga att sprida.

Herr talman! Nu låter jag som en värdekonserverativ moralpredikant, något som jag inte är. Jag är man och har varit intresserad av porr, om än långt innan den blev tillgänglig via digitala kanaler. Det är inte så att jag ogillar allt jag ser. Däremot har jag blivit varse under vilka omständigheter de så kallade skådespelarna agerar och vad de utsätts för såväl ekonomiskt som fysiskt, psykiskt och medicinskt för att orka agera i sådana produktioner. Man ska heller inte jämföra 70-talets gladporr av varierande kvalitet eller herrtidningarnas mittuppslag med det som i dag är åtkomligt genom att bara skriva in sökordet "porn" i Googles sökmotor.

Jag betecknar mig själv som liberal, vilket innebär att jag tycker att även material som kan ifrågasättas moraliskt och etiskt ska vara tillgängligt för den som vill se det. Men det innebär också att det ska vara fritt och möjligt för den som inte vill se det att få det blockerat. Framför allt ska personer som är omyndiga, barn, kunna hindras från att se sådant som de inte kan förstå och inte är mogna för.

Herr talman! Jag yrkar bifall till Centerpartiets reservation 27 i UbU18 och även till reservation 24 i UbU20, så är det gjort.

Huruvida det är lämpligt att unga tidigt i åldrarna bevittnar grov pornografi kan man såklart ha olika åsikter om. Det som har blivit tydligt nu är hur det påverkar deras attityder och beteenden och att beroendet av pornografi grundläggs i mycket låga åldrar. Konsumtion av porr sänker trösklarna för vad man upplever som upphetsande och ökar kraven hos tjejer på vad de ska behöva ställa upp på och utstå i en sexuell relation med en kille.

På akutmottagningen för våldtagna på Södersjukhuset dubblerades antalet sökande under 18 år från 2016 till första halvåret 2017, och det totala antalet sökande för våldtäkt ökade med 12 procent.

Allt fler unga flickor uppger att de har blivit utsatta för våldtäkt och sexualiserat våld. Enligt Brottsförebyggande rådets trygghetsundersökning har andelen unga som utsatts för sexualbrott dubblerats under ett år. Detta är såklart siffror som föranleder en särskild debatt. Bakom varje procent-sats finns också ett stort antal flickor, enskilda tjejer, som har fått fysiska och psykiska men från ett övergrepp som begåtts av en pojke som är känd eller okänd för dem.

Herr talman! I Sverige är medelåldern 12 år för pojkar att se porr för första gången. Forskning visar att ju tidigare det sker, desto svårare blir det för dem att känna intimitet, ha en empatisk inställning och kunna tycka synd om en ung kvinna som har blivit utsatt för sexuellt våld eller våldtäkt. Porren bidrar också till att flickor ser sig själva som passiva mottagare i sexuella relationer och ser det som sin uppgift att ställa upp på oralt eller analt sex och bli slagna och utnyttjade utan någon förväntan att de själva ska få känna någon njutning och glädje av sex.

Hjälper det då att installera porrfilter i skolorna? Ja, vi vet att 50 procent av skolorna i dag har ett filter av något slag, medan resten av skolorna saknar det helt. Många invänder att det för den som vill och kan är enkelt att ta sig förbi brandväggarna och koppla ned programvaran som skannar av inflödet av data. Ja, så kan det kanske vara. Just därför krävs det både en teknisk utveckling och en diskussion i skolorna, kombinerat med en uppmärksamhet på vad eleverna använder sina datorer och läsplatlor till.

Centerpartiet menar att det bästa inte får bli det godas fiende och att ett filter är bättre än ingenting alls.

Det är också värt att tänka på vad det betyder att hindra elever eller till och med förskolebarn att oavsiktligt utsättas för något som äldre elever eller personal sökt upp och som kanske bara är ett musklick bort för det barn som sedan sätter sig vid datorn.

Stortinget i Norge har fattat beslut om porrfria skolor, och det har där i bred enighet tillsatts en utredning om porrens inverkan på barns och ungas hälsa. Jag har svårt att tro att förhållanden skiljer sig åt, så vi kan följa vårt grannland där.

Den som har tagit del av böcker i ämnet, exempelvis *Visuell Drog*, och som följer #porrfribarndom får veta att det sexualiserade våldet på nätet påverkar både flickor och pojkar på ett sådant sätt att det tar mycket lång tid för dem att få en normal syn på sex och samlevnad, där de kan känna en ömsesidighet och njuta tillsammans. Det bidrar till att förstärka traditionella könsroller och flytta oss århundraden tillbaka i vår syn på sex, jämställdhet och rättigheter för hbtq-personer.

Herr talman! Det som riksdagen kan rösta för här är ett första men viktigt steg som gör att alla skolor, även de som inte vill, tvingas att göra något för att skydda barnen. Jag tycker att det är värt att ta risken att inte följa en förlegad partilinje och hur det brukar gå till, utan i stället följa sin partiledare i de här frågorna och bifalla reservation 27 i betänkande UbU18.

Gunilla Svantorps anförande kan man tolka som en ursäkt eller ett försvarstal för något som man borde ha gjort men inte har gjort. Ånger och skam är det första jag tänker på. Och det som enligt Mats Pertoft pågår är ju bara prat, ingen konkret handling. Hur det brukar vara, praxis, är inte samma sak som formalia. Det finns inget hinder mot att följa sitt hjärta eller sin politiska övertygelse vid omröstningen på onsdag.

Anf. 125 ARON MODIG (KD):

Herr talman! Det är en bred skoldebatt vi har i kväll med fyra betänkanden samlade i en debatt. Jag hoppar in som ersättare för Annika Eclund som är vår representant i utbildningsutskottet men som har fått förhinder. Det är begränsat med tid, så jag ska göra några nedslag i dessa fyra betänkanden.

Jag tänkte börja i en av de allra viktigaste faktorerna för elevernas studieresultat, nämligen lärarna. För att säkra en hög kvalitet på lärarna måste läraryrket göras mer attraktivt så att eleverna får en förbättrad undervisning och därmed bättre förutsättningar att nå de nationella målen och goda resultat.

För att skolan ska kunna leverera höga kunskapsresultat och hålla en hög likvärdighet krävs både att de erfarna lärarna vill stanna kvar och utveckla yrket och att lärarutbildningen anses attraktiv bland studenterna.

En åtgärd som krävs för att göra yrket mer attraktivt är att erbjuda kvalitativ fortbildning som har stöd i forskning. I alltför många skolor erbjuds fortbildning som är finansierad med offentliga medel men där det inte finns vetenskapligt stöd för fortbildningen, vilket i värsta fall kan påverka undervisningens kvalitet negativt.

Skolans offentligfinansierade fortbildning måste granskas bättre så att den garanterat bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet. Kristdemokraterna tycker att de professionsprogram som det nu arbetas med ser lovande ut vad gäller att styra upp fortbildningen för lärare.

Herr talman! Det är också viktigt att lärare har goda utvecklingsmöjligheter och att de duktigaste lärarna kan premieras lönemässigt. Genom karriärläraryrket inrättades förstelärare som ett nytt karriärsteg för lärare samtidigt som statsbidrag infördes för skolor som inrättade tjänster för förstelärare och lektorer.

Nu har denna reform utvärderats, och det har visat sig att skolhuvudmännen har infört system som i stor utsträckning varierar när det gäller kriterier för tillsättning, precisering av arbetsuppgifter och varaktigheten i utnämmandet till förstelärare. Det saknas enhetliga kriterier för vem som får bli förstelärare, och oklarheter på denna punkt orsakar, ganska förstärkt, missnöje ute på arbetsplatserna.

Kristdemokraterna anser därför att staten behöver ta ett tydligare grepp för att anpassa karriärlärarysreformen till den mångfald av huvudmän som finns inom skolsystemet. Det är rimligt att huvudmännen fortsätter att ansvara för tillsättningen av förstelärare. Men för förstelärare liksom för lektorer bör staten utforma kriterierna och processen för tillsättning och precisera och fastställa vilka arbetsuppgifter som ska innefattas i anställningen och med vilken varaktighet tjänsten inrättas.

Herr talman! År 2011 gjordes en utvärdering av de metoder som skolorna använder för att motverka mobbing. Dessvärre visade det sig då att inget program höll måttet och att en del program till och med kunde ha motsatt effekt. Kristdemokraterna vill därför att en uppföljning görs av den nu sju år gamla utvärderingen och att man arbetar fram rekommendationer till skolhuvudmännen om vilka program som kan användas mot mobbing.

Därutöver bör alla metoder som inte vilar på vetenskap och beprövad erfarenhet sluta användas. Skolan ska självklart vara en trygg och säker plats för våra barn och ungdomar där det råder nolltolerans mot kränkningar av alla slag.

Herr talman! Avslutningsvis: Kristdemokraterna står bakom alla sina reservationer i de fyra betänkandena, men för tids vinnande yrkar vi bifall endast till reservation 19 i UbU19 och reservation 16 i UbU20.
(Applåder)

Anf. 126 ROLAND UTBULT (KD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 27 i UbU18 av Ola Johansson med flera.

Ett av fem barn kommer att bli utsatt för sexuella övergrepp före 18-årsdagen, och den offentliga plats där flest flickor utsätts för sexuella trakasserier är skolan.

Pornografikonsumtion gör den manliga konsumenten mer sexuellt aggressiv och skapar attityder som främjar eller trivialiserar våld mot kvinnor. Barns porrkonsumtion är ett eskalerande samhällsproblem. Ju tidigare pojkar konsumerar porr, desto svårare blir det för dem att känna intimitet, och de lär in en osund koppling mellan våld och sex och förmågan att bygga hållbara relationer.

Ungefär 50 procent av landets kommuner saknar fortfarande skyddsverktyg på datorer och nätverk i skolorna så att pornografiskt material filteras bort. Därför kräver föräldrauppropet under hashtaggen #porrfribarn-dom med 27 500 namnunderskrifter en ny lag som begränsar närvaron av porr i förskola och skola.

Jag vill ge en stor eloge till Elsa Lantz och Jenny Holmström i hashtaggen #porrfribarn-dom för deras insatser och önskar dem inte bara lycka till, utan vi kämpar tillsammans för barnens skull.

Det finns 1,2 miljoner familjer i Sverige med barn under 16 år. Även barnen har gett uttryck för att de inte vill ha det här på skolorna.

Nu när vi alla vet efter hashtaggen #tystiklassen och en rad rapporter att dagens våldsamma nätpornografi är skadlig för barns hälsa, borde vi då inte börja arbeta förebyggande med något så grundläggande som porrfria arbetsmiljöer för barn och unga i förskola och skola? Det är väl det minsta vi kan göra.

Herr talman! Som riksdagsledamot, lärare, pappa och farfar vill jag lyfta upp det här, och jag gör det tillsammans med mitt parti i en lite ovanlig åtgärd. Vi kommer vid voteringen i riksdagen nästa onsdag att stödja den enskilda reservationen av Centerns Ola Johansson med flera. Sådana reservationer brukar röstas ned, men i denna kräver man att pornografiskt material filtreras bort i förskolor och skolor.

Andra partier får tala för sig. Min förhoppning är att samtliga partier oavkortat ansluter sig så att vi får en majoritet i riksdagen och därmed ger ett uppdrag till regeringen att vidta åtgärder.

Vad gör regeringen egentligen? Ingenting. Jag hade nyligen en debatt med justitieministern i kammaren. Han hänvisade till att det inte var en statlig fråga. Det är, menar jag, ett sätt att slå ifrån sig ett ansvar som gäller våra barn. Jag tror att alla egentligen känner likadant inför detta, men den politiska viljan och energin saknas hos regeringen och hos ett antal av partierna i Sveriges riksdag.

Jag kan bara vädja till alla riksdagsledamöter att rösta med hjärtat och efter övertygelse för Sveriges alla barn och barnbarn. Kom igen, nu har vi chansen att göra en konkret insats för barnen i landets skolor! Visa mod och stöd reservationen om porrfria miljöer i förskola och skola på onsdag! Det kommer vi kristdemokrater att göra.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 18 april.)

Samisk utbildning

§ 14 Samisk utbildning

Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU21
Samisk utbildning (skr. 2017/18:68)
föredrogs.

Anf. 127 ROBERT STENKVIST (SD):

Herr talman! Jag yrkar bifall till vår reservation.

Jag ska försöka hålla mig kort, för några har kanske plan att passa i kväll.

Frågan har kommit upp genom en rapport från Riksrevisionen. Det är inte så vanligt att motionera på dessa rapporter, men här tyckte vi att det gick för långt. Jag har läst ett antal rapporter från Riksrevisionen genom åren, och detta är den värsta sågning jag någonsin sett. Vi måste reagera när det kommer sådana här sågningar, annars kan vi lika gärna lägga ned Riksrevisionen.

Det blev ett himla rabalder när de var i blåsväder själva på Riksrevisionen för ett par år sedan, om ni kom ihåg det. Jämför det som hände på Riksrevisionen med det som pågått under många år på Sameskolstyrelsen!

Sameskolstyrelsen har enligt rapporten – det har vi hört från flera håll – haft en fullständigt oacceptabel kostnadsutveckling de senaste åren. De har inte kunnat redovisa orsakerna till denna kostnadsutveckling, inte på något sätt. Redovisningen av förbrukade medel är under all kritik, eller helt enkelt obefintlig.

Jag tar mig friheten att återge delar direkt ur rapporten:

- Myndigheten har svårt att uppfylla de grundläggande krav som ställs på en statlig myndighet.
- Måluppfyllelsen för Sameskolstyrelsen är låg.
- Samiska elever i sameskolan riskerar att inte få tillräckligt bra förutsättningar för att nå utbildningens mål. Den låga måluppfyllelsen beror på brister, både i myndighetens arbete och i regeringens styrning av myndigheten. Jag antar att det ska vara pluralis där – regeringarna – för det är flera regeringar som har styrt under denna tid.
- Indikationer på att eleverna inte når tillräckliga kunskaper i ämnet samiska är inte heller en ny observation, utan observerades redan 2003 av Skolverket.
- Flera utvecklingsområden som Skolverket identifierade 1994 och 2003 består fortfarande.
- Till sist: Trots att Sameskolstyrelsens svårigheter att nå sina mål och genomföra sina uppgifter har varit kända under en längre tid, i många fall decennier, har regeringen inte lyckats omsätta dessa kunskaper i en ändamålsenlig styrning av myndigheten. Regeringen – jag antar att det ska vara regeringarna – har varken lyckats bedriva en effektiv styrning inom ramarna för nuvarande struktur eller föreslå en ny.

Detta var bara ett axplock. Det finns hur många sådana sågningar som helst. Nu tycker vi att det måste vara nog helt enkelt. Vi föreslår att Sameskolstyrelsen förs över till Skolverket. Vi är rätt säkra på att det är den bästa lösningen.

Tankar finns också om att vi kunde ha någon form av nordiskt samarbete kring den samiska skolgången. Norge har ju presterat mycket bättre än Sverige i denna fråga. Huvudsaken är dock att Sameskolstyrelsen läggs ned och att verksamheten görs om i grunden. Det här kan helt enkelt inte få fortgå längre.

Anf. 128 GUNILLA SVANTORP (S):

Herr talman! Vi har att behandla regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om samisk utbildning.

Riksrevisionen har granskat de statliga insatser för samisk utbildning som genomförs av Sameskolstyrelsen och konstaterar bland annat att antalet elever i sameskolan har varit lågt och att antalet elever som läser samiska har minskat under de tio senaste åren. Man finner också i skrivelsen att måluppfyllelsen är låg, något som man menar beror både på brister i Sameskolstyrelsen och på regeringens styrning av myndigheten.

Regeringen instämmer i sitt svar i att den nuvarande styrningen av Sameskolstyrelsens verksamhet är otydlig och inte helt ändamålsenlig. Men påpekar dock också att Sameskolstyrelsens verksamhet är komplex och att frågan om huvudmannaskap bör övervägas.

Regeringen anser att man har vidtagit åtgärder som ligger i linje med Riksrevisionens rekommendationer. Bland annat tillsatte man den 30 mars 2017 en utredare för att göra en bred översyn av ansvarsfördelningen mellan och organiseringen av myndigheterna på skolområdet med syfte att skapa en mer ändamålsenlig myndighetsstruktur som effektivare än i dag kan bidra till en bättre skola.

Man har också de senaste åren haft en tätare uppföljning genom dialog och granskning av Sameskolstyrelsens ekonomi och arbetsprocesser.

Jag yrkar bifall till det som utskottet föreslår, nämligen att riksdagen lägger regeringens skrivelse om Riksrevisionens rapport om samisk utbildning till handlingarna, då utskottet instämmer i regeringens bedömning av de åtgärder som behöver vidtas med anledning av granskningsrapporten.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 18 april.)

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

- 2017/18:221 Klassificering av nya psykoaktiva substanser
- 2017/18:228 Energipolitikens inriktning
- 2017/18:229 Miljöinformation om drivmedel
- 2017/18:237 Elmarknadsfrågor
- 2017/18:239 En ny kategori av taxitrafik
- 2017/18:240 Verkställbarhet av beslut om bygglov, rivningslov
- 2017/18:243 Vattenmiljö och vattenkraft
- 2017/18:244 Ett ökat skadeståndsansvar och skärpta försäkringskrav för reaktorinnehavare

Skrivelser

- 2017/18:203 Riksrevisionens rapport om tillämpningen av det finanspolitiska ramverket
- 2017/18:207 Ramverket för finanspolitiken
- 2017/18:230 Strategi för Levande städer – politik för en hållbar stadsutveckling
- 2017/18:238 En klimatstrategi för Sverige

Motioner

- med anledning av prop. 2017/18:96 Karensavdrag – en mer rättvis självrisk
- 2017/18:4128 av Linus Bylund m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2017/18:155 Modernare regler om assisterad befruktning och föräldraskap

2017/18:4102 av Emma Henriksson m.fl. (KD)

2017/18:4107 av Anders W Jonsson och Camilla Waltersson Grönvall (C, M)

2017/18:4108 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

2017/18:4123 av Barbro Westerholm m.fl. (L)

med anledning av prop. 2017/18:158 Ökade tillståndskrav och särskilda regler för upphandling inom välfärden

2017/18:4086 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

2017/18:4111 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, KD)

2017/18:4119 av Emil Källström m.fl. (C)

2017/18:4121 av Jakob Forssmed och Mats Persson (KD, L)

med anledning av prop. 2017/18:159 Tillstånd att ta emot offentlig finansiering inom socialtjänsten, assistansersättningen och skollagsreglerad verksamhet

2017/18:4087 av Oscar Sjöstedt m.fl. (SD)

2017/18:4112 av Elisabeth Svantesson m.fl. (M, L, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:164 En kommunal kulturskola för framtiden – en strategi för de statliga insatserna

2017/18:4080 av Aron Emilsson m.fl. (SD)

2017/18:4081 av Vasiliki Tsouplaki m.fl. (V)

2017/18:4120 av Olof Lavesson m.fl. (M, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:175 Vissa förslag på assistansområdet

2017/18:4126 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2017/18:177 En ny sexualbrottslagstiftning byggd på frivillighet

2017/18:4115 av Adam Marttinen och Patrick Reslow (SD, -)

2017/18:4125 av Tomas Tobé m.fl. (M, L, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:179 En sammanhållen politik för Sveriges landsbygder – för ett Sverige som håller ihop

2017/18:4097 av Josef Fransson m.fl. (SD)

2017/18:4098 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD)

2017/18:4106 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, L, KD)

2017/18:4116 av Kristina Yngwe m.fl. (C)

med anledning av prop. 2017/18:182 Samling för skolan

2017/18:4038 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD)

2017/18:4085 av Daniel Riazat m.fl. (V)

2017/18:4093 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:184 Ökade möjligheter till grundläggande behörighet på yrkesprogram och ett estetiskt ämne i alla nationella program

2017/18:4030 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (SD)
2017/18:4092 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter

2017/18:4082 av Maj Karlsson m.fl. (V)
2017/18:4100 av Barbro Westerholm m.fl. (L)
2017/18:4101 av Camilla Waltersson Grönvall och Anders W Jonsson (M, C)
2017/18:4103 av Emma Henriksson m.fl. (KD)
2017/18:4105 av Per Ramhorn m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2017/18:190 Reformerade stöd till personer med funktionsnedsättning

2017/18:4088 av Johan Forssell m.fl. (M, C, L, KD)
2017/18:4089 av Rossana Dinamarca m.fl. (V)
2017/18:4122 av Emma Carlsson Löfdahl m.fl. (L)
2017/18:4127 av Julia Kronlid m.fl. (SD)

med anledning av prop. 2017/18:195 Läsa, skriva, räkna – en garanti för tidiga stödinsatser

2017/18:4074 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (SD)
2017/18:4117 av Christer Nylander m.fl. (L, M, C, KD)

med anledning av prop. 2017/18:204 Fler vägar till kunskap – en högskola för livslångt lärande

2017/18:4031 av Stefan Jakobsson och Robert Stenkvist (båda SD)
2017/18:4090 av Christer Nylander (L)
2017/18:4091 av Erik Bengtzboe m.fl. (M)
2017/18:4113 av Annika Eclund m.fl. (KD)
2017/18:4118 av Fredrik Christensson och Ulrika Carlsson i Skövde (C)

med anledning av prop. 2017/18:210 Reduktion av avgift för lov, förhandsbesked och anmälan

2017/18:4084 av Nooshi Dadgostar m.fl. (V)

med anledning av prop. 2017/18:212 Förbud mot utvinning av uran

2017/18:4096 av Mattias Bäckström Johansson m.fl. (SD)
2017/18:4110 av Lars Hjalmered m.fl. (M, L, KD)

med anledning av skr. 2017/18:202 En politik för tillväxt och utveckling i svensk industri

2017/18:4095 av Josef Fransson m.fl. (SD)
2017/18:4109 av Lars Hjalmered m.fl. (M, C, L, KD)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 11 april

2017/18:483 Utfasningsplan för miljöskadliga subventioner

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2017/18:484 Statligt stöd till Kvarkens färjetrafik

av *Jonas Sjöstedt* (V)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 april

2017/18:1165 Nedlagd flyglinje Mora-Arlanda

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1166 Utbyggnad av Västra stambanan

av *Sten Bergheden* (M)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1167 Ökning av antalet brott i Gävleborg

av *Lars Beckman* (M)

till justitie- och inrikesminister *Morgan Johansson* (S)

2017/18:1168 Transport av nyttillverkade hus och hussektioner

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet *Tomas Eneroth* (S)

2017/18:1169 Försämrade kreditvärdighet efter kreditupplysning

av *Dennis Dioukarev* (SD)

till statsrådet *Heléne Fritzon* (S)

2017/18:1170 Medborgarguider

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till kultur- och demokratiminister *Alice Bah Kuhnke* (MP)

2017/18:1171 Hat och attacker mot svenska bönder

av *Björn Söder* (SD)

till justitie- och inrikesminister Morgan Johansson (S)

2017/18:1172 Vårdgarantin som en del av patientlagen

av *Eva Lohman* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 11 april

2017/18:1090 Systembolagets uppdrag

av *Lars Hjälmered* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1092 Nordiskt forskningsarbete om missbruk och beroendefrågor

av *Penilla Gunther* (KD)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1100 TBE-vaccin

av *Sten Bergheden* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1115 Ojämlig cancervård

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1117 Digitalisering för en mer jämlik cancervård

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)

till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1126 Effektivitet och kvalitet i klimatpolitiken

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2017/18:1130 Kommunernas inflytande vid vindkraftsetableringar

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till miljöminister Karolina Skog (MP)

2017/18:1129 Spridningen av sälmask i Östersjön

av *Magnus Oscarsson* (KD)

till statsrådet Sven-Erik Bucht (S)

2017/18:1132 LNG-terminalen i Göteborg

av *Jens Holm* (V)

till statsrådet Ibrahim Baylan (S)

2017/18:1136 Äktenskap med barn

av *Boriana Åberg* (M)

till statsrådet Lena Hallengren (S)

2017/18:1137 Tullverkets behov av besked från regeringen

av *Cecilia Widegren* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1138 Brexits effekter för Tullverket

av *Cecilia Widegren* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2017/18:1143 En arbetsmyndighet på EU-nivå
av *Karin Enström* (M)
till arbetsmarknads- och etableringsminister Ylva Johansson (S)

Prot. 2017/18:96
12 april

2017/18:1144 Information till försäkringstagare
av *Lars Beckman* (M)
till statsrådet Heléne Fritzon (S)

2017/18:1145 Mänskliga rättigheter och Nordkorea
av *Jonas Jacobsson Gjörtler* (M)
till utrikesminister Margot Wallström (S)

2017/18:1146 Systembolagets behandling av småskaliga producenter
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till socialminister Annika Strandhäll (S)

2017/18:1148 Allmänna arvsfonden
av *Caroline Szyber* (KD)
till statsrådet Lena Hallengren (S)

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 19.15.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.51,
av förste vice talmannen därefter till och med § 13 anf. 106 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Avsägelse	1
§ 3 Anmälan om kompletteringsval	1
§ 4 Anmälan om faktapromemorior	2
§ 5 Säkerhetspolitik	2
Utrikesutskottets betänkande 2017/18:UU11	2
Anf. 1 SOFIA ARKELSTEN (M)	2
Anf. 2 BJÖRN SÖDER (SD)	4
Anf. 3 KERSTIN LUNDGREN (C)	6
Anf. 4 YASMINE POSIO NILSSON (V)	8
Anf. 5 FREDRIK MALM (L)	11
Anf. 6 SOFIA DAMM (KD)	12
Anf. 7 KENNETH G FORSLUND (S)	14
Anf. 8 BJÖRN SÖDER (SD) replik	15
Anf. 9 KENNETH G FORSLUND (S) replik	16
Anf. 10 BJÖRN SÖDER (SD) replik	16
Anf. 11 KENNETH G FORSLUND (S) replik	17
Anf. 12 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	17
Anf. 13 KENNETH G FORSLUND (S) replik	17
Anf. 14 KERSTIN LUNDGREN (C) replik	18
Anf. 15 KENNETH G FORSLUND (S) replik	18
Anf. 16 SOFIA ARKELSTEN (M) replik	18
Anf. 17 KENNETH G FORSLUND (S) replik	19
Anf. 18 SOFIA ARKELSTEN (M) replik	19
Anf. 19 KENNETH G FORSLUND (S) replik	19
Anf. 20 VALTER MUTT (MP)	19
Anf. 21 BJÖRN SÖDER (SD) replik	23
Anf. 22 VALTER MUTT (MP) replik	23
Anf. 23 BJÖRN SÖDER (SD) replik	23
Anf. 24 VALTER MUTT (MP) replik	23
Anf. 25 CARL SCHLYTER (MP)	24
Anf. 26 ANNIKA LILLEMETS (MP)	26
(Beslut fattades under § 10.)	28
§ 6 Civilt försvar och krisberedskap	28
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU7	28
Anf. 27 ALLAN WIDMAN (L)	28
(forts. § 8)	30
Ajournering	30
Återupptaget sammanträde	30
§ 7 Statsministerns frågestund	30
<i>Åtgärder för ökat återvändande</i>	30
Anf. 28 ULF KRISTERSSON (M)	30
Anf. 29 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	31
Anf. 30 ULF KRISTERSSON (M)	31
Anf. 31 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	32
<i>Socialdemokraternas vallöften om sjukvården</i>	32
Anf. 32 JIMMIE ÅKESSON (SD)	32

Anf. 33 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	32
Anf. 34 JIMMIE ÅKESSON (SD).....	33
Anf. 35 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	33
<i>Lånefinansiering av snabbtåg.....</i>	<i>34</i>
Anf. 36 JONAS SJÖSTEDT (V).....	34
Anf. 37 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	34
Anf. 38 JONAS SJÖSTEDT (V).....	35
Anf. 39 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	35
<i>Tvååriga yrkesutbildningar på gymnasiet .....</i>	<i>36</i>
Anf. 40 JAN BJÖRKLUND (L).....	36
Anf. 41 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	36
Anf. 42 JAN BJÖRKLUND (L).....	37
Anf. 43 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	37
<i>Rätten till personlig assistans.....</i>	<i>38</i>
Anf. 44 ANDERS W JONSSON (C)	38
Anf. 45 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	38
Anf. 46 ANDERS W JONSSON (C)	39
Anf. 47 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	39
<i>Väntetiderna för cancerpatienter.....</i>	<i>40</i>
Anf. 48 ANDREAS CARLSON (KD).....	40
Anf. 49 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	40
Anf. 50 ANDREAS CARLSON (KD).....	40
Anf. 51 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Pensionärernas ekonomiska situation .....</i>	<i>41</i>
Anf. 52 AGNETA GILLE (S).....	41
Anf. 53 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	41
<i>Sjukskrivningar på grund av psykisk ohälsa.....</i>	<i>42</i>
Anf. 54 JONAS ERIKSSON (MP).....	42
Anf. 55 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	42
<i>Transportstyrelsen och informationsvägarna på Regeringskansliet .....</i>	<i>42</i>
Anf. 56 BEATRICE ASK (M)	42
Anf. 57 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	43
<i>Bemanningen på äldreboenden .....</i>	<i>43</i>
Anf. 58 PER RAMHORN (SD)	43
Anf. 59 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
<i>Svenskt bidrag till en lösning på konflikten mellan Israel och Palestina .....</i>	<i>44</i>
Anf. 60 YASMINE POSIO NILSSON (V).....	44
Anf. 61 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	44
<i>Utvisning av studenter .....</i>	<i>45</i>
Anf. 62 MARIA WEIMER (L)	45
Anf. 63 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	45
<i>Järnvägsunderhållet .....</i>	<i>45</i>
Anf. 64 PIA NILSSON (S).....	45
Anf. 65 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46
<i>Regeringens inställning till ett svenskt Natomedlemskap .....</i>	<i>46</i>
Anf. 66 ANNICKA ENGBLOM (M).....	46
Anf. 67 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	46
<i>Åtgärder för ökad jämlikhet.....</i>	<i>47</i>
Anf. 68 IDA KARKIAINEN (S).....	47

Anf. 69 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	47
<i>Gränspolisens möjligheter att utföra inre utlänningskontroller</i>	47
Anf. 70 PATRICK RESLOW (-)	47
Anf. 71 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	48
<i>Lagen om ensamkommande</i>	48
Anf. 72 JOHAN FORSELL (M).....	48
Anf. 73 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	48
<i>Regeringens landsbygdssatsning</i>	49
Anf. 74 ISAK FROM (S).....	49
Anf. 75 Statsminister STEFAN LÖFVEN (S)	49
§ 8 (forts. från § 6) Civilt försvar och krisberedskap (forts.	
FöU7).....	49
Anf. 76 BEATRICE ASK (M).....	49
Anf. 77 ROGER RICHTOFF (SD)	51
Anf. 78 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	53
Anf. 79 LOTTA JOHNSSON FORNARVE (V)	56
Anf. 80 MIKAEL OSCARSSON (KD)	57
Anf. 81 KALLE OLSSON (S)	59
(forts. § 11).....	61
Ajournering	61
Återupptaget sammanträde	61
§ 9 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 11 april	61
MJU17 Skogspolitik.....	61
MJU19 Övergripande miljöfrågor.....	63
§ 10 Beslut om ärende som slutdebatterats vid dagens	
sammanträde	64
UU11 Säkerhetspolitik	64
§ 11 (forts. från § 8) Civilt försvar och krisberedskap (forts.	
FöU7).....	66
Anf. 82 ANDERS SCHRÖDER (MP)	66
Anf. 83 ROGER RICHTOFF (SD)	68
(Beslut skulle fattas den 18 april.).....	68
§ 12 Ny strålskyddslag	68
Försvarsutskottets betänkande 2017/18:FöU11	68
(Beslut skulle fattas den 18 april.).....	68
§ 13 Övergripande skolfrågor, Lärare och elever,	
Grundläggande om utbildningen och	
Karriärstegsreformen och Lärarlönelyftet	69
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU18.....	69
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU19.....	69
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU20.....	69
Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU22.....	69
Anf. 84 ERIK BENGTZBOE (M)	69
Anf. 85 STEFAN JAKOBSSON (SD).....	71
Anf. 86 ERIK BENGTZBOE (M) replik.....	75
Anf. 87 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	76
Anf. 88 ERIK BENGTZBOE (M) replik.....	76
Anf. 89 STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	77
Anf. 90 ULRIKA CARLSSON i Skövde (C)	78
Anf. 91 DANIEL RIAZAT (V).....	80

Anf. 92	ERIK BENGTZBOE (M) replik	83
Anf. 93	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	84
Anf. 94	ERIK BENGTZBOE (M) replik	84
Anf. 95	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	85
Anf. 96	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	85
Anf. 97	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	86
Anf. 98	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	86
Anf. 99	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	87
Anf. 100	CHRISTER NYLANDER (L).....	88
Anf. 101	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	90
Anf. 102	CHRISTER NYLANDER (L) replik	91
Anf. 103	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	91
Anf. 104	CHRISTER NYLANDER (L) replik	92
Anf. 105	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik	92
Anf. 106	CHRISTER NYLANDER (L) replik	93
Anf. 107	STEFAN JAKOBSSON (SD) replik.....	93
Anf. 108	CHRISTER NYLANDER (L) replik	94
Anf. 109	GUNILLA SVANTORP (S)	94
Anf. 110	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	96
Anf. 111	GUNILLA SVANTORP (S) replik	96
Anf. 112	DANIEL RIAZAT (V) replik.....	97
Anf. 113	GUNILLA SVANTORP (S) replik	97
Anf. 114	ERIK BENGTZBOE (M) replik	98
Anf. 115	GUNILLA SVANTORP (S) replik	98
Anf. 116	ERIK BENGTZBOE (M) replik	98
Anf. 117	GUNILLA SVANTORP (S) replik	99
Anf. 118	MATS PERTOFT (MP)	99
Anf. 119	ERIK BENGTZBOE (M) replik	101
Anf. 120	MATS PERTOFT (MP) replik.....	102
Anf. 121	ERIK BENGTZBOE (M) replik	103
Anf. 122	MATS PERTOFT (MP) replik.....	103
Anf. 123	ROBERT STENKVIST (SD).....	103
Anf. 124	OLA JOHANSSON (C)	105
Anf. 125	ARON MODIG (KD).....	108
Anf. 126	ROLAND UTBULT (KD)	109
	(Beslut skulle fattas den 18 april.)	110
§ 14	Samisk utbildning	110
	Utbildningsutskottets betänkande 2017/18:UbU21	110
Anf. 127	ROBERT STENKVIST (SD).....	110
Anf. 128	GUNILLA SVANTORP (S)	111
	(Beslut skulle fattas den 18 april.)	112
§ 15	Bordläggning.....	112
§ 16	Anmälan om interpellationer.....	115
§ 17	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	115
§ 18	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	116
§ 19	Kammaren åtskildes kl. 19.15.....	117